

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงาน

การยกระดับประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกทางการค้าเพื่อสร้างโซ่คุณค่า
สินค้าเกษตรไปสู่ตลาดสหภาพยุโรป

Enhancement of Trade Facilitation for Improving Value Chain of
Exporting Agricultural Product to European Union

โดย

ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะ

พฤษภาคม 2563

สัญญาเลขที่ RDG62T0135

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงาน

การยกระดับประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกทางการค้าเพื่อสร้างโซ่คุณค่า
สินค้าเกษตรไปสู่ตลาดสหภาพยุโรป

Enhancement of Trade Facilitation for Improving Value Chain of
Exporting Agricultural Product to European Union

คณะผู้วิจัย

1. ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข
2. ผศ.ดร.ประพัฒน์ จริยะพันธุ์

สังกัด

มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
ทหารลาดกระบัง

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานเป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยตระหนักอยู่เสมอถึงการสนับสนุนอันเป็นที่มาของความสำเร็จนี้และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินวิจัยและทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณบุคคลที่เกี่ยวข้องที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และให้ความร่วมมือด้านข้อมูลและเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในทุกเรื่องตลอดจนจบโครงการ

เนื่องจากการวิจัย การยกระดับประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกทางการค้าเพื่อสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรไปสู่ตลาดสหภาพยุโรป เป็นโครงการที่ครอบคลุมการทำงานของหลายฝ่าย จึงยังมีบุคคลอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถนำมากล่าวได้หมด ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

ตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อสูงสนใจในเรื่องสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความต้องการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นจำนวนมาก นับเป็นโอกาสของประเทศไทยในการเพิ่มการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าอาหารไปยังประเทศคู่ค้าปลายทางได้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินการที่ไม่จำเป็นให้แก่ผู้ส่งออกไทย จึงควรพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าและกระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และลดระยะเวลาและต้นทุนที่เกิดขึ้น ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ที่ประกอบด้วย ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้าความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) และความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและขั้นตอน (Standardization)

ผลการวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร พบว่ากระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าสมุนไพรและเครื่องเทศทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรปนั้นยังใช้เวลาและจำนวนเอกสารที่มาก โดยการตรวจสอบปล่อยขาออกของสินค้าสมุนไพรเครื่องเทศ เมื่อจำนวนเอกสารและระยะเวลาที่มากกว่าการตรวจสอบปล่อยขาเข้า จึงวิเคราะห์สภาพปัญหา และอุปสรรคของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบปล่อยขาออกทั้งหมดมาจาก 4 หัวข้อหลักดังนี้ ได้แก่ 1) ความซ้ำซ้อนของเอกสารและความไม่พร้อมของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ เช่น จำนวนและความซ้ำซ้อนของเอกสาร การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายใต้ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว (National Single Window: NSW) ยังไม่เต็มระบบสมบูรณ์ 2) ขาดนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกัน เช่น ขาดนโยบายการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับกรอบ TFA ขาดงบประมาณในการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ 3) กระบวนการล่าช้าและขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เช่น เวลาในการทำงานของแต่ละหน่วยงานไม่เท่ากัน ไม่มีการแบ่งปันข้อมูลภายในหน่วยงาน การตรวจสอบที่ไม่จำเป็น การชักตัวอย่างมากเกินไป และ 4) ความไม่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ เช่น ค่านิยมในการมีค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากค่าพิธีการ เจ้าหน้าที่ขาดการฝึกอบรม คุณภาพของเจ้าหน้าที่ไม่ถูกต้อง แรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงการทำงาน ดังนั้น การนำเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงมิได้มุ่งเน้นเพียงแค่จุดตรวจสอบปล่อยสินค้าเท่านั้น เนื่องจากผลวิจัยค้นพบว่า การยกระดับประสิทธิภาพการตรวจสอบปล่อยสินค้าและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงาน และหลากหลายกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดกระบวนการส่งออก สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. การจัดการเชิงสถาบันเพื่อทำให้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันและมาตรฐานปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน
2. การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่ระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)
3. การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน
4. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเกี่ยวกับพิธีการศุลกากร
5. การสนับสนุนการสื่อสารและการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารไทยเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการดำเนินการใช้หลักการ CCFICS ของประเทศต้นแบบ ซึ่งก็คือ ประเทศนิวซีแลนด์กับประเทศไทย โดยประเทศนิวซีแลนด์เป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือในระดับนานาชาติว่ามีระบบตรวจสอบและรับรองที่มีประสิทธิภาพสูง ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบพบว่า ยังมีช่องว่างของระบบตรวจสอบและรับรองที่ประเทศไทยสามารถพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ประกอบด้วย 1) ด้านกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและดำเนินการโดยหลายหน่วยงานทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงข้อมูล มีหลักเกณฑ์หรือประเด็นที่ซ้ำซ้อนกัน 2) ด้านระบบงาน ประเทศไทยไม่มีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นทางการสำหรับการผลิตสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อส่งออก และยังไม่ได้ดำเนินการผลิตตามกระแสความยั่งยืนของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศเป้าหมายในการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรของประเทศไทย 3) ด้านการควบคุมความเสี่ยง ประเทศไทยมีแผนและมาตรการในการควบคุมความเสี่ยงที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล แต่ยังไม่มีการให้ความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม และ 4) ด้านการรับรองการดำเนินงาน พบว่า ประเทศไทยมีระบบการติดตามสินค้าที่ใช้ระบบเดียวกันกับสหภาพยุโรปเพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรป แต่การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้สมบูรณ์ รวมถึง ยังใช้เอกสารเป็นรูปแบบกระดาษควบคู่ไปกับอิเล็กทรอนิกส์อยู่ด้วย ซึ่งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนระบบการตรวจสอบและรับรอง ในส่วนของการควบคุมการจัดการความปลอดภัยของอาหารนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีระบบข้อมูลแบบเรียลไทม์ (Real time) ดังนั้น สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารของไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล ได้ดังนี้

1. ใช้หลักการเชิงป้องกัน (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยการทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming)
3. ขยายความสามารถในการตรวจสอบและรับรองของประเทศ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานตามสากลมาร่วมดำเนินงานหรือใช้

ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก และเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจและห้องปฏิบัติการเอกชน

4. ส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดเพื่อเพิ่มการเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรป
 5. จัดทำกรอบทบทวนแนวทางปฏิบัติที่ดีตามสากลในด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง และจัดทำฐานข้อมูลด้านความเสี่ยงของอาหารของสหภาพยุโรป โดยพิจารณาแยกรายประเทศ
 6. ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยในอาหารของประเทศไทย มาประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 7. ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยตรวจและรับรองครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)
- ผลกระทบทั้งกฎระเบียบการนำเข้าของสหภาพยุโรปและกรอบข้อตกลง TFA ดังที่ได้กล่าวมานี้ทำให้งานวิจัยนี้มีขอบเขตศึกษาเชิงลึกไปที่กระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรได้พยายามสร้างความสมดุลความปลอดภัยด้านอาหารและการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการส่งออก ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลกที่มีพื้นฐานแนวคิด “From Farm to Table” ที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าอาหารและบริการด้านอาหาร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จึงนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. ปรับเปลี่ยนการปลูก	1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานผลผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็นการจัดการคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้ “หลักการเชิงป้องกัน” (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออก เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) เกษตรอินทรีย์	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	1.2 สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานแก่เกษตรกร ➤ ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการจัดการด้านการปลูกและการจัดการแปลงของเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ➤ จัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการเข้าไปให้ความรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปอยู่ประจำในหมู่บ้านและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรและทำให้ทราบปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง ➤ จัดสรรงบประมาณให้แก่เกษตรกรเพื่อส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานสากล	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย โดยการทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) สามารถช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยีการตลาด และการบริหารจัดการในการนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานเกษตรกรไทยได้	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. รวบรวมและแปรรูป	2.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการจัดทำมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) ระบบจัดการความปลอดภัยของอาหาร (Good Hygiene Practice: GHP) เป็นต้น	- กระทรวงอุตสาหกรรม
	2.2 สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานแก่ผู้ประกอบการ ➤ ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการแปรรูปของเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	- กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	➤ จัดสรรงบประมาณให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานสากล	
3. การขนส่ง	3.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการจัดทำมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เป็นต้น	- กระทรวงอุตสาหกรรม
	3.2 ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	- กระทรวงอุตสาหกรรม
4. การตลาดและช่องทางการจำหน่าย	4.1 จัดหาตลาดคู่ค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงจัดงานแสดงสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมงานนานาชาติเพื่อประชาสัมพันธ์เครื่องเทศและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์
	4.2 ส่งเสริมการสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์
	4.3 เพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัปเดตให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น ศูนย์บริการศุลกากร กิจกรรมแคมเปญ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมการนำเข้าและส่งออก	- กรมศุลกากร
5. การอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งออก	5.1 กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน โดยกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (Key Performance Index: KPI) และระยะเวลาการพัฒนากิจการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงาน	- รัฐบาล - กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	ภาครัฐ	- กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
	5.2 กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน ควรกำหนดให้ความปลอดภัยของอาหารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงสาธารณสุข
	5.3 จัดประชุมทุกภาคส่วนตลอดโซ่อุปทานของการส่งออกเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันออกแบบกระบวนการใหม่และลดปัญหาที่เป็นคอขวด (Bottleneck) ของกระบวนการส่งออกร่วมกัน เช่น วิเคราะห์ลำดับขั้นตอนการทำงาน (Workflow) และกระบวนการไร้เอกสาร (Paperless) ร่วมกัน เพื่อให้พบสถานการณ์ปัจจุบัน (As-Is) และการออกแบบระบบใหม่ (To-Be)	- กรมศุลกากร
	5.4 ร่วมกันกำหนดเวลาการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการให้เป็นวันและเวลาเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการไม่เกิดคอขวดในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการส่งออก	- กรมศุลกากร
	5.5 พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง (Risk management) มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ก่อนจะตรวจสอบสินค้าทางกายภาพ (Physical inspection) ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดการตรวจสอบให้น้อยที่สุด	- กรมศุลกากร
6. การพัฒนาเทคโนโลยี	6.1 ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับชุดตรวจสอบวิเคราะห์เชื้อโรคและเชื้อจุลินทรีย์การตรวจสอบหาจุดที่มีความบกพร่อง หรือจุดวิกฤตที่ระบบคุณภาพระบุไว้ เช่น การตรวจสอบตามมาตรฐานระบบ GMP หรือ HACCP เป็นต้น เพื่อตรวจเฝ้าระวังและลดความปนเปื้อนก่อนตรวจสอบที่ปลายทาง	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม
	6.2 ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		- กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
7. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร	7.1 สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career path) เช่น ตำแหน่งงาน เงินเดือนที่เพิ่มขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงสาธารณสุข
	7.2 ส่งเสริมให้ความรู้และความเข้าใจโดยการจัดฝึกอบรมหรือสัมมนาให้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักความสำคัญและความเข้าใจของผลกระทบต่อกฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อการส่งออก โดยเฉพาะกฎระเบียบใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของความน่าเชื่อถือของระบบตรวจสอบและรับรองด้านอาหารเพื่อการส่งออก และมาตรฐานต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทานเครื่องเทศและสมุนไพร เช่น เกษตรอินทรีย์ GAP GMP HACCP เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบความสำคัญและสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานสากล และเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออกเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - กรมศุลกากร
	7.3 ส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedures: SOPs) ให้เป็นปัจจุบันและนำมาใช้ในทางปฏิบัติจริง สอดคล้องกับกรอบข้อตกลง TFA เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานได้อีกด้วย	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		- กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
	7.4 สร้างทัศนคติและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข
	7.5 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางพิกัดศุลกากรแยกตาม HS-Code และรับผิดชอบงานจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรเพียงหน้าที่เดียว เพื่อลดเวลาการทำงาน และเกิดความถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบการค้าระหว่างประเทศ	- กรมศุลกากร
	7.6 ยกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตัวแทนออกของให้ได้ระดับมาตรฐาน AEO (Authorized Economic Operator) ในการทำให้ตัวแทนออกของสามารถปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยความสะดวกรวดเร็ว และได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากรมากยิ่งขึ้น	- กรมศุลกากร
	7.7 จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างมาตรฐานบุคลากร AEO (Authorized Economic Operator) โดยเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าตลอดโซ่อุปทาน เช่น ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้รวบรวม ผู้จัดจำหน่าย ให้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าได้ เนื่องจากจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากทางศุลกากร เช่น ให้ผ่านการตรวจสอบใบขนสินค้าขาออกโดยไม่ต้องตรวจสอบพิธีการ (Green line) และได้รับการงดเว้นการตรวจทางกายภาพ ยกเว้นการสุ่มตรวจ	- กรมศุลกากร

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	7.8 ฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับสินค้าและความรู้ในการพิจารณาจำแนกประเภทพืชผักสมุนไพรให้แก่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเป็นรูปแบบ On-the-job training เป็นประจำทุกปี เพื่อเสริมสร้างทักษะความเชี่ยวชาญให้แก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น	- กรมศุลกากร
8. การจัดทำฐานข้อมูล	8.1 จัดทำการทบทวนแนวทางปฏิบัติที่ดีตามสากลในด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง และจัดทำฐานข้อมูลด้านความเสี่ยงของอาหารของสหภาพยุโรป โดยพิจารณาแยกรายประเทศ เพื่อกำกับดูแลการพัฒนา ระบบเตือนภัยล่วงหน้าและพัฒนาระบบความเสี่ยงแบบบูรณาการและสอดคล้องกับหลักการ CCFICS	- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
	8.2 ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยในอาหารของประเทศไทย มาประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลจากงานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานที่ติดตามสถานการณ์การส่งออกในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการแจ้งเตือนความปลอดภัยมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด และเผยแพร่ผ่านหน่วยงานกลางสำหรับการแจ้งเตือนความปลอดภัยด้านอาหารโดยตรง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลกลาง นอกจากนี้ ควรเผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงผู้ประกอบการได้มากที่สุด และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้	- สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	8.3 พัฒนาการสื่อสารระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการระบวนการนำเข้าและส่งออกเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความคืบหน้าการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่นและทราบข้อมูลที่ถูกต้อง	- กรมศุลกากร
	8.4 เพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัพเดทให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น ศูนย์บริการศุลกากร กิจกรรมแคมเปญ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมการนำเข้าและส่งออก	- กรมศุลกากร

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
9. การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและหน่วยตรวจ	9.1 สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Transition law) กฎหมายลายเซ็นดิจิทัล (Digital privacy law) ข้อมูลความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (Data privacy and security law) กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber crime law)	- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
	9.2 เตรียมความพร้อมเรื่องโครงสร้างกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน และควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบว่ามีความปลอดภัยและควบคุมการเข้าถึงข้อมูล	- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
	9.3 ขยายความสามารถในการตรวจสอบและรับรองของประเทศ โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานตามสากลมาร่วมดำเนินงานหรือใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	9.4 ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)	- กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กรมวิทยาศาสตร์บริการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตรวจปล่อยสินค้าเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการตรวจปล่อยสินค้าและยกระดับระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสหภาพยุโรป โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับสินค้าเกษตรไทย เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรของไทยให้สามารถเข้าถึงตลาดและไปสู่ครัวโลกได้อย่างยั่งยืน โดยใช้กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร

ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์กระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าสมุนไพรและเครื่องเทศทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรปนั้นยังใช้เวลาและจำนวนเอกสารที่มาก โดยการตรวจปล่อยขาออกของสินค้าสมุนไพรเครื่องเทศ มีจำนวนเอกสารและระยะเวลาที่มากกว่าการตรวจปล่อยขาเข้า มาจากสาเหตุหลัก 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความซ้ำซ้อนของเอกสารและความไม่พร้อมของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ 2) ขาดนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกัน 3) กระบวนการล่าช้าและขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และ 4) ความไม่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารไทย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการดำเนินการใช้หลักการ CCFICS ของประเทศต้นแบบ ซึ่งก็คือ ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่ายังมีช่องว่างของระบบตรวจสอบและรับรองที่ประเทศไทยสามารถพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ประกอบด้วย 1) ด้านกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและดำเนินการโดยหลายหน่วยงานทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงข้อมูล มีหลักเกณฑ์หรือประเด็นที่ซ้ำซ้อนกัน 2) ด้านระบบงาน ประเทศไทยไม่มีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นทางการสำหรับการผลิตสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อส่งออก และยังไม่ได้ดำเนินการผลิตตามกระแสความยั่งยืนของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศเป้าหมายในการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรของประเทศไทย 3) ด้านการควบคุมความเสี่ยง ประเทศไทยมีแผนและมาตรการในการควบคุมความเสี่ยงที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล แต่ยังไม่มีการให้ความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม และ 4) ด้านการรับรองการดำเนินงาน พบว่า ประเทศไทยมีระบบการติดตามสินค้าที่ใช้ระบบเดียวกันกับสหภาพยุโรปเพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรป แต่การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้สมบูรณ์

ผลกระทบทั้งกฎระเบียบการนำเข้าของสหภาพยุโรปและกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าทำให้งานวิจัยนี้เสนอสร้างความสมดุลความปลอดภัยด้านอาหารและการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการส่งออก ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลกที่มีพื้นฐานแนวคิด “From Farm to Table” ที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าอาหารและบริการด้านอาหาร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จึงนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาด

สหภาพยุโรป ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างศักยภาพผลิตและกระบวนการตรวจสอบและรับรองให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล 2) การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดเพื่อเพิ่มการเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรป และ 3) การเอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า, การตรวจปล่อยสินค้า, ความปลอดภัยอาหาร, เครื่องเทศและสมุนไพร, ไซ้คุณค่า, ตลาดสหภาพยุโรป, ระบบตรวจสอบรับรองอาหาร, ระบบการตรวจสอบและควบคุมความปลอดภัยอาหารตามมาตรฐานระบบการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารสำหรับการนำเข้าและส่งออก

ABSTRACT

The purposes of the research were to study for release and clearance for improving import – export performance and enhancing agricultural product standard complying with food import regulation of European Union. By adhering to the guidelines and standards under Trade Facilitation Agreement (TFA) as a prototype for the development and promotion of trade facilitation for Thai agricultural products. In order to create value of agricultural products in Thailand to be able to reach the market and to be a sustainable global kitchen by using case studies Spices and Herbs.

The results showed that the process of importing and exporting herbs and spices by sea from Thailand to the European Union takes a lot of time and document. Export procedure have more documents and time than import procedure. There are four main causes; 1) document redundancy and the availability of a single point of service system, 2) lack of policies to work together 3) delays and lack of integration and 4) Inefficiency staff. In addition, the results of the Thai food standard inspection and certification system when comparing the implementation of the CCFICS principles of New Zealand. It found that there are gaps in the inspection and certification systems between Thailand and New Zealand, consisting of 1) Legal - Thailand has laws. Many related issues and operations by various departments cause inconvenience in accessing information with duplicate rules 2) System - Thailand does not have formal groups for the production of spices and herbs for export and has not yet been produced in accordance with the sustainability trend of European Union 3) Risk control - Thailand has a plan and measures to control risks that meet international standards but there is no clear or concrete knowledge and 4) Certification - it was found that Thailand has a product tracking system that uses the same system as the European Union but the data link between departments is still not able to be linked completely.

The impact of both the EU import regulations and TFA makes this research a balanced food safety and trade facilitation program for those involved throughout the process. Export To be in line with the Thai Kitchen Strategic Plan to the World with the "From Farm to Table" concept that covers the value chain of food products and service from upstream to downstream. The research recommend to promote the creation of Thai spices and herbs value chains to the EU

market consist of 1) empowering production and inspection processes and certifying in line with international standards 2) promoting and developing marketing to increase access EU market and 3) facilitating international trade.

Keyword: Trade Facilitation Agreement, Release of Goods, Food safety, Herb and Spice, Value Chain, Europe Market, Inspection and certification system, Codex Committee on Food Import and Export Inspection and Certification Systems (CCFICS)

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	i
บทสรุปผู้บริหาร	ii
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	xii
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	xiv
สารบัญ	xvi
สารบัญภาพ	xviii
สารบัญตาราง	xx
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 กรอบแนวคิดวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 การนำผลงานไปใช้ประโยชน์	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า	5
2.2 ความสำคัญความปลอดภัยด้านอาหารและกระบวนการนำเข้าและส่งออกเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า	21
2.3 สถานการณ์การส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย	23
2.4 ร้านอาหารไทยในตลาดสหภาพยุโรป	28
2.5 ขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าทางพิธีศุลกากร	33
2.6 ขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย	34
2.7 ความเชื่อมโยงระหว่างความตกลงมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ Codex	39
2.8 ระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออก	53
2.9 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโซ่คุณค่า (Value Chain)	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงานความก้าวหน้า เพื่อเสนอต่อแหล่งทุน	60
3.2 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัย	61
3.3 การสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานวิจัย	61
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ผลการกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงาน ความก้าวหน้าเพื่อเสนอต่อแหล่งทุน	63
4.2 ผลการรวบรวมผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย	63
4.3 ผลการสังเคราะห์ผลผลิตของแผนงานวิจัย	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการวิจัย	103
5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพ ยุโรป	106
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป	116
บรรณานุกรม	108
ตารางเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้รับจริง	110
ภาคผนวก	112
Gantt Chart เปรียบเทียบกิจกรรมที่เสนอในข้อเสนอโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการจริง	113

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 คักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทย ปีพ.ศ. 2557 และ 2558	16
ภาพที่ 2.2 สินค้าอาหารของไทยที่ถูกปฏิเสธการนำเข้าของสหภาพยุโรปในช่วงปี 22545-2553	24
ภาพที่ 2.3 แนวโน้มการแจ้งเตือนเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ในปี 2553-2561	28
ภาพที่ 2.4 จำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศของแต่ละประเทศ (หน่วย: ล้านคน)	29
ภาพที่ 2.5 จำนวนประชากรในพื้นที่ชุมชนในแต่ละเมือง (หน่วย : ล้านคน)	29
ภาพที่ 2.6 จำนวนประชากรไทยในทวีปยุโรป (หน่วย: คน)	30
ภาพที่ 2.7 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้านอาหาร 3 อันดับแรก และ อันดับที่เหลือ (อีก 10 อันดับ)	31
ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนปฏิบัติพิธีการทางศุลกากร	33
ภาพที่ 2.9 ขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร	38
ภาพที่ 2.10 แสดงกระบวนการทำงานในการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารของ CCFICS	40
ภาพที่ 2.11 แสดงหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรับรองที่ได้รับมอบหมายจาก คณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติ	46
ภาพที่ 2.12 แสดงความโครงสร้างและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระบบการรับรองสินค้า	54
ภาพที่ 2.13 แสดงโครงสร้างและมาตรฐานระบบการตรวจสอบและรับรอง	56
ภาพที่ 2.14 แสดงโครงสร้างหน้าที่การรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17011	57
ภาพที่ 2.15 แสดงห่วงโซ่คุณค่าตามแนวคิดของ Potter	58
ภาพที่ 4.1 แผนภาพของกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ ประเทศไทย	65
ภาพที่ 4.2 แผนภาพของกิจกรรมภายในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ในการนำเข้า เครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย	67
ภาพที่ 4.3 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการ เคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบ Pre-arrival กรณี Green Line	69
ภาพที่ 4.4 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการ เคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบ Pre-arrival กรณี Red Line	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.5 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบปกติ กรณี Green Line	70
ภาพที่ 4.6 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบปกติ กรณี Red Line	70
ภาพที่ 4.7 แผนภาพของกระบวนการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือของประเทศไทยไปสหภาพยุโรป	72
ภาพที่ 4.8 แผนภาพของกิจกรรมภายในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ในการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป	73
ภาพที่ 4.9 กราฟแสดงจำนวนวันขั้นตอนการส่งออกสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป กรณี Green Line	75
ภาพที่ 4.10 กราฟแสดงจำนวนวันขั้นตอนการส่งออกสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป กรณี Red Line	75
ภาพที่ 4.11 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป	77
ภาพที่ 4.12 กรอบการวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับ TFA	83
ภาพที่ 4.13 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป	94
ภาพที่ 5.1 แนวทางการส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป	104

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 อัตราการโดนปฏิเสธการนำเข้าสินค้าเกษตรจากกลุ่มประเทศผู้นำเข้าหลัก ปี พ.ศ. 2545 - 2553	25
ตารางที่ 2.2 จำนวนครั้งการแจ้งเตือนแยกตามปีและสาเหตุของการแจ้งเตือนเครื่องเทศและ สมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ในปี 2553-2561	26
ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างร้านอาหารไทยที่เป็นที่นิยมในทวีปยุโรป	31
ตารางที่ 4.1 แสดงรายการเอกสารที่ใช้ยื่น และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย	67
ตารางที่ 4.2 แสดงรายการเอกสารที่ใช้ยื่นและระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือ ของประเทศไทยไปสหภาพยุโรป	74
ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพร ทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา	78
ตารางที่ 4.4 ศักยภาพของระบบการตรวจสอบและรับรองด้านอาหารของไทย	88
ตารางที่ 4.5 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าและปัจจัยแห่งความสำเร็จสำหรับการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป	94
ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป	107

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มา

ปัจจุบันการค้าโลกมีอัตราขยายตัวสูงส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากข้อตกลงทางการค้าภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก โดยกรอบข้อตกลงดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการลดอุปสรรคทางการค้าโดยการยกเลิกมาตรการทางภาษีและอุปสรรคที่มีใช้ภาษีด้วยการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจและเอกสารต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต่อการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้เกิดความไหลลื่นของการนำเข้าและส่งออกสินค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจึงเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสนใจและต้องการผลักดันให้เกิดการพัฒนากระบวนการและขั้นตอนทางการค้าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับและเป็นมาตรฐานสากล จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาของพิธีการทางศุลกากรให้เกิดความคล่องตัว รวมทั้งสร้างความชัดเจนในด้านระเบียบ พิธีการ ให้มีความโปร่งใสและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวนี้เริ่มมีผลบังคับใช้เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามข้อตกลงฯ ดังกล่าว

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่ของโลกจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อตกลงฯ นี้ ดังนั้นเพื่อป้องกันการถูกปฏิเสธการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากไทย จำเป็นต้องจัดการโครงสร้างระบบข้อมูล เอกสารการรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานความปลอดภัย รวมทั้งเอกสารการนำเข้าส่งออกอื่นๆ ของสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลภายใต้กรอบข้อตกลงฯ เช่น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจปล่อยสินค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสและเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงตลาดจากประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้องค์การการค้าโลกจะพยายามจัดทำระบบมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารให้เท่าเทียมกันทุกประเทศ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีการส่งผลิตภัณฑ์อาหารเป็นสินค้านำเข้า-ส่งออกระหว่างกัน แต่ระบบมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารดังกล่าวเป็นเพียงมาตรฐานความปลอดภัยอาหารพื้นฐาน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประเทศผู้นำเข้าหลายประเทศ เนื่องจากลักษณะของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องภูมิอากาศ การมีอยู่ของแมลงหรือเชื้อโรคและสภาพการรักษาความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น จากความแตกต่างเหล่านี้ ส่งผลให้หลายประเทศต่างมีการออกกฎระเบียบ ข้อกำหนดด้านการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกอื่นๆ เพิ่มเติมตามแต่ข้อกำหนดที่ประเทศผู้นำเข้าเลือกใช้ เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองความปลอดภัยผู้บริโภคภายในประเทศของตนอย่างเข้มงวด ปัจจุบันระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้าและส่งออกของประเทศไทย ยังไม่มีการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าได้มีการดำเนินการตามมาตรฐานของประเทศคู่

ค้าหลัก สะท้อนได้จากอัตราการถูกปฏิเสธ (Import rejection) ของสินค้าเกษตรและอาหารไทยจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ในเรื่องของสารเคมีตกค้าง การปนเปื้อนของยาปฏิชีวนะ และการขาดกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยที่มีสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะสินค้าอาหารของไทยถูกปฏิเสธจากตลาดสหภาพยุโรป หากพิจารณาตลาดสหภาพยุโรป (27 ประเทศ) พบว่า สหภาพยุโรปเป็นตลาดนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีศักยภาพ 5 อันดับแรกของไทย อีกทั้งผู้บริโภคในสหภาพยุโรปยังมีกำลังซื้อที่สูง ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงเป็นตลาดที่ไทยต้องพยายามรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้ ในขณะเดียวกัน ผู้ส่งออกยังประสบปัญหาในการเสียต้นทุนค่าใช้จ่าย รวมถึงระยะเวลาในการถูกตรวจสอบสินค้ากรณีที่ต้องมีการตรวจซ้ำ ณ ประเทศคู่ค้าปลายทาง ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าอาหารไปยังประเทศคู่ค้าปลายทางได้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินการที่ไม่จำเป็นให้แก่ผู้ส่งออกไทย ระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกของประเทศจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล

ดังนั้น เพื่อเป็นเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตรของไทยในเวทีการค้าโลก จึงเป็นที่มาของการศึกษาการตรวจปล่อยสินค้าเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการตรวจปล่อยสินค้า และยกระดับระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยใช้กรณีศึกษาของสหภาพยุโรป โดยยึดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เป็นต้นแบบในการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับสินค้าเกษตรไทย เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรของไทยให้สามารถเข้าถึงตลาดและไปสู่ครัวโลกได้อย่างยั่งยืน

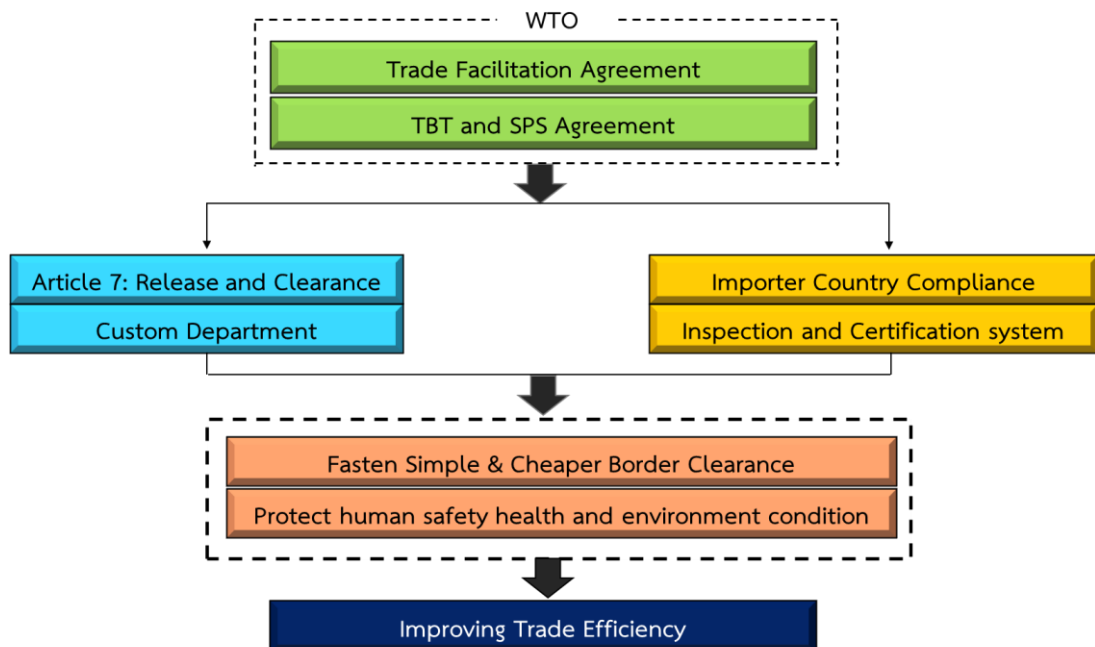
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เสนอแนะแนวทางการตรวจปล่อยสินค้าเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการตรวจปล่อยสินค้าและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)
2. เสนอแนะแนวทางการยกระดับระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป
3. ส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลก

1.3 กรอบแนวคิดวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยของแผนงานนี้ มุ่งเน้นศึกษาการตรวจปล่อยสินค้าและระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารที่สอดคล้องกับกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ถูกต้องกำหนดขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) โดยในกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับในการดำเนินงานทางการค้าเพิ่มเติม เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ประเทศสมาชิก WTO ซึ่งในงานวิจัยได้มุ่งเน้นไปที่บทบัญญัติที่ 7: การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าตั้งแต่

กระบวนการตั้งแต่สินค้ามาถึงท่า จนกระทั่งสินค้าได้รับการตรวจปล่อย และระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบและรับรองให้สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการส่งออกสินค้า และมีระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อการนำเข้า-ส่งออกที่สามารถแข่งขันทางการค้าได้ในระดับโลก อันจะนำไปสู่การเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และลดระยะเวลาและต้นทุนที่เกิดขึ้น ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ที่ประกอบด้วย ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้าความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) และความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและขั้นตอน (Standardization) สามารถแสดงกรอบแนวคิดวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้มีพื้นที่ศึกษากระบวนการการตรวจปล่อยสินค้า ทั้งนำเข้าและส่งออกทางเรือ และใช้กรณีศึกษาของเครื่องเทศและสมุนไพร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

2. แนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจสอบและออกใบรับรอง รวมถึงมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารที่น่าเชื่อถือตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพสินค้ากลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ให้แก่ประเทศไทย

3. แนวทางการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลก

1.6 การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

1. เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจปล่อยสินค้าเพื่อเป็นแนวทางให้กรมศุลกากรใช้ปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร

2. เป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้นำเข้าส่งออกกรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร สามารถลดต้นทุนเวลา และเอกสาร

3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อการนำเข้า-ส่งออก สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานสากล

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการนี้ได้ดำเนินการศึกษาการตรวจปล่อยสินค้าและระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารที่สอดคล้องกับกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าตั้งแต่กระบวนการตั้งแต่นำสินค้ามาถึงท่า จนกระทั่งสินค้าได้รับการตรวจปล่อย และระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป ในบทนี้จึงเป็นการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ส่วน ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อทำให้ทราบความสำคัญของการอำนวยความสะดวกทางการค้า และรายละเอียดของบทบัญญัติที่ 7 การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร 2) ความสำคัญความปลอดภัยด้านอาหารและกระบวนการนำเข้าและส่งออกเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า 3) สถานการณ์การส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย เพื่อทำให้ทราบข้อมูลการส่งออกและปัญหาของการส่งออกไทยไปสหภาพยุโรป 4) ร้านอาหารไทยในตลาดสหภาพยุโรป 5) ขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าทางพิธีศุลกากร 6) ขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย 7) ความเชื่อมโยงระหว่างความตกลงมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ Codex 8) ระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออก และ 9) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโซ่คุณค่า (Value Chain)

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของข้อตกลงการอำนวยความสะดวกทางการค้า

ในทศวรรษ 1930 จากสภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำอย่างรุนแรง หลายๆ ประเทศได้มีการเรียกร้องให้มีการลดอุปสรรคทางการค้าประเภทต่างๆ ที่รัฐบาลแต่ละประเทศใช้เป็นมาตรการคุ้มครองการค้าของตนเองอยู่ เช่น การกำหนดอัตราภาษีสูงเพื่อคุ้มครองการนำเข้า การใช้ข้อจำกัดด้านโควตาในการนำเข้าสินค้า การควบคุมปริวรรตเงินตราและมาตรการอื่นๆ ระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้อจำกัดหรือมาตรการคุ้มครองทางการค้าทั้งหลายได้ทวีความรุนแรงและเข้มงวดยิ่งขึ้น และไม่มีท่าทีว่าจะมีการแก้ปัญหาของการมาตรการดังกล่าวได้ จึงได้มีการประชุมจากหลายประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่เกิดขึ้น

การประชุมครั้งแรกเกิดขึ้นโดยมีเรียกการประชุมว่า “The Atlantic Charter” ในภายในการประชุมได้มีการทำข้อตกลงระหว่างกันเรียกว่า “The Lend – Lease Agreement” ซึ่งจะให้ประเทศพันธมิตรในสงครามร่วมมือกันแสวงหาระบบการค้าของโลก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ลำเอียงต่อกัน (Non-discrimination) และมีเป้าหมายในการรักษามาตรฐานการครองชีพให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างเต็มที่และเสรี ในระหว่างที่ดำเนินการตามเป้าหมายและเป็นช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่สงบ ทางสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรและแคนาดา ได้ร่วมกันพิจารณาก่อตั้งองค์ระหว่างประเทศขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงิน การลงทุนและการค้า

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศต่างๆ ประสบกับปัญหาจากสงครามและต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมโลก โดยในเดือนกรกฎาคม 2945 ตัวแทนจากรัฐบาลประเทศต่างๆ จำนวน 40 ประเทศ ได้จัดการประชุมที่เมือง Bretton Woods เพื่อหาทางฟื้นฟูระบบการเงินระหว่างประเทศของโลกที่ถูกทำลายลงจากการเกิดสงคราม โดยมี John Maynard Keynes และ Henry Dexter White เป็นผู้ร่างแผนการฟื้นฟูระบบการเงินของโลก ซึ่งเรียกว่า “Keynes Plan” และ “White Plan” เสนอในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการเงินและการคลัง ผลจากการประชุมดังกล่าว ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรหลัก 3 สถาบัน ที่เรียกว่า Bretton Woods Institutions ประกอบด้วย

1) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) โดยเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 1945 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศ อำนวยความสะดวกทางการเงินให้แก่การเติบโตที่สมดุลของการค้าระหว่างประเทศ ช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลชำระเงิน และส่งเสริมเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

2) ธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development: IBRD or World Bank) จัดตั้งขึ้นพร้อม IMF ใน ค.ศ. 1945 โดยเน้นบทบาทไปที่การระดมเงินทุนและจัดสรรทุนเพื่อบูรณะยุโรปหลังภาวะสงคราม แต่หลังจากมีการจัดตั้งโครงการฟื้นฟูยุโรป (European Recovery Programme) ขึ้นในปี ค.ศ. 1948 จุดมุ่งหมายของธนาคารโลกได้เปลี่ยนเป็นการให้เงินกู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกทั่วไป

3) องค์กรการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization: ITO) มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลด้านการค้า โดยได้มีการร่างความตกลงจัดตั้ง ITO ขึ้นรวมอยู่ในกฎบัตร Havana charter ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่รวบรวมเรื่องกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศและองค์การการค้าระหว่างประเทศไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การก่อตั้ง ITO ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภา Congress ของสหรัฐอเมริกาไม่ยอมที่จะให้สัตยาบันในนามของสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐถือได้ว่าเป็นชาติมหาอำนาจส่งผลให้ประเทศอื่นๆ ไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกร่วมด้วย จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ. 1947 (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

GATT เป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการเจรจาเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและการค้าให้แก่ประเทศในกลุ่มสมาชิก เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีระเบียบและหลักเกณฑ์ ซึ่งสามารถช่วยลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศได้ โดยหลักการทำงานของ GATT จะมีสาระสำคัญดังนี้

1) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment: MFN) การบังคับใช้มาตรการทางการค้าหรือการให้สิทธิประโยชน์ต่อการนำเข้า-การส่งออกและการจ่ายโอนเงินที่เกี่ยวข้อง โดยสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศภาคีจะต้องมีการจัดเก็บอากรในอัตราที่เท่ากัน สำหรับสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันจากทุกประเทศภาคี

2) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติ (National Treatment) ประเทศภาคีใดให้การปฏิบัติแก่สินค้า การค้าและการบริการที่กำเนิดจากภายในประเทศภาคนั้นแล้ว ประเทศดังกล่าวจะต้องให้การปฏิบัติที่ทัดเทียมกันแก่สินค้า การค้าและการบริการที่คล้ายคลึงกันกับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศภาคีอื่นด้วย

3) หลักการความโปร่งใส (Transparency) ในการบังคับใช้หรือการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าโดยวิธีใดๆ ต้องมีความชัดเจน โดยเปิดเผยให้เป็นที่รู้โดยทั่วกัน

การเจรจาทางการค้าของ GATT ได้มีการประชุมหลายรอบ โดยรอบที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ประชุมครั้งที่ 8 ที่ประเทศอูรุกวัย ในปี ค.ศ. 1994 โดยในการประชุมครั้งดังกล่าวได้มีการเสนอให้จัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ภายใต้ความตกลงมารราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก (The Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่มีบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะ หน้าที่และสถาบันเพื่อการบริหารความตกลง และที่สำคัญก็คือการยอมรับความตกลงอื่นๆ และข้อตกลงทุกฉบับของ GATT ให้เป็นส่วนหนึ่งของความตกลงมารราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก ซึ่งมีผลให้ประเทศที่เป็นสมาชิกใน WTO ต้องปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ตาม WTO ที่ถูกจัดตั้งขึ้นจะมีอำนาจและขอบเขตในการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ของการค้า โดยสามารถแบ่งความตกลงต่างๆ เป็นกลุ่มสาระสำคัญได้ ดังนี้

- 1) กลุ่มความตกลงและพิธีสารเพื่อเปิดตลาดเสรีสินค้า ประกอบด้วย
 - พิธีสารมารราเกช (Marrakesh to the General Agreement on Tariffs and Trade 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการเกษตร (Agreement on Agricultural)
 - ความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textiles and Clothing)
 - ความตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade Related Investment Measures)
- 2) กลุ่มที่เป็นกฎเกณฑ์การค้าบังคับใช้เป็นการทั่วไป ประกอบด้วย
 - ความตกลง GATT 1994
 - ความเข้าใจว่าด้วยกฎและกระบวนการที่ใช้ระงับข้อพิพาท
- 3) กลุ่มความตกลงทางด้านระเบียบการนำเข้า-ส่งออกสินค้า ประกอบด้วย
 - ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขภาพพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures)
 - ข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barrier to Trade)
 - ความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อ 7 ของความตกลง GATT (Agreement on Implementation of Article VII of the GATT 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก (Agreement on Pre-shipment Inspection)
 - ความตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Agreement of Rules of Origin)
 - ความตกลงว่าด้วยวิธีการดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้า (Agreement on Import Licensing Procedures)

- 4) กลุ่มระเบียบที่เกี่ยวกับมาตรการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน ประกอบด้วย
 - ความตกลงว่าด้วยมาตรการปกป้อง (Agreement on Safeguard)
 - ความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อ 6 ของความตกลง GATT (Agreement on Implementation of Article VI of the GATT 1994)
 - ความตกลงว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการตอบโต้ (Agreement on Subsidies and Countervailing Measures)
- 5) ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ (Agreement on Trade in Service)
- 6) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)

อย่างไรก็ตาม จากวิวัฒนาการของระบบการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันที่ได้มีการปรับลดมาตรการกีดกันการค้าทางภาษีและเพิ่มบทบาทมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีมากขึ้น ส่งผลให้แนวคิดของการอำนวยความสะดวกทางการค้าเริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีการค้าระดับนานาชาติเพื่อช่วยลดอุปสรรคและสนับสนุนการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขและให้ประเทศสมาชิกยอมรับพิธีสารความตกลงมาเลเซียจัดตั้งองค์การการค้าโลก เพื่อผนวกความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) เข้าเป็นอีกความตกลงหนึ่งในแนบท้ายข้อตกลงของ WTO ด้วย

2.1.2 ความหมายของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

การอำนวยความสะดวกทางการค้าได้กลายเป็นประเด็นที่หลายประเทศให้ความสำคัญ แม้ว่าการอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนให้เกิดปริมาณการส่งออก-นำเข้า ในขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นมาตรการในการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่รูปแบบภาษี (Non-Trade Barrier: NTB) ด้วย จากความสำคัญดังกล่าวได้มีหลายๆ หน่วยงานได้ให้คำจำกัดความของการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น

APEC (1999) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้ขั้นตอนการค้าเกิดความเรียบง่าย (Simplification) และเกิดความสอดคล้อง (Harmonization) ของเอกสารทางการค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานและการบริหารจัดการในแต่ละขั้นตอนของการค้า

OECD (2005) ให้คำจำกัดความการอำนวยความสะดวกทางการค้าว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้า คือ การสร้างมาตรฐานและการลดความยุ่งยากของกระบวนการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศจากผู้ขายไปจนถึงผู้ซื้อ รวมถึงการชำระเงิน

UNECE (2012) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การค้าระหว่างประเทศเกิดความรวดเร็ว สามารถลดต้นทุนและขั้นตอนทางการค้า โดยในกระบวนการดำเนินงานทั้งเอกสารและกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) ความเรียบง่าย (Simplification) ความสอดคล้องในแต่ละขั้นตอน (Harmonization) และมีความเป็นมาตรฐาน (Standardization)

WTO (2017) ให้คำจำกัดความว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นกระบวนการที่สามารถลดขั้นตอนทางการค้าโดยทำให้กระบวนการในแต่ละขั้นตอนเกิดความง่าย (Simplification) ทันสมัย (Modernization) และเกิดการประสานงานกันของขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าสินค้า

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น

Duval (2007) ให้คำจำกัดความว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของขั้นตอนการค้า ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ขั้นตอนการดำเนินงานด้านศุลกากร การขนส่ง รวมถึงการชำระเงินผ่านธนาคาร

Grainger (2011) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการและการดูแลการเคลื่อนย้ายสินค้าบริเวณชายแดนการค้า ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนส่วนเกินในการดำเนินงานจากการข้อจำกัดในเรื่องของกฎระเบียบและข้อบังคับของการค้า

Zaki (2014) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเกี่ยวข้องกับ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเรียบง่าย (Simplification) ของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า 2) ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้า 3) ความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) 4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ 5) ความปลอดภัยของการชำระเงินสำหรับการดำเนินธุรกิจ

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2560) ให้คำจำกัดความ “การอำนวยความสะดวกทางการค้า” ว่า การอำนวยความสะดวกทางการค้า คือ การทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการข้ามพรมแดน อันเป็นกิจกรรมสำคัญของการค้าระหว่างประเทศดำเนินไปด้วยความสะดวก ด้วยการลดต้นทุนการเงิน ต้นทุนระยะเวลา และความไม่แน่นอนต่างๆ ที่มีอยู่ในขั้นตอนการนำเข้า - ส่งออก และการผ่านแดนของสินค้า

จากคำจำกัดความต่างๆ คณะวิจัยสามารถสรุปได้ว่า “การอำนวยความสะดวกเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้การค้าระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะประสานขั้นตอนในการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าให้มีความสะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐานเดียวกันระหว่างหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ลดขั้นตอน ลดต้นทุนด้านการเงินและลดเวลาในการค้า โดยในกระบวนการจะต้องมีความเรียบง่าย (Simplification) มีความเป็นมาตรฐาน (Standardization) มีความโปร่งใส (Transparency) และมีความสอดคล้อง (Harmonization) กัน”

2.1.3 ข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

TFA เป็นข้อตกลงในกรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ถือกำเนิดขึ้นในเดือนธันวาคม 2556 ระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรี ณ บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ (สำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากร ณ กรุงบรัสเซลส์, 2559) รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรที่ดูแลด้านการค้าและลดความล่าช้าในกระบวนการทำงานของภาครัฐที่ด่าน

นำเข้าและส่งออกสินค้า ทำให้ระบบปฏิบัติการของศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายผ่านทางเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการกระตุ้นการค้าของโลกโดยเริ่มต้นจากการจัดทำระบบที่ช่วยให้เกิดความคล่องตัวด้านการค้า (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าว ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก ได้มีความเห็นร่วมกันสำหรับการบรรจุเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าเข้าเป็นประเด็นหนึ่งในการประชุมที่ประเทศสิงคโปร์ โดยในปี 2004 ประเทศสมาชิกได้ตกลงรวมวาระเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าไว้ในการเจรจาอบโดฮา โดยมีเป้าหมายในการปรับปรุงเนื้อหาในข้อตกลงทางด้านภาษีและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาทั้งสิ้น 3 ข้อ (WTO, 2014) ประกอบด้วย ในข้อที่ 5 เรื่องเสรีภาพในการส่งสินค้าผ่านแดน ข้อที่ 8 เรื่องค่าธรรมเนียมและพิธีการเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออก และข้อที่ 10 เรื่องการพิมพ์เผยแพร่และการบริหารกฎระเบียบทางการค้า เพื่อให้การเคลื่อนย้าย การปล่อยสินค้าและพิธีศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภายใต้ข้อตกลง GATT ที่มีการแก้ไข สามารถสรุปสาระได้ดังนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

ข้อ 5 มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเสรีภาพในการผ่านแดนของสินค้า (Freedom of transit) ซึ่งกำหนดให้รัฐสมาชิกปฏิบัติต่อสินค้าจากประเทศต่างๆ ด้วยมาตรฐานเดียวกัน และไม่สร้างภาระด้านการขนส่งสินค้าโดยการดำเนินการล่าช้าเกินควร หรือเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่สมเหตุผล ซึ่งภายหลังประเทศสมาชิกได้ตกลงกันให้มีการเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ อาทิเช่น ระบุกฎการไม่เลือกปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้มีการดำเนินการทางเอกสารที่โปร่งใส ใช้มาตรฐานสากล ให้มีการเปลี่ยนถ่ายสินค้าโดยปราศจากโควตา เป็นต้น

ข้อ 8 เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมและระเบียบปฏิบัติต่างๆ (Fee and formalities) โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมต้นทุนและความซับซ้อนจากกระบวนการนำเข้าส่งออก แต่เนื่องจากยังมีการตีความข้อบทดังกล่าวแตกต่างกัน จนมีการนำขึ้นเป็นข้อพิพาทในกระบวนการระงับข้อพิพาทหลายครั้ง ประเทศสมาชิกจึงตกลงกันเพื่อปรับปรุงประเด็นที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนขึ้น เช่น เรื่องการใช้ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว การยกเลิกระบบการตรวจสินค้าก่อนส่ง การเร่งรัดการปล่อยของและพิธีการศุลกากร เป็นต้น

ข้อ 10 เป็นเรื่องความโปร่งใส (Transparency) ให้ประเทศสมาชิกต้องตีพิมพ์กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการค้า รวมทั้งไม่บังคับใช้กฎระเบียบดังกล่าวก่อนที่จะมีการเผยแพร่ และจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ชี้ขาด คอยทบทวนคำสั่งทางด้านการปกครองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการศุลกากร ภายหลังคณะผู้พิจารณาขององค์การการค้าโลกได้วางแนวทางการตีความข้อบทนี้เพิ่มเติม จนประเทศสมาชิกเห็นพ้องกันที่จะกำหนดเพิ่มเติมให้ชัดเจน เช่น เรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูล การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้าสิทธิในการอุทธรณ์หรือทบทวน เป็นต้น

ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าภายใต้กรอบ WTO จะมีองค์ประกอบหลักทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ (สำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากร ณ กรุงบรัสเซลส์, 2559; สภาผู้ส่งออกสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย, 2559)

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้าการปล่อยสินค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้าข้ามแดนเป็นไปด้วยความรวดเร็วเป็นบทบัญญัติที่ขยายความและเติมเต็มข้อ 5 ข้อ 8 และข้อ 10 ภายใต้ข้อตกลง GATT นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างศุลกากร โดยมีสาระสำคัญได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ เสรีภาพในการผ่านแดน การกำหนดค่าธรรมเนียมในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า พิธีการศุลกากร และความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยรายละเอียดของการดำเนินงานในส่วนที่ 1 จะให้ความสำคัญกับศุลกากรเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติที่พิเศษและแตกต่าง (Special and Different Treatment: STD) สำหรับประเทศที่เป็นสมาชิกกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDS) ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปรับตัวก่อนที่ผูกพันความตกลงหรือให้การยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงบางส่วน โดยจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

Category A สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดกำหนดจะปฏิบัติทันทีที่ความตกลงนี้มีผลบังคับใช้ หรือในกรณีของสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะปฏิบัติภายใน 1 ปีหลังความตกลงนี้มีผลบังคับใช้

Category B สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดกำหนดจะปฏิบัติตามความตกลงหลังพ้นระยะเวลาปรับตัว

Category C สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือสมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุดกำหนดจะปฏิบัติตามความตกลงหลังพ้นระยะเวลาปรับตัว และมีศักยภาพในการปฏิบัติตามความตกลง โดยได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในการเสริมสร้างศักยภาพ

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยบทบัญญัติว่าด้วยการจัดการเชิงสถาบัน ซึ่งกล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Committee on Trade Facilitation) และกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าแห่งชาติ (National Committee on Trade Facilitation) เพื่อทำหน้าที่ประสานงานภายในประเทศและนำบทบัญญัติภายใต้ความตกลงไปใช้ปฏิบัติ

2.1.4 สาระสำคัญของข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

ในกรอบความตกลงของ TFA ได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับในการดำเนินงานทางการค้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ประเทศสมาชิก WTO ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนที่ 1 มุ่งเน้นมาตรการและภาระผูกพันด้านการค้า และส่วนที่ 2 มุ่งเน้นการจัดเตรียมการปรับตัวสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นไปที่ส่วนที่ 1 ได้ระบุไว้ 12 มาตรการ โดยสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560a; กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560b)

บทบัญญัติที่ 1: การเผยแพร่และข้อมูลที่มีอยู่

บทบัญญัติที่ 2: การเผยแพร่ข้อมูลก่อนหน้าและการให้คำปรึกษา

บทบัญญัติที่ 3: การออกคำวินิจฉัยล่วงหน้า

บทบัญญัติที่ 4: ขั้นตอนการอุทธรณ์หรือทบทวน

บทบัญญัติที่ 5: มาตรการอื่นๆ เพื่อเพิ่มความเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติและความโปร่งใส

บทบัญญัติที่ 6: แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก

บทบัญญัติที่ 7: การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร

บทบัญญัติที่ 8: การประสานงานของหน่วยงานชายแดน

บทบัญญัติที่ 9: การเคลื่อนย้ายสินค้าภายใต้การควบคุมทางศุลกากรเพื่อนำเข้า

บทบัญญัติที่ 10: พิธีการเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกและการขนส่ง

บทบัญญัติที่ 11: เสรีภาพในการขนส่ง

บทบัญญัติที่ 12: ความร่วมมือด้านศุลกากร

โดยรายละเอียดของบทบัญญัติที่ 7 การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร เป็นดังนี้

บทบัญญัตินี้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนที่ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการจัดตั้งหรือรักษาเพื่อการปล่อยสินค้าสำหรับการนำเข้าส่งออกหรือขนส่ง และให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ WCO โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขสนธิสัญญาเกียวโต ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาเกียวโตฉบับแก้ไข โดยมีหลักการดังนี้

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการลดความซับซ้อนและความร่วมมือขั้นตอนศุลกากร (อนุสัญญาเกียวโต) มีผลใช้บังคับเมื่อปี 2517 และมีการปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาลและการค้าระหว่างประเทศ WCO Council ได้ใช้อนุสัญญาเกียวโตฉบับปรับปรุงใหม่ในเดือนมิถุนายน ปี 2542 เพื่อเป็นแผนงานสำหรับขั้นตอนศุลกากรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 เมื่อมีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วจะช่วยให้การค้าระหว่างประเทศสามารถคาดการณ์ได้และมีประสิทธิภาพ อนุสัญญาเกียวโตฉบับแก้ไขได้อธิบายถึงหลักการกำกับดูแลที่สำคัญหลายประการ ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะกล่าวถึง ได้แก่

- ความโปร่งใสและความสามารถในการคาดการณ์ของการดำเนินการของศุลกากร
- มาตรฐานและการลดความซับซ้อนของการสำแดงสินค้าและเอกสารประกอบ
- วิธีดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนสำหรับผู้มีอำนาจ
- การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้
- การควบคุมด้านศุลกากรที่จำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ
- การใช้การควบคุมความเสี่ยงและการควบคุมการตรวจสอบประสานงานกับหน่วยงานที่อยู่ชายแดนอื่นๆ
- หุ่นส่วนการค้า

อนุสัญญาเกียวโตที่ปรับปรุงใหม่อำนวยความสะดวกการส่งเสริมทางการค้าและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพผ่านบทบัญญัติทางกฎหมายที่ระบุรายละเอียดของขั้นตอนง่ายๆ แต่มีประสิทธิภาพ อนุสัญญา

ฉบับแก้ไขฉบับนี้มีกฎระเบียบใหม่และการบังคับใช้สำหรับการนำไปใช้งานใช้ซึ่งภาคีสัญญาทุกฝ่ายจะต้องยอมรับอนุสัญญาเกี่ยวโตฉบับใหม่มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่3 กุมภาพันธ์ 2549

บทบัญญัติที่ 7 ยักรวมถึง

- **การประมวลผลก่อนเรื่องจะมาถึง**

ข้อตกลงฉบับใหม่กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการเอกสาร ประกอบได้ทั้งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และพิธีการอื่นๆ ก่อนที่จะมีการนำเข้าสินค้าเพื่อเร่งการปล่อยสินค้าเมื่อมาถึง

- **การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์**

ข้อตกลงนี้บังคับให้ประเทศสมาชิกเพื่อให้ผู้ค้ามีทางเลือกในการชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับค่าธรรมเนียมภาษีและค่าภาษีศุลกากรอื่นๆ

- **การแยกการปล่อยออกจากการกำหนดพิกัตอัตราศุลกากรขั้นสุดท้าย**

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการขั้นตอนที่จะอนุญาตให้มีการปล่อยสินค้าเพื่อนำเข้าหรือส่งออก ก่อนที่จะมีการตัดสินขั้นสุดท้ายของค่าธรรมเนียมศุลกากรและค่าใช้จ่ายโดยต้องเป็นไปตามข้อกำหนดด้านกฎระเบียบอื่นๆ ทั้งหมด อาจมีการรับประกันในรูปแบบของการค้ำประกันหรือตราสาร การชำระเงินอื่นๆ แต่การรับประกันดังกล่าวไม่ควรเกินจำนวนที่ต้องการที่มากที่สุดและควรจะนำสินค้าออกโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

- **การบริหารการความเสี่ยง**

ในการดำเนินการตามระบบการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมภายใต้การควบคุมด้านศุลกากรจะต้องมีการควบคุมด้านศุลกากรในส่วนที่มีความเสี่ยงสูงสุดเพื่อให้สามารถส่งมอบสินค้าที่มีความเสี่ยงต่ำได้เร็วขึ้น การควบคุมทางศุลกากรแบบสุ่มอาจยังคงใช้ได้กับการส่งมอบสินค้า อย่างไรก็ตามเพื่อให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติด้านภาษีศุลกากรที่ดีที่สุดสำหรับการบริหารความเสี่ยง

- **การตรวจสอบหลังการตรวจสอบ**

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการตรวจสอบหลังการปล่อยสินค้าภายใต้ผู้ค้าจะต้องนำเรื่องบันทึกไปยังเจ้าหน้าที่ศุลกากรเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามการควบคุมด้านศุลกากรและเพื่อให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่นๆ ได้

- **จำนวนครั้งที่ปล่อยสินค้าโดยเฉลี่ย**

ประเทศสมาชิกได้รับการสนับสนุนให้เผยแพร่จำนวนครั้งที่ปล่อยสินค้าโดยเฉลี่ยเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าทราบว่าสินค้าไม่ได้รับการจัดการน้อยเกินไป เครื่องมือเฉพาะที่แนะนำโดยข้อตกลงคือการศึกษารื่อง Time Release Study ขององค์การการค้าโลกในวารสารศุลกากรโลก

Matsuda (2011) กล่าวว่าในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานระหว่างประเทศที่ชายแดนและเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการด้านการส่งเสริมการค้า (Trade Facilitation Measures) ได้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ Release Time Study

(TRS) ถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของฟังก์ชันที่วัดได้ ซึ่งเป็นเครื่องมือเฉพาะสำหรับการวัดประสิทธิภาพของกิจกรรมด้านชายแดนและขั้นตอนทางศุลกากรโดยเฉพาะเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมด้านการค้าที่ชายแดน

- **ผู้ดำเนินการที่ได้รับอนุญาต**

ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการจัดทำมาตรการส่งเสริมในการอำนวยความสะดวกด้านการค้าให้แก่ผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ระบุหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้ดำเนินการที่ได้รับอนุญาต”

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การพัฒนาโปรแกรมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ช่วยให้ผู้ค้าได้รับประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การปล่อยเอกสารข้อมูลอย่างรวดเร็ว จำนวนเอกสารและข้อกำหนดด้านข้อมูลที่ลดลงและการตรวจสอบทางกายภาพน้อยลง ผู้ค้าดังกล่าวอาจได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผู้นำเชือก” ในการมีประวัติการปฏิบัติตามอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งสนับสนุนพวกเขาว่าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านชายแดนต่อไปและมีความเสี่ยงต่ำ โปรแกรมผู้ค้าที่ได้รับความไว้วางใจได้ถูกเสนอในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาในสหภาพยุโรป ผู้ค้าเหล่านี้เรียกว่า “ผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจที่ได้รับอนุญาต” และได้รับการยอมรับเมื่อได้รับการอนุมัติตามเกณฑ์ที่ระบุ เช่น ประวัติความเป็นมาด้านปฏิบัติงาน การจัดการบันทึกความสามารถในการชำระหนี้และเกณฑ์ความปลอดภัยของโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กล่าวถึงในข้อตกลงขององค์การการค้าโลก

การตอบสนองต่อการพัฒนาทั่วโลก WCO ได้รับรองกรอบมาตรฐานด้านความปลอดภัยของ SAFE เพื่อสร้างความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่การค้าโลก (มิถุนายน) ในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยของ SAFE (Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงระบบการค้าโลกและการเติบโตของการบริหารจัดการสินค้าข้ามพรมแดนและตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนระหว่างศุลกากรและธุรกิจที่ใกล้ชิดกับความมั่นคงของโซ่อุปทาน แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อกำหนดของ AEO ถือเป็นองค์ประกอบหลักในมาตรฐานสากลเหล่านี้ ได้ผ่านการตรวจทานและอัปเดตแล้วซึ่งเป็นเวอร์ชันล่าสุดที่เผยแพร่ในเดือนมิถุนายน 2012 (WCO, 2012)

- **การเร่งการจัดส่ง**

รัฐสมาชิกมีหน้าที่จำเป็นต้องรักษาขั้นตอนเพื่อให้สามารถปล่อยสินค้า ผ่านทางคลังสินค้า ณ อากาศยานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นข้อกังวลอย่างยิ่งสำหรับผู้ให้บริการจัดส่งด่วนหลายแห่งซึ่งดำเนินธุรกิจบริการจัดส่งสินค้าทางอากาศและการบริการของพวกเขาขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดส่งสินค้าทันเวลาเท่านั้น ในโซ่สินค้าและห่วงโซ่มูลค่าทั่วโลกที่ทันสมัยการจัดส่งแบบทันทีทันใด ช่วยลดต้นทุนทางธุรกิจ เช่น การถือครองค่าสินค้าคงคลัง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

- **สินค้าที่เน่าเสียง่าย**

ข้อตกลงนี้บังคับให้ประเทศสมาชิกจัดเตรียมสินค้าภายใต้สถานการณ์ปกติโดยปล่อยให้สินค้าที่เน่าเสียง่ายภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการตรวจสอบอย่างเหมาะสมและเพื่อให้สามารถจัดเก็บได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะปล่อยสินค้าตามคำร้องขอของผู้นำเข้า

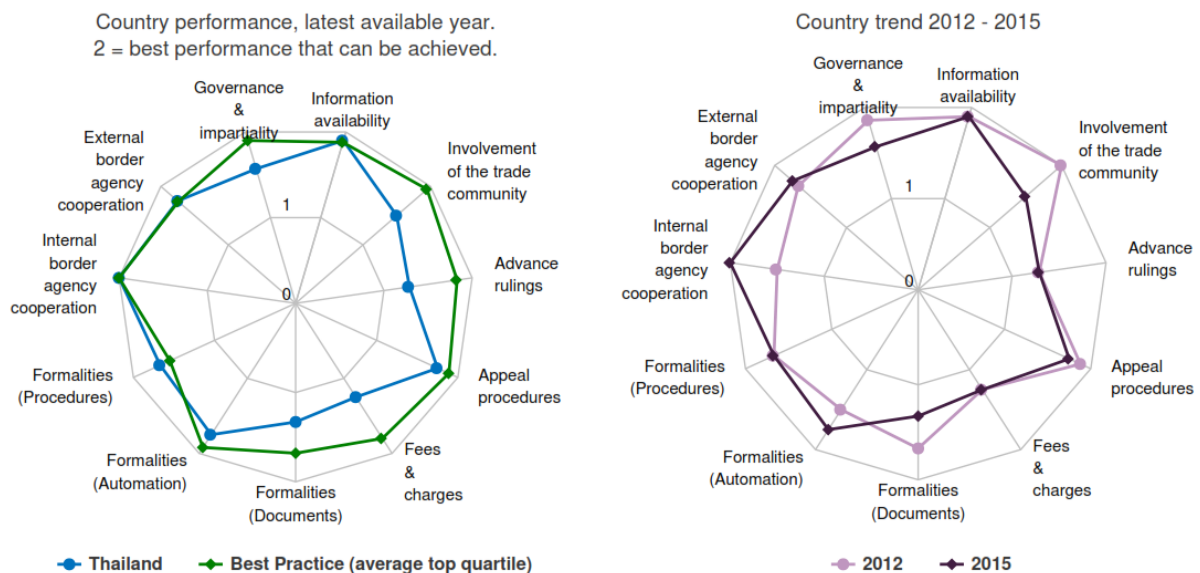
2.1.5 ดัชนีชี้วัดการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Index)

ในปัจจุบัน การค้าโลกมีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในการค้าระหว่างประเทศเกิดมาจากการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) และการประหยัดต่อความเร็ว (Economy of speed) ดังนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการการนำเข้าและส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของคู่ค้า องค์การการค้าโลก หรือ WTO (2009) ให้ความหมายของการอำนวยความสะดวกทางการค้า หมายถึง "กระบวนการค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การปฏิบัติ และพิธีการเกี่ยวกับการรวบรวม การนำเสนอ การสื่อสาร และการประมวลผลข้อมูลที่เป็นสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าในการค้าระหว่างประเทศ โดยลดขั้นตอนที่ยุงยาก (Simplification) และก่อให้เกิดความกลมกลืนกัน (Harmonization)

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ได้พัฒนาข้อสรุปโดยรวมทางด้านตัวชี้วัดการส่งเสริมการค้าจำนวน 11 เรื่อง (TFIs) ที่สอดคล้องกับมาตรการเหล่านี้ (Moisé et al., 2011) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนในการลดต้นทุนการค้ามีแนวโน้มที่จะมาจากมาตรการเพื่อปรับปรุงกระบวนการและจากการควบคุมล่วงหน้า เนื้อหาด้านอื่นๆ ที่มีศักยภาพ ได้แก่ ระบบอัตโนมัติและมีมาตรการในการปรับปรุงค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย OECD ได้ทำการสรุปว่า ศักยภาพในการลดต้นทุนสะสมของ TFIs ทั้งหมดอยู่ที่เกือบ 10% ของค่าใช้จ่ายทางการค้าซึ่งเป็นค่าประมาณที่สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการส่งเสริมการค้าต่อต้นทุนการค้า

นอกจากนี้ จากข้อมูล World Bank เกี่ยวกับผลการดำเนินงานดัชนีวัดความสามารถด้านโลจิสติกส์ (Logistics Performance Index: LPI) โดยมีปัจจัยที่สะท้อนประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ 6 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของพิธีศุลกากร (Customs) คุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ความสะดวกในการขนส่งระหว่างประเทศ (International shipment) ความสามารถของธุรกิจโลจิสติกส์ในประเทศ (Logistics competence) ความสามารถในการติดตามและสืบค้นสินค้าระหว่างการขนส่ง (Tracking and tracing) และการส่งมอบตรงเวลา (Timeliness) พบว่า ประเทศไทยมีอันดับตกลงมา ในปี 2557 อยู่ลำดับที่ 35 และในปี 2559 อยู่ลำดับที่ 45 ของประเทศทั้งหมด 160 ประเทศ โดยปัจจัยด้านประสิทธิภาพของพิธีศุลกากรมีคะแนนต่ำที่สุด โดยมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย กฎระเบียบ การตีความการใช้กฎหมายแตกต่างกัน ตลอดจนขั้นตอนการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าก่อนอนุญาตนำเข้าและส่งออกเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการหลายแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่วัดจากดัชนีชี้วัดการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Index) ที่จัดทำโดย Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) 11 ด้าน ได้แก่ ด้านเผยแพร่ข้อมูล (Information availability) ขั้นตอนการผ่านพิธีการ (Formalities-procedures) ความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (Internal border

agency cooperation) ความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (Internal border agency cooperation) ความร่วมมือภายนอกระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (External border agency cooperation) การมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) การวินิจฉัยล่วงหน้า (Advance rulings) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) ค่าธรรมเนียม (Fees and charges) การใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities–documents) การใช้ระบบ Automation ในการผ่านพิธีการ (Formalities–automation) และธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) เมื่อเปรียบเทียบในปี 2555 กับ ปี 2558 พบว่า มีตัวชี้วัดที่ได้คะแนนน้อยลง ประกอบด้วย ธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) การมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) และการใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities–documents) หากเปรียบเทียบกับประเทศ Best practice พบว่า ตัวชี้วัดด้านเผยแพร่ข้อมูล (Information availability) ขั้นตอนการผ่านพิธีการ (Formalities–procedures) ความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (Internal border agency cooperation) และ ความร่วมมือภายนอกระหว่างหน่วยงานที่พรมแดน (External border agency cooperation) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศ Best practice ขณะที่ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนการค้า (Involvement of trade community) การวินิจฉัยล่วงหน้า (Advance rulings) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal procedures) ค่าธรรมเนียม (Fees and charges) การใช้เอกสารผ่านพิธีการ (Formalities–documents) การใช้ระบบ Automation ในการผ่านพิธีการ (Formalities–automation) และธรรมาภิบาลและความเป็นกลาง (Governance and impartiality) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าประเทศ Best practice

ภาพที่ 2.1 ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าของไทย ปีพ.ศ. 2557 และ 2558
ที่มา: OECD, 2015

ผลการดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ประเทศไทยต้องเผชิญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของกระบวนการทางการค้าเนื่องจากอาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสินค้าที่ส่งออกหรือตามเส้นทาง ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การจัดทำเอกสารและให้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งออกปัจจุบันที่ผู้ส่งออกสินค้าเกษตรต้องเผชิญ และเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงขั้นตอนการส่งออกสินค้าเกษตรต่างๆ

2.1.6 ประโยชน์ของข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า

กรอบข้อตกลงความอำนวยความสะดวกทางการค้ามีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าเกิดความเรียบง่ายและลดขั้นตอนของการดำเนินงานด้านศุลกากร ซึ่งจะช่วยให้เกิดการลดต้นทุนในการดำเนินงาน (European Commission, 2017) โดยหลักการของ TFA คือ การกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการควบคุมการเคลื่อนไหลของการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการระบุประเภทของข้อมูลที่หน่วยงานภาครัฐต้องการจากภาคธุรกิจ ระบุแนวทางของระบบและวิธีการเลือกตรวจและการตรวจปล่อยสินค้าที่รวมถึงสินค้าที่อยู่ในระหว่างการเดินทางผ่านไปยังจุดหมายปลายทาง ระบุวิธีการที่หน่วยงานของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่โดยสามารถสื่อสารกันได้และสามารถสื่อสารกับบริษัทธุรกิจได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง TFA สามารถช่วยลดความล่าช้าที่ด่านขนส่งสินค้าได้โดย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560a)

1. อำนวยความสะดวกการตรวจปล่อยผ่านสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น สินค้าอาจจะถูกปล่อยผ่านก่อนที่จะเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะเสร็จสิ้นการคำนวณและตัดสินมูลค่าภาษีนำเข้า อำนวยความสะดวกและความรวดเร็วให้กับการตรวจสินค้าบางรายการที่จัดส่งทางอากาศ และให้ความสำคัญกับการตรวจสินค้าที่เน่าเสียเป็นอันดับแรก
2. จัดหาและนำเสนอทางระบบออนไลน์ ข้อมูลกฎระเบียบและปฏิบัติการต่างๆ ในการทำธุรกิจส่งออก/นำเข้า จัดทำจุดติดต่อที่ผู้ที่เข้าไปค้นหาข้อมูลสามารถสอบถามและรับคำตอบข้อสงสัยได้โดยง่าย
3. นำระบบ Automation และ E-services มาใช้โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิก WTO ยอมรับ E-payment และระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนที่การจัดส่งเอกสารบางประเภทเมื่อเหมาะสมและสามารถทำได้
4. กำหนดระเบียบปฏิบัติเรื่องค่าธรรมเนียมและค่าปรับต่างๆ เช่น กำหนดว่าค่าธรรมเนียมและการเรียกเก็บเงินต่างๆ สำหรับปฏิบัติการของศุลกากรต่อการนำเข้า/ส่งออกจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของค่าใช้จ่ายโดยประมาณที่เกิดขึ้นจากการให้บริการดังกล่าว
5. จัดทำปฏิบัติการและมาตรฐานรหัสศุลกากรในลักษณะที่สามารถคาดเดาได้โดยง่าย เป็นที่คุ้นเคยของผู้ทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศในทุกประเทศสมาชิก และที่เป็นความร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่รัฐบาลของประเทศสมาชิก โดยการสร้างบทบัญญัติใน TFA เรื่อง Border Agency Cooperation and Customs Cooperation ที่ระบุให้ประเทศสมาชิกจัดทำระบบ “Single window” หรือจุดที่ภาครัฐจะสามารถเข้าไปแสวงหาความร่วมมือซึ่งกันและกันได้ เปิดโอกาสสำหรับการแสดงความคิดเห็นและอุทธรณ์คำตัดสินของศุลกากร

2.1.7 ปัญหาของโครงสร้างภาครัฐที่มีผลต่อการเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้า

การอำนวยความสะดวกทางการค้าถือว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางการค้า และการลงทุน การพัฒนาโซ่การผลิต (Supply chain) การขยายห่วงโซ่การบริโภค (Demand chain) การเติบโตของประเทศ ตลอดจนการเพิ่มรายได้ประชาชาติของประเทศ ประเทศต่างๆ จึงพยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากประเทศมุ่งเน้นเพียงการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้า ทั้ง Hardware และ Software เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการค้าและการลงทุนของประเทศ และ/หรือ รองรับการขยายตัวของการนำเข้าและส่งออกของต่างประเทศ โดยปราศจากการวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างการผลิตและการตลาดของประเทศได้ องค์กรภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับกับการขยายตัวทางการค้าที่รวดเร็ว การสร้างความสามารถทางการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ด้านราคา หรือด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคการค้าแบบ Trade-Facilitation-driven นอกจากนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ทำการติดตาม วิเคราะห์ และเฝ้าระวังต่อการเปลี่ยนแปลงทางการค้าอย่างใกล้ชิดเพื่อสร้างความสมดุลของตลาดสินค้าของประเทศ (ณัฐพรพรรณ อุตมา, 2559)

องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการส่งเสริมการส่งออกเนื่องจากภาครัฐบาลมีศักยภาพในการเจรจาต่อรองทางการค้ากับประเทศต่างๆ ได้มากกว่าภาคเอกชน แต่การดำเนินงานของภาครัฐบาลไม่อาจบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากการประสบปัญหาบางประการดังต่อไปนี้ (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา การค้าต่างประเทศของไทย, 1981)

1) ด้านเงินทุน (Financing) รัฐบาลมีรายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศจำนวนมหาศาล ส่งผลให้รายจ่ายของรัฐบาลที่จะนำมาใช้จ่ายในการสร้างระบบที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกทางการค้าจึงไม่มี เช่น การขาดเงินสำหรับช่วยเหลือการส่งออก (Export subsidy) การขาดเงินจัดตั้งคลังสินค้าในบริเวณที่เหมาะสม เป็นต้น

2) ด้านข้อมูล (Information) การจัดเก็บข้อมูลในขั้นตอนการส่งออกสินค้าและบริการ ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศและความต้องการในตลาดต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันองค์กรภาครัฐกระทำอยู่ขาดความรวดเร็ว ไม่ทันสมัย ไม่อาจควบคุมการลักลอบส่งออกของพ่อค้าได้ นอกจากนี้ บางครั้งข้อมูลที่องค์กรภาครัฐแจ้งผู้ส่งออกไม่ทันต่อเหตุการณ์ เช่น ข้อมูลการได้รับ G.S.P. ของประเทศต่างๆ มักจะล่าช้า ทำให้ผู้ส่งออกไม่อาจดำเนินการจัดหาสินค้าเพื่อส่งออกทันเหตุการณ์ได้

นอกจากนั้น สถิติของสินค้าประเภทเดียวกันแต่หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งเสนอตัวเลขแตกต่างกัน ข้อนี้เป็นผลเสียต่อการวางแผนในการส่งออก

3) ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Public Officers) เนื่องจากภาครัฐบาลเป็นภาคนำของประเทศ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและยึดหลักปฏิบัติในด้านการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน และปริมาณในด้านการค้าต่างประเทศอย่างเข้มงวด รวมถึงควรจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะให้การช่วยเหลือแก่ผู้ส่งออกได้เป็นอย่างดี แต่จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะมีความรู้ความสามารถในขอบเขตจำกัด นอกจากนี้เจ้าหน้าที่บางหน่วยงานยังขาดความสุจริตใจในการประกอบกรงาน ช่วยเหลือพ่อค้า

โดยการปล่อยให้มีการส่งออกสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานส่งผลให้ ผู้ซื้อในต่างประเทศจะหมดความเชื่อถือในคุณภาพ และสินค้าจากไทย และในที่สุดจะมีผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกจะลดลงและกระทบถึงดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นด้วย

4) ด้านนโยบาย (Trade Policy) การที่ประเทศไทยขาดดุลทางการค้าโดยตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2498 และมูลค่าการขาดดุลเพิ่มขึ้นเรื่อยมานั้น สาเหตุประการสำคัญประการหนึ่ง คือ ประเทศไทยขาดนโยบายที่แน่นอนในด้านการพยายามแก้ไขภาวะการค้ากับต่างประเทศ หรือขาดการดำเนินการที่จริงจังกับการพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้า บางครั้งในรัฐบาลยุคแรกๆ มีกำหนดนโยบายไว้ แต่พอเข้ายุคปลายรัฐบาลก็ได้หยิบยกนโยบายนั้นมาพิจารณาดำเนินการเลยจึงทำให้นโยบายของประเทศขาดความต่อเนื่อง

5) ด้านมาตรการเด็ดขาด เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่ไม่แน่นอนในการแก้ไขปัญหาการอำนวยความสะดวกทางการค้า มาตรการบางประการที่นำออกมาใช้จึงดำเนินไปอย่างครึ่งๆ กลางๆ ตามแนวนโยบาย หรือการดำเนินการลงโทษผู้ส่งสินค้าออกที่ปฏิบัติผิดกฎ โดยการส่งสินค้าต่ำกว่ามาตรฐานออกไปจำหน่ายต่างประเทศนั้นไม่มีการลงโทษจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากระบบทางสังคมในประเทศยังไม่มี การจำแนกความรับผิดชอบและความสัมพันธ์โดยส่วนตัวออกจากกัน

6) กฎหมายไม่อำนวยความสะดวก การที่กฎหมายของไทยมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ เพื่อจดทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการส่งออกมากเกินไปมีผลให้พ่อค้าผู้จะประกอบการค้าเกิดความท้อถอย นอกจากนั้นระเบียบพิธีการศุลกากรที่เข้มงวดและมีลำดับชั้นมาก นับว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การค้าต่างประเทศของไทยไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องของการค้าในประเด็นเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างฐานข้อมูลต่างๆ ทั้งภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงานภาครัฐมาโดยตลอด ซึ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวสามารถจำแนกปัญหาได้ ดังนี้

1. การใช้รหัสอ้างอิงที่แตกต่างกัน
2. การแยกแยะหมวดหมู่ที่ต่างกัน
3. ความหมายของรายการข้อมูลที่แตกต่างกัน
4. หน่วยนับ/หน่วยอ้างอิง มีความแตกต่างกัน
5. รูปแบบข้อมูลและชนิดของข้อมูลมีความแตกต่างกัน
6. การกำหนดกรอบความถูกต้องของข้อมูลแตกต่างกัน
7. การอ้างอิงมาตรฐานที่แตกต่างกัน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทั้ง 7 ประการซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักของการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การแก้ไขปัญหาด้วยการจัดทำมาตรฐานข้อมูล จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในระบบข้อมูลของหน่วยงานที่ต้องการใช้ข้อมูลร่วมกันเป็นคณะทำงานในการจัดทำมาตรฐานข้อมูลร่วม ซึ่ง จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกระบวนการทำงานและข้อมูลของระบบงานคอมพิวเตอร์หรือระบบงาน อิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับกอง สำนัก ฝ่าย ศูนย์ กรม กระทรวง และอื่นๆ โดยอาจเป็นการเชื่อมโยงกัน

ภายในหน่วยงานหรือข้ามหน่วยงาน เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกรรมที่มีกระบวนการ ทำงานและข้อมูลต่างๆ ร่วมกัน ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเป้าหมายที่ประชาชนหรือผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลางให้บริการ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานและข้อมูลต่างๆ อาจมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกรรมเดียวกัน ผ่านระบบธุรกรรม อิเล็กทรอนิกส์แบบให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือมีหลายบริการร่วมกันในระบบหน้าต่างบริการเดียวกัน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2553)

แม้ประเทศไทยจะพยายามจัดทำมาตรฐานเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐมาหลายปี แต่จากรายงานการจัดอันดับระบบอำนวยความสะดวกทางการค้าของทางธนาคารโลก พบว่า อันดับของ ประเทศไทยยังคงไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการปรับปรุงระบบอำนวยความสะดวกด้วยการพัฒนาระบบ หน้าต่างบริการเดียวกัน (National Single Window) มาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่สามารถบูรณาการระบบ NSW ให้ช่วยลดจำนวนเอกสารและค่าใช้จ่ายในกระบวนการนำเข้าและส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) อันเนื่องมาจากประเด็นปัญหาสำคัญ มีเกี่ยวข้องกับองค์ภาครัฐ ดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงระบบหรือกระบวนการภายในหน่วยงาน (Back-office Reprocess) ของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการ ปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานราชการเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยน กระบวนการ (Reprocess) ให้บริการออกไปรับรอง/ใบอนุญาตทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ประกอบกับขาดการผลักดันอย่าง จริงจังจากระดับนโยบายหรือระดับบริหาร จึงกลายเป็นภารกิจที่มีลำดับความสำคัญต่ำ

2. ที่ผ่านมามันประเทศไทยจะการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ณ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพ สนามบินสุวรรณภูมิและด่านชายแดนที่สำคัญให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น e-Gate, e-Toll, e-Customs และ One-Stop Service ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การ ติดตั้งระบบดังกล่าวยังไม่บรรลุผลลัพธ์ตามที่วางแผนไว้ เพราะขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและการบริหาร การเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังขาดการบริหารจัดการระบบอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ จึงยังมีความ แออัดบริเวณประตูการค้าหลักส่งผลให้ระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการอำนวยความสะดวกทาง การค้าของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

นอกจากนั้น นพรัตน์ แสงจันทร์ (2555) ได้ระบุปัญหาสำหรับการให้บริการด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ของ ประเทศไทยว่า ภายใต้การขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าอย่างรวดเร็วทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศทำ ให้เกิดกิจกรรมการรับ-ส่งข้อมูลสูงขึ้น โดยเฉพาะเอกสารที่ใช้ในเกี่ยวกับกระบวนการส่งออกและนำเข้า แม้ว่า เอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ามาทดแทนเอกสารในรูปแบบของกระดาษ ซึ่งสามารถช่วยลดกระบวนการ ที่ล่าช้า ยุ่งยาก ซับซ้อน ต้นทุนค่าใช้จ่ายลงได้ แต่การรับ-ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ๆ พร้อมกันโดย ปราศจากการบริหารจัดการระบบที่ดี ก็ยังคงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการค้าของประเทศและส่งผลให้ขีด ความสามารถในการแข่งขันลดลง โดยการดำเนินการทางค้าในระบบอิเล็กทรอนิกส์ยังมีข้อจำกัดทั้งจากหน่วยงาน ภาครัฐอยู่ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนในการดำเนินการไม่เป็นระบบ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 2) ปัญหาการซ้ำซ้อนกันระหว่างการรับส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์กับเอกสารกระดาษ 3)

เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้การดำเนินการยังคงล่าช้าและใช้ระยะเวลานาน 4) ระบบการดำเนินการขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากไม่มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เพียงพอ

จากปัญหาเชิงโครงสร้างที่ได้กล่าวถึงข้างต้นทำให้เกิดผลกระทบต่อศักยภาพการแข่งขันทางการค้าของประเทศอย่างมาก การค้าในปัจจุบันจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า รวมถึงข้อตกลงต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อค้ำยันความเสถียรทางการค้า ที่ให้ความสำคัญกับการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ โดยปัจจัยเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเวทีการค้าระดับประเทศ หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือพันธสัญญาต่างๆ จะส่งผลให้เกิดการกีดกันทางการค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาครัฐในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในเรื่องของการกำหนดทิศทางการค้าและกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการและผู้ขนส่งให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด หากการเอื้ออำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ ย่อมส่งผลต่อต้นทุนด้านโลจิสติกส์ คุณภาพการบริการ และเวลาการส่งมอบสินค้า ซึ่งส่งผลสำคัญต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

2.2 ความสำคัญความปลอดภัยด้านอาหารและกระบวนการนำเข้าและส่งออกเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า

จากข้อมูลขององค์การการค้าโลก (2557) กล่าวว่า ทั่วโลกมีความต้องการด้านอาหารที่เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นทั้งนำเข้าและส่งออกทั่วโลก การเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ด้านอาหารจึงมีโอกาสในการแพร่กระจายของสารปนเปื้อนในอาหารในระดับสูง ซึ่งทั่วโลกให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยและคุณภาพของอาหาร ความสำคัญของความปลอดภัยในอาหารสามารถประเมินได้ว่า ความไม่ปลอดภัยนั้นนำไปสู่การเจ็บป่วยที่เกิดจากสินค้า การขาดสารอาหาร การขาดการเข้าถึงของตลาดภายในประเทศและตลาดระหว่างประเทศ อันเนื่องจากการปฏิเสธสินค้า และการทำลายสินค้า และส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การพัฒนาเศรษฐกิจและชื่อเสียงของประเทศท่ามกลางนานาชาติ นอกจากความปลอดภัยของอาหารแล้วยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของอาหารเช่น ขนาด และข้อกำหนดการติดฉลากข้อกำหนดสำหรับการรับรองที่หลากหลาย (สินค้าออร์แกนิก การค้าเสรี ฯลฯ) ปัญหาเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับอาหารไม่ได้มาตรฐาน โดยการกระทำที่เจตนา นอกจากนี้การดัดแปลงหรือบิดเบือนความจริงของอาหารส่วนผสมอาหาร บรรจุภัณฑ์อาหาร ความผิดพลาด หรือการทำให้เข้าใจผิด ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการค้าข้ามพรมแดน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิธีการศุลกากรซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร ขั้นตอนการประสานงาน และกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับ

การพัฒนาด้านความปลอดภัยและคุณภาพภายในประเทศ จะนำมาซึ่งการอำนวยความสะดวกในการค้า สามารถนำไปสู่ความมั่นใจมากขึ้นให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ดังนั้น ภาครัฐควรมีการนำระบบควบคุมคุณภาพอาหารที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำเข้าและส่งออกให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า และพัฒนาพิธีการการนำเข้าและการปล่อยสินค้า

ทั้งนี้ United Nations ESCAP (2018) กล่าวว่า ขั้นตอนของพิธีการศุลกากร ข้อกำหนดด้านกฎระเบียบส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร ขั้นตอนการประสานงานและตรวจสอบ

ย้อนกลับ ความปลอดภัยและคุณภาพของอาหารจึงเป็นวาระสำคัญในการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น มาตรฐานและการกำหนดความสอดคล้องจึงมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ กับการค้าระหว่างประเทศ ประเทศผู้นำเข้ากำหนดข้อกำหนดที่เข้มงวดมากขึ้นสำหรับปกป้องสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชนจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศเช่นเดียวกับที่นำเข้า ในขณะที่ภาคเอกชนกำหนดความต้องการของตนเองและใช้มาตรฐานส่วนตัวเป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อป้องกันการใช้มาตรฐานและมาตรการหรือข้อกำหนดทางเทคนิคที่ไม่เลือกปฏิบัติ โดยรัฐบาลองค์การการค้าโลกได้วางกฎและระเบียบวินัยบางอย่างในแง่ของข้อตกลงที่ไม่ใช่ภาษี ข้อตกลง SPS หรือ Sanitary and Phytosanitary Measures (มาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ควบคุมสินค้าเกษตรและอาหาร) และข้อตกลง TBT หรือ Technical Barriers to Trade (ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า) ในขณะที่มีการอนุญาตให้ประเทศที่จะกำหนดมาตรฐานเพื่อปกป้องประชาชนของพวกเขาและสร้างความมั่นใจในการค้าที่เป็นธรรมต้องมีกฎและวินัยที่จะรักษาไว้ จะต้องไม่ให้เกิดมาตรการและข้อบังคับอุปสรรคที่ไม่จำเป็นเพื่อการค้า ข้อตกลง SPS เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสินค้าอาหารโดยเฉพาะสัตว์และสุขอนามัยของพืช และจุดมุ่งหมายพื้นฐานของข้อตกลงคือ การรักษาสิทธิของอธิปไตยใดๆ ก็ตาม รัฐบาลจะให้ระดับการคุ้มครองสุขอนามัยตามที่เห็นสมควร แต่เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งเหล่านี้สิทธิของอธิปไตยไม่ได้ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดเพื่อการปกป้องและไม่ส่งผลให้เกิดอุปสรรคที่ไม่จำเป็นเพื่อการค้าระหว่างประเทศ ตามข้อตกลง TBT ยังมีความสำคัญในกรณีของการค้าผลิตภัณฑ์อาหารและมีความเกี่ยวข้องเฉพาะในมาตรฐานและข้อบังคับทางเทคนิคในด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านสุขภาพและความปลอดภัยโดยเฉพาะเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมสังคมสวัสดิการ ฯลฯ ปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้แก่ ฉลากตราสินค้า สุขภาพและความปลอดภัยของคนงานและแผนการรับรองอยู่ภายใต้ขอบเขตของข้อตกลง TBT (ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า) ข้อตกลงนี้ยังครอบคลุมถึงด้านการประเมินความสอดคล้อง ซึ่งรวมถึงการทดสอบการรับรองการตรวจสอบและการรับรองอีกด้วย

นอกเหนือจากมาตรฐานแล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการค้าข้ามพรมแดนมีความล่าช้า ภาครัฐควรอำนวยความสะดวกด้านการค้า โดยการทำให้ง่ายขึ้น การทำให้ทันสมัยและเกิดความสอดคล้องกันของกระบวนการส่งออกและนำเข้า จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับระบบการค้าโลก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวสมาชิกองค์การการค้าโลกได้ข้อสรุปการเจรจาในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าบาห์ลี ในปีพ.ศ. 2556 ข้อตกลงของการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งเป็นข้อตกลงของประเทศสมาชิก WTO ที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ในปีพ.ศ. 2560 TFA ประกอบด้วยบทบัญญัติสำหรับการอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้า ตรวจสอบปล่อยสินค้ารวมถึงสินค้าผ่านแดน นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการสำหรับความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างศุลกากรและอื่นๆ ที่เหมาะสมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้าและปัญหาการปฏิบัติตามศุลกากร

2.3 สถานการณ์การส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย

2.3.1 ข้อมูลการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย

เครื่องเทศ (Spice) คือ ชิ้นส่วนของพืชที่ทำให้แห้ง ได้แก่ เมล็ด ผล ราก เปลือก และ ใบ เช่น กระวาน กานพลู ขมิ้น ขิง งา จันทน์เทศ โป๊ยกั๊ก พริกไทย มะกรูด ยี่หระ อบเชย เป็นต้น และ สมุนไพร (Herb) คือ พืชทั้งต้นหรือส่วนของพืช ได้แก่ ใบ เมล็ด ดอก ผล ราก หรือลำต้น เช่น กระเทียม กะเพรา มะระแมงลัก หอม โหระพา สะระแหน่ เป็นต้น สมุนไพรสามารถเป็นได้ทั้งสดและแห้ง ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างเครื่องเทศและสมุนไพรมาจากต้นกำเนิดและการปรุงอาหาร โดยเครื่องเทศมีต้นกำเนิดจากเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปรุงอาหารจากเครื่องเทศใช้ปริมาณเครื่องเทศน้อย ส่วนสมุนไพรเป็นพืชท้องถิ่นมีต้นกำเนิดทั้งในเขตอบอุ่น และในเขตร้อน การปรุงอาหารจากเครื่องเทศใช้ปริมาณเครื่องเทศมาก เนื่องจากสมุนไพรให้รสชาติที่ไม่เข้มข้นเท่าเครื่องเทศ (วรชัย ทองไทย, 2555)

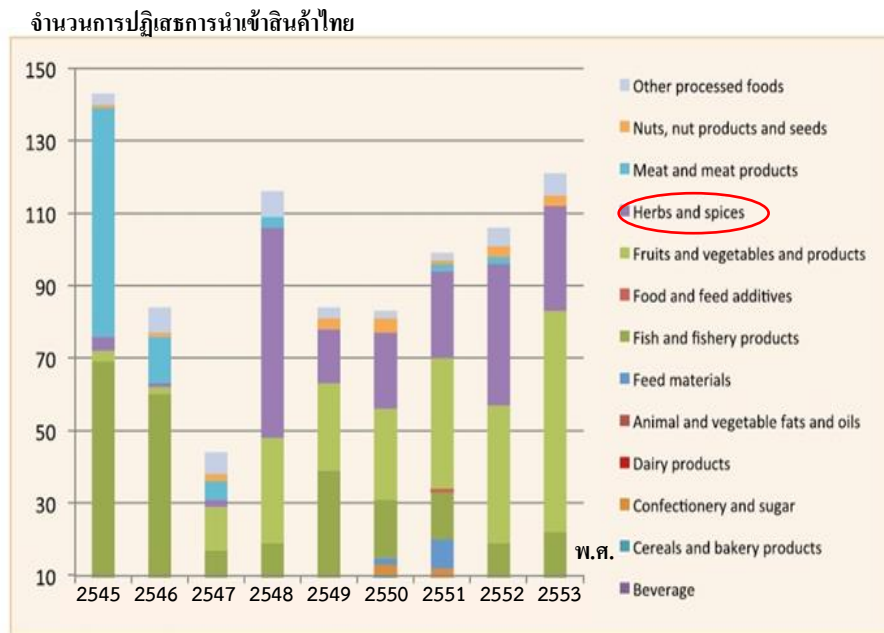
สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นสินค้าที่สามารถนำไปเป็นวัตถุดิบเพื่อการประกอบอาหารและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีมูลค่าการส่งออกน้อย แต่มีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้น อันเนื่องมาจากความนิยมในการบริโภคอาหารไทยของตลาดโลกจึงส่งผลให้เกิดความต้องการสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร เพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารมากยิ่งขึ้น รวมทั้งนโยบายการแปรรูปสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า อาทิเช่น เครื่องสำอางค์ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา และยารักษาโรค เป็นต้น

การส่งออกสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรตาม พิกัดศุลกากร หรือ HS CODE (Harmonized System) โดยกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรอยู่ในกลุ่ม 09.01 – 09.10 กาแฟ ชา ชามาเต้ และเครื่องเทศ ด้วยการกำกับดูแลของหน่วยงานกรมวิชาการเกษตร กลุ่มของเครื่องเทศและสมุนไพรเริ่มที่หมายเลข 09.04 ถึง หมายเลข 09.10 ซึ่งประกอบด้วย พริก อบเชย กานพลู กระวาน ลูกจันทน์เทศ เมล็ดยี่หระ เมล็ดโป๊ยกั๊ก เมล็ดเทียน เมล็ดผักชี เมล็ดคาราเวย์และจุนิเปอร์เบอร์รี่ ขิง หล้าฝรั่ง ขมิ้น ไทม์ ใบเบย์ หอมแขก และเครื่องเทศอื่นๆ มูลค่าและปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรไปยังตลาดโลก 10 อันดับแรก ได้แก่ (1) ขิง (2) พริก (3) เมล็ดผักชี (4) ขมิ้น (5) ใบไทม์ (6) ผงกะหรี่ (7) พริกไทยขาว (8) อบเชย (9) พริกไทยดำ และ (10) วนิลลา (กรมศุลกากร, 2561)

นอกจากนี้ สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มและเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ดังเห็นได้จากปี พ.ศ. 2559 สารสกัดสมุนไพรมีมูลค่าการส่งออก 14.58 ล้านเหรียญสหรัฐทั่วโลก เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.77 โดยตลาดที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.91 และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.68 เป็นต้น (ที่มา: กระทรวงพาณิชย์) ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกรายหลักของสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร แต่ในปัจจุบันการส่งออกสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรในแต่ละปีมีมูลค่าการส่งออกไม่สูงมากเนื่องจากการมีปัญหาด้านมาตรฐานและคุณภาพที่ไม่ผ่านมาตรฐานของการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารของกลุ่มประเทศยุโรป

2.3.2 ปัญหาการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไปตลาดสหภาพยุโรป

องค์กรยูนิโดและองค์กร NORAD (2015) ได้จัดทำรายงานการปฏิบัติตามมาตรฐานการค้า ปี พ.ศ. 2558 โดยใช้กรณีศึกษาของประเทศไทยที่ได้มีการปฏิเธรการนำเข้าจากตลาดต่างๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ระหว่างปี พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2553 ในกรณีของสหภาพยุโรป ช่วงปี พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2548 สินค้าอาหารของไทยที่ถูกปฏิเธรการนำเข้านั้นมีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ และปลา และผลิตภัณฑ์เนื้อปลาเป็นสัดส่วนที่สูง ในขณะที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมาสัดส่วนของสินค้าปลาลดลงเป็นอย่างมาก และสัดส่วนสินค้าในหมวดสมุนไพรและเครื่องเทศ และหมวดผลไม้และผักกลับเพิ่มสูงขึ้น แสดงในภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 สินค้าอาหารของไทยที่ถูกปฏิเธรการนำเข้าของสหภาพยุโรป ในช่วงปี 2545-2553
ที่มา: NORAD, 2015

จำนวนการปฏิเธรการนำเข้าสินค้าอาหารไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2553 สามารถแบ่งเหตุผลออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) จำนวนการปฏิเธรสินค้าอาหารสุทธิ (2) สัดส่วนการปฏิเธรสินค้าอาหารจากสินค้าอาหารของไทยทั้งหมด และ (3) สัดส่วนการปฏิเธรสินค้าอาหารจากสินค้าที่นำเข้าทั้งหมด และเมื่อพิจารณาจากข้อมูล พบว่า สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรมีอัตราการโดนปฏิเธรจากกลุ่มประเทศผู้นำเข้าหลักสูงเป็นลำดับต้นๆของสินค้า ตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 อัตราการโดนปฏิเสธรณำเข้าสินค้าเกษตรจากกลุ่มประเทศผู้นำเข้าหลัก ปี พ.ศ. 2545 - 2553

Commodity	Thailand	Upper middle-income countries
EU		
Total	0.045	0.013
Fish and Fishery products	0.053	0.021
Fruits and vegetables	0.047	0.010
Herbs and spices	1.045	0.097
Nuts and seeds	0.397	0.162
United State		
Total	0.109	0.126
Fish and Fishery products	0.057	0.113
Fruits and vegetables	0.212	0.119
Herbs and spices	1.735	0.742
Nuts and seeds	0.084	0.131
Japan		
Total	0.036	0.007
Fish and Fishery products	0.040	0.003
Fruits and vegetables	0.102	0.017
Herbs and spices	0.145	0.025
Nuts and seeds	0.163	0.261
Australia		
Total	0.214	0.266
Fish and Fishery products	0.112	0.266
Fruits and vegetables	0.462	0.411
Herbs and spices	1.189	1.981
Nuts and seeds	5.623	1.454

ที่มา: NORAD, 2015

จากตารางที่ 2.1 อัตราการปฏิเสธของสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องสมุนไพรที่มีการส่งออกจากประเทศ มีอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับสินค้าเกษตรประเภทอื่นๆ ในสหภาพยุโรปมีอัตราการปฏิเสธสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ร้อยละ 1.045 ประเทศสหรัฐอเมริกามีอัตราการปฏิเสธสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศ

และสมุนไพร ร้อยละ 1.735 ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราการปฏิเสธสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ร้อยละ 0.145 ทั้ง 3 ประเทศที่กล่าวมาข้างต้น เครื่องเทศและสมุนไพรมีอัตราการปฏิเสธสูงเป็นอันดับแรกของสินค้าเกษตร และประเทศออสเตรเลีย สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรมีอัตราการปฏิเสธเป็นอันดับที่สอง ร้อยละ 1.189

ทั้งนี้ สหภาพยุโรปได้จัดทำระบบเตือนภัยด้านอาหาร (Rapid Alert System for Food and Feed: RASFF) ซึ่งสามารถดูได้จากเว็บไซต์ https://ec.europa.eu/food/safety/rasff_en จะสรุปสถานการณ์เตือนภัยสินค้าเกษตรและอาหารที่พบปัญหา ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของสหภาพยุโรปจากการตรวจสอบที่ด่านนำเข้าและที่ท้องตลาด ทั้งสินค้าที่ผลิตในสหภาพยุโรปและสินค้านำเข้า จากการรวบรวมข้อมูลในเว็บไซต์นี้ของนักวิจัย เกี่ยวกับการแจ้งเตือนจากระบบ RASFF สำหรับเครื่องเทศและสมุนไพร ตั้งแต่ปี 2553-2561 ที่ผลิตโดยประเทศไทย พบว่า การแจ้งเตือนในระบบ RASFF ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 -2561 สินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรจากประเทศไทย ได้รับการแจ้งเตือนทั้งหมด 95 ครั้ง ซึ่งการแจ้งเตือนที่พบนั้นมีสาเหตุมาจากอันตรายทางด้านอาหารทั้งหมด 5 สาเหตุ ดังนี้

- สารพิษตกค้าง เช่น สารเคมีทางการเกษตรตกค้าง	37	ครั้ง
- จุลินทรีย์ก่อโรค เช่น Salmonella spp.	44	ครั้ง
- การปนเปื้อนจากเชื้อจุลินทรีย์ (อื่นๆ) เช่น Escherichia coli	9	ครั้ง
- สารพิษจากเชื้อรา เช่น โอคราทอกซิน เอ (Ochratoxin A)	4	ครั้ง
อะฟลาทอกซิน (Aflatoxin)		
- วัตถุเจือปนอาหารและสารแต่งกลิ่นรส	1	ครั้ง

รายละเอียดการแจ้งเตือนแยกตามปีและสาเหตุของการแจ้งเตือนเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนครั้งการแจ้งเตือนแยกตามปีและสาเหตุของการแจ้งเตือนเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ในปี 2553-2561

ปี	จำนวนครั้งในการพบเจอ					รวม
	สารพิษตกค้าง	จุลินทรีย์ก่อโรค	การปนเปื้อนจากเชื้อจุลินทรีย์ (อื่นๆ)	สารพิษจากเชื้อรา	วัตถุเจือปนอาหารและสารแต่งกลิ่นรส	
2553*,**	11	19	1	1		32
2554	11	7		1		19
2555	3	4				7
2556*	5	5	1			11
2557	1		1			2
2558		4		1		5

ตารางที่ 2.2 จำนวนครั้งการแจ้งเตือนแยกตามปีและสาเหตุของการแจ้งเตือนเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ในปี 2553-2561 (ต่อ)

ปี	จำนวนครั้งในการพบเจอ					
	สารพิษตกค้าง	จุลินทรีย์ก่อโรค	การปนเปื้อนจากเชื้อจุลินทรีย์ (อื่นๆ)	สารพิษจากเชื้อรา	วัตถุเจือปนอาหารและสารแต่งกลิ่นรส	รวม
2559*	5	1	2	1		9
2560*	1	2	3		1	7
2561		2	1			3
รวม	37	44	9	4	1	95

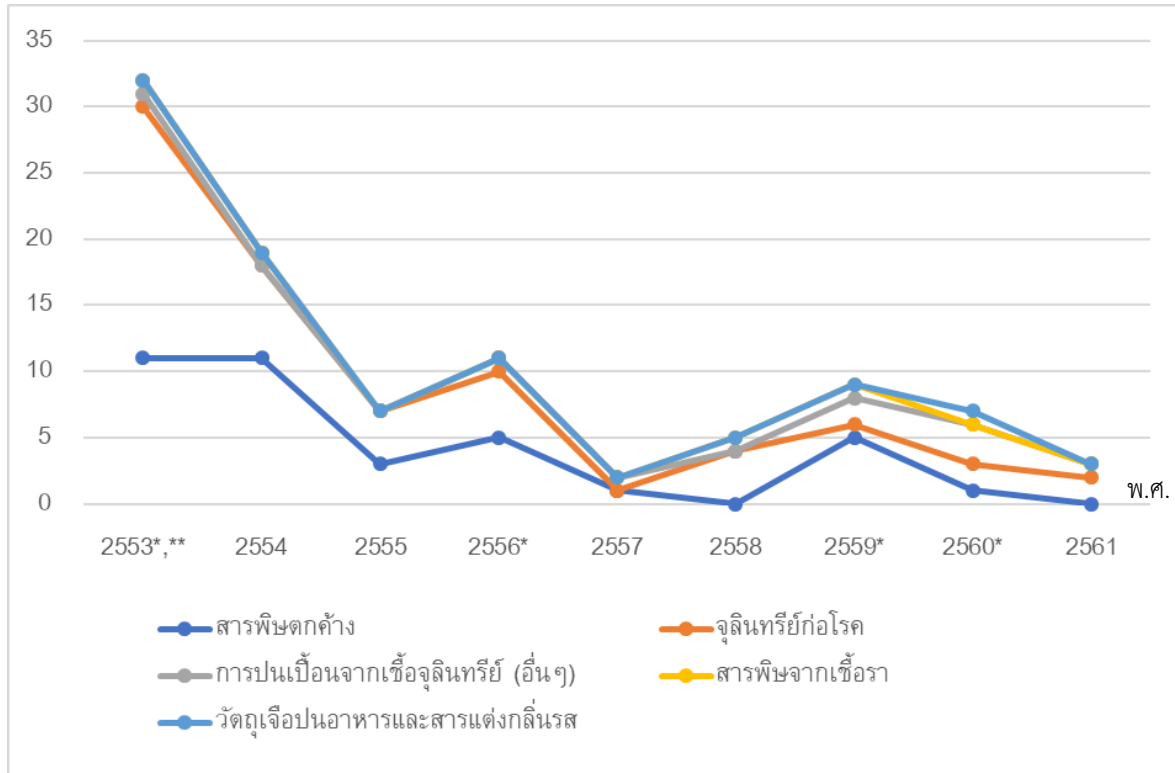
ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูลในไซด์ https://ec.europa.eu/food/safety/rasff_en

หมายเหตุ * หมายถึง พบจุลินทรีย์ก่อโรคและการปนเปื้อนจากเชื้อจุลินทรีย์จากรายงานครั้งเดียวกัน

** หมายถึง พบจุลินทรีย์ก่อโรคและสารพิษตกค้างจากรายงานครั้งเดียวกัน

เมื่อพิจารณาแต่ละสาเหตุเป็นรายปี พบว่า สินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรจากประเทศไทยได้รับการแจ้งเตือนมีแนวโน้มลดลงในทุกปี ทั้ง 5 สาเหตุ ซึ่งจะเห็นได้จากภาพที่ 2.3 แสดงดังในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้รับการแจ้งเตือนจากสาเหตุการตรวจพบสารพิษตกค้าง 5 ครั้ง ปี พ.ศ.2560 ประเทศไทยได้รับการแจ้งเตือนจากสาเหตุการตรวจพบสารพิษตกค้าง 1 ครั้ง และในปี พ.ศ.2561 ประเทศไทยไม่ได้รับการแจ้งเตือนจากสาเหตุการตรวจพบสารพิษตกค้าง ทั้งนี้แนวโน้มจำนวนครั้งที่ประเทศไทยได้รับการแจ้งเตือนลดลงเนื่องจากตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรปริมาณน้อยลง ทำให้ตรวจพบอันตรายทางด้านอาหารน้อยลงตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การแจ้งเตือนที่พบนี้ ควรมีการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎระเบียบของสหภาพยุโรป เพื่อโอกาสในการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น

จำนวนครั้งที่พบ

ภาพที่ 2.3 แนวโน้มการแจ้งเตือนเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป
ในปี 2553-2561

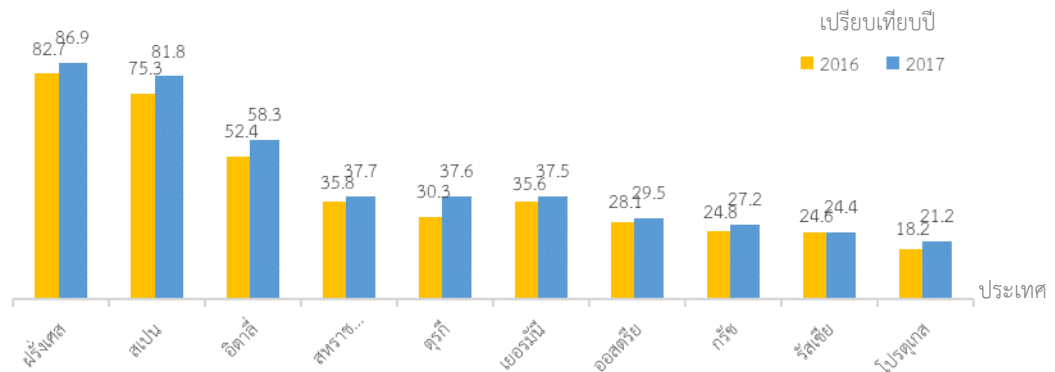
ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูลในไซด์ https://ec.europa.eu/food/safety/rasff_en

จากการที่ประเทศไทยถูกปฏิเสธการนำเข้าสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรจากกลุ่มประเทศผู้นำเข้าหลัก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องมีการดำเนินการเรื่องระบบตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร เพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออกให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกให้ได้มากที่สุด

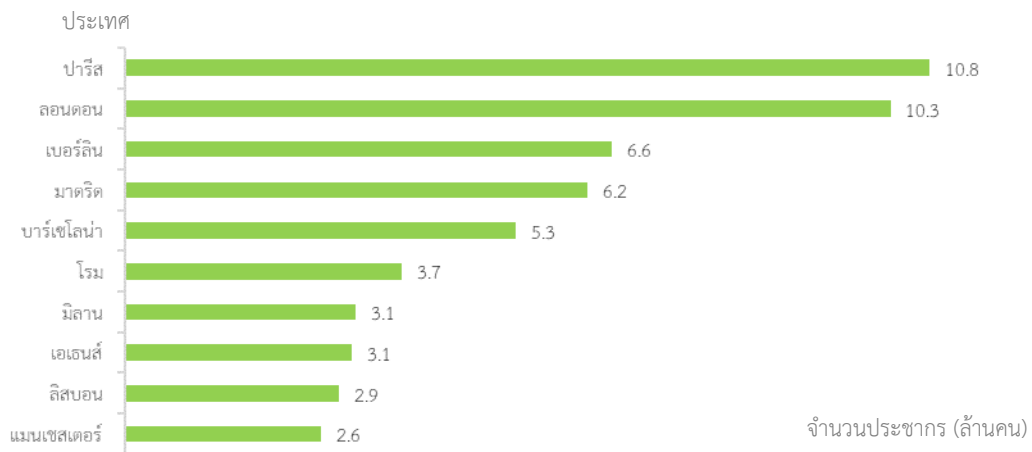
2.4 ร้านอาหารไทยในตลาดสหภาพยุโรป

ธุรกิจร้านอาหารไทยในต่างประเทศไม่เพียงแต่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและการส่งออกของไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นหนึ่งในช่องทางการส่งออกสินค้าของไทยสู่ทั่วโลกอีกด้วย โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหารไทยเป็นอาหารสำเร็จรูป ได้แก่ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ผงเครื่องต้มสมุนไพร อาหารกระป๋อง หรือวัตถุดิบ อันได้แก่ กลุ่มพืช สมุนไพร หรือเครื่องเทศนานาชนิด จากการรวบรวมข้อมูลของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศพบว่า วัฒนธรรมและสินค้าของไทยได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในทวีปยุโรปและมีการขยายจำนวนของร้านอาหารไทยอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จำนวนร้านอาหารส่วนใหญ่ที่เพิ่มขึ้นเป็นร้านอาหารไทยของชาวต่างชาติ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น ขาดความเข้าใจในระบบธุรกิจที่ถูกต้อง การบริหารจัดการร้านอาหารยังเป็นระบบครอบครัวและไม่เป็นสากล และปัญหาด้านกระบวนการการย้ายแรงงานฝีมือ (ปัญหาวีซ่า) และวัตถุดิบ เป็นต้น

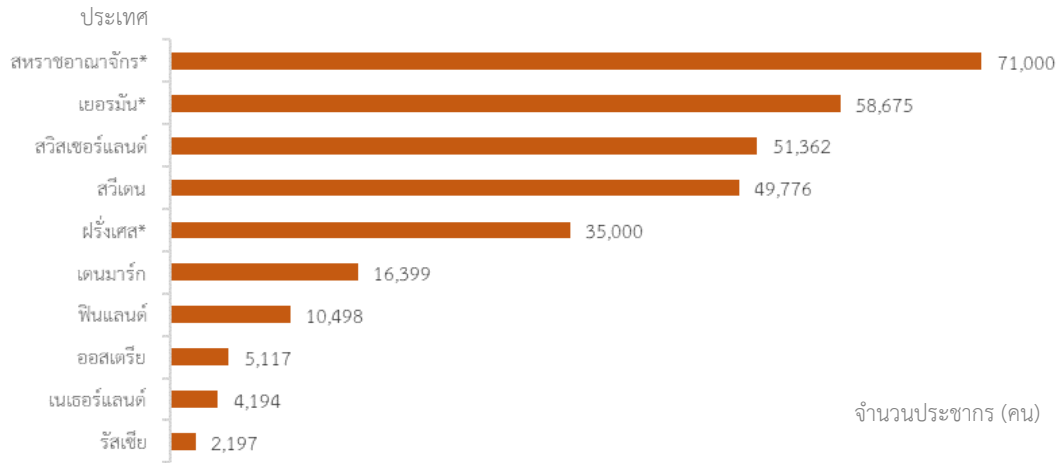
จากรายงานการจัดอันดับการท่องเที่ยวโลกขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรของประเทศในทวีปยุโรปจากสหประชาชาติ และข้อมูลจำนวนประชากรไทยที่อยู่ในทวีปยุโรปจากกรมการกงสุลประเทศไทย พบว่า 5 ประเทศที่มีการท่องเที่ยวมากที่สุดในปี 2561 คือ ฝรั่งเศส สเปน อิตาลี สหราชอาณาจักร ตุรกี ตามลำดับ 5 ประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ กรุงปารีส-ฝรั่งเศส กรุงลอนดอน-อังกฤษ กรุงเบอร์ลิน-เยอรมัน กรุงมาดริด-สเปน และเมืองบาร์เซโลนา-สเปน ตามลำดับ และ 5 ประเทศที่มีจำนวนประชากรไทยอยู่ที่สุด คือ สหราชอาณาจักร เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน และฝรั่งเศส ตามลำดับ ดังนั้นจึงสามารถอนุมานได้ว่าจำนวนร้านอาหารไทยที่มากที่สุดในทวีปยุโรปจะอยู่ในประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร เป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 2.4 จำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศของแต่ละประเทศ (หน่วย: ล้านคน)
ที่มา: รายงานประจำปี 2562, องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ

ภาพที่ 2.5 จำนวนประชากรในพื้นที่ชุมชนในแต่ละเมือง (หน่วย : ล้านคน)
ที่มา: ข้อมูลประชากรในพื้นที่ชุมชน แผนกประชากร สหประชาชาติ

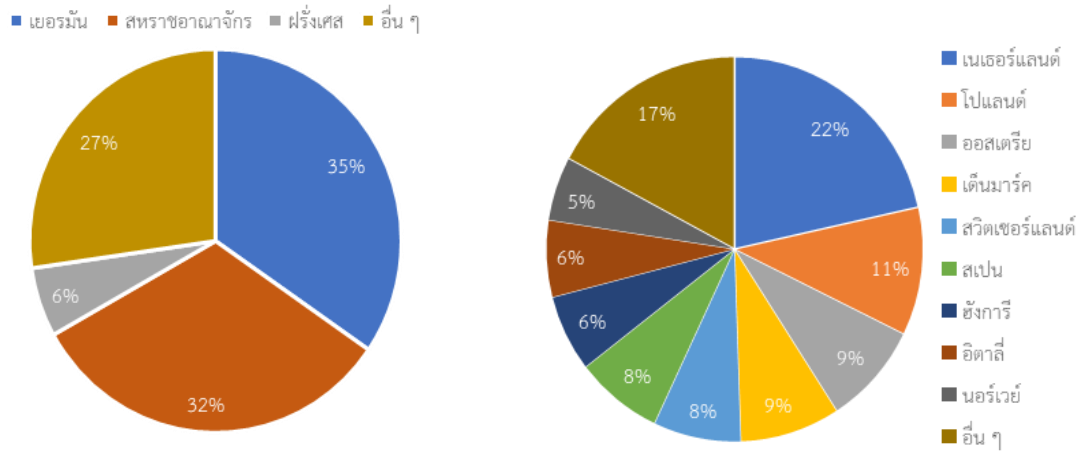
ภาพที่ 2.6 จำนวนประชากรไทยในทวีปยุโรป (หน่วย: คน)

หมายเหตุ : *ประมาณการจำนวนประชากรไทยในฝรั่งเศส เยอรมัน และสหราชอาณาจักร

จากกรมการกงสุลประเทศไทย

ที่มา: สถิติประชากรไทยในต่างประเทศ, กรมการกงสุลประเทศไทย

จากการรวบรวมข้อมูลของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งส่งเสริมการขยายตัวของร้านอาหารไทยด้วยการออกเครื่องหมายรับรองรสชาติอาหารชื่อว่า Thai Select ให้แก่ร้านอาหารไทยทั่วโลก ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันร้านอาหารไทยในทวีปยุโรปที่ได้รับเครื่องหมาย Thai Select มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 341 ร้าน ตั้งอยู่ในประเทศฝรั่งเศสจำนวน 20 ร้าน เยอรมัน 118 ร้าน สหราชอาณาจักร 110 ร้าน และประเทศอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย เนเธอร์แลนด์ 20 ร้าน โปแลนด์ 10 ร้าน ออสเตรีย 8 ร้าน เดนมาร์ก 8 ร้าน สวิตเซอร์แลนด์ 7 ร้าน สเปน 7 ร้าน ฮังการี 6 ร้าน อิตาลี 6 ร้าน นอร์เวย์ 5 ร้าน เช็กเกีย 3 ร้าน ตุรกี สโลวีเนีย ลักเซมเบิร์ก ลิกเตนสไตน์ เช็กเกีย เบลเยียม อัลบาเนีย ประเทศละ 2 ร้าน และสวีเดน 1 ร้าน ซึ่งร้านอาหารไทยในประเทศ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสหราชอาณาจักรมีจำนวนรวมกันคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 72.14 ของร้านอาหารไทยที่ได้รับเครื่องหมาย Thai select ทั่วทั้งทวีปยุโรป

ภาพที่ 2.7 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้านอาหาร 3 อันดับแรก และ อันดับที่เหลือ (อีก 10 อันดับ)
ที่มา : Thai Select, กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ตัวอย่างและรายละเอียดร้านอาหารไทยที่เป็นที่นิยมใน 3 ประเทศดังกล่าวที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลใน Google Map และเว็บไซต์ของ Thai select สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างร้านอาหารไทยที่เป็นที่นิยมในทวีปยุโรป

ประเทศ	ชื่อร้านอาหาร	เมืองที่ตั้ง
เยอรมัน	RATCHADA THAI BAR & RESTAURANT	มิวนิก
เยอรมัน	RABIANG THAI	มิวนิก
เยอรมัน	SILA THAI	ดึสเซิลดอร์ฟ
เยอรมัน	ERAWAN	วีสบาเดิน
เยอรมัน	CHADA THAI RESTAURANT (Freiburg)	ไฟร์ บวร์ก
เยอรมัน	KINNAREE THAI TRADITIONAL CUISINE	เบอร์ลิน
เยอรมัน	LAI-THAI	บัตวิมพ์เฟิน
เยอรมัน	BAAN THAI RESTAURANT	ดึสเซิลดอร์ฟ
เยอรมัน	LONGGRAIN THAI CUISINE	มิวนิก
เยอรมัน	RATANAKOSIN	เฟือร์ท
เยอรมัน	PAGODE THAI KITCHEN	เบอร์ลิน
เยอรมัน	CHADA THAI RESTAURANT (Malterdingen)	มัลเทอร์ดิงเงิน
เยอรมัน	SAROCHA EXOTIC THAI CUISINE	เนือร์นแบร์ค
ฝรั่งเศส	SUKHOTHAI	ปารีส
ฝรั่งเศส	MAI THAI	ปารีส
ฝรั่งเศส	AYUTTHAYA	ปารีส

ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างร้านอาหารไทยที่เป็นที่นิยมในทวีปยุโรป (ต่อ)

ประเทศ	ชื่อร้านอาหาร	เมืองที่ตั้ง
ฝรั่งเศส	BLUE ELEPHANT	ปารีส
ฝรั่งเศส	TAMARIND	ปารีส
ฝรั่งเศส	PAD THAI	ปารีส
ฝรั่งเศส	MY PUM PUI	ปารีส
ฝรั่งเศส	SALA THAI	ปารีส
สหราชอาณาจักร	SIAM THAI (Dundrum)	ดับลิน
สหราชอาณาจักร	CHAYADA THAI CUISINE	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (Kingston Riverside)	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (Hoxton Square)	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (at The O2)	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (Shoreditch)	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (Oxford Circus)	ลอนดอน
สหราชอาณาจักร	BUSABA (St.Albans)	เซนต์อัลบัน
สหราชอาณาจักร	THAIKHUN (Southampton)	เซาแทมป์ตัน
สหราชอาณาจักร	THAIKHUN (Manchester)	แมนเชสเตอร์
สหราชอาณาจักร	THAIKHUN (Aberdeen)	อเบอร์ดีน
สหราชอาณาจักร	CHAOPHRAYA (Newcastle)	นิวคาสเซิล
สหราชอาณาจักร	CHAOPHRAYA (Aberdeen)	อเบอร์ดีน
สหราชอาณาจักร	CHAOPHRAYA (Manchester)	แมนเชสเตอร์
สหราชอาณาจักร	CHAOPHRAYA (Edinburgh)	เอดินบะระ
สหราชอาณาจักร	THAI SQUARE (Fulham)	ฟูแล่ม
สหราชอาณาจักร	SABAI THAI GASTROBAR	ไบรท์ตัน

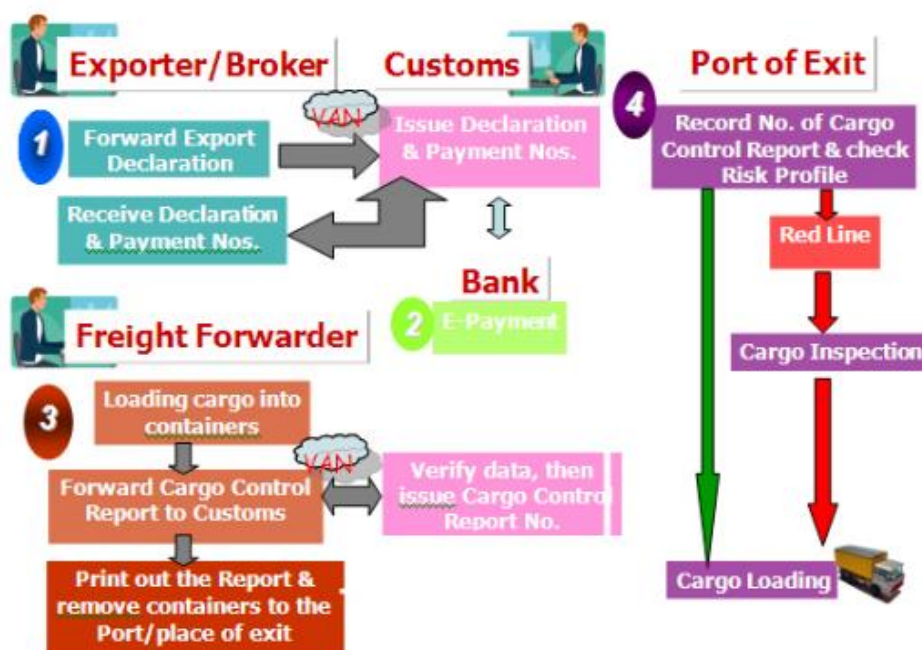
ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูล The Select, กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ จากการอันดับอาหารทั่วโลกในปี 2560 ของซีเอ็นเอ็นเอนทราเวล สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น พบว่า อาหารไทยที่ติดอันดับความนิยมมี 3 รายการคือ อันดับที่ 1 แกงมัสมั่น อันดับที่ 8 ต้มยำกุ้ง และอันดับที่ 45 ส้มตำ และยังมีอาหารไทยอีกหลายรายการที่การจัดอันดับอื่น ๆ ให้การแนะนำ เช่น ผัดไท คั่วกลิ้ง แกงเลียง แกงเขียวหวาน เป็นต้น รวมถึงอาหารหวานอีกหลายชนิด เช่น สังขยา ทองหยิบ/ทองหยอด/ฝอยทอง ข้าวเหนียวมะม่วง เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่า วัตถุดิบที่ใช้ประกอบรายการอาหารคาวเหล่านี้ คือ กลุ่มเครื่องเทศและเครื่องแกงต่างๆ อาทิ แกงส้ม แกงคั่วกลิ้ง แกงมัสมั่น หรือผักสวนครัวที่มีกลิ่นแรง เช่น ตะไคร้ ขิง ข่า ใบ

มะกรุต ใบกระเพรา จึงสามารถกล่าวได้ว่า หากมีการส่งออกวัตถุดิบหรือเครื่องเทศไปยังร้านอาหารไทยในทวีปยุโรปควรเป็นประเทศ เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร รวมถึงขยายการส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรปมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออกของไทย

2.5 ขั้นตอนการส่งออกและนำเข้าทางพิธีศุลกากร

สำนักงานบัญชี ตปาคม (2560) อธิบายขั้นตอนในการส่งออกว่ามีความคล้ายคลึงกับพิธีการนำเข้า ข้อมูลใบขนสินค้าขาออกจะเข้าสู่กระบวนการโดยอัตโนมัติทันทีที่ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรได้รับข้อมูลดังกล่าวจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยปกติพิธีการทางศุลกากรเพื่อการส่งออกประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังรูปภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนปฏิบัติพิธีการทางศุลกากร

ที่มา: สำนักงานบัญชี ตปาคม, 2560

1. การโอนถ่าย และ/หรือ การยื่นข้อมูลใบขนสินค้า: พิธีการส่งออกเริ่มต้นเมื่อผู้ส่งออกหรือตัวแทน ส่งข้อมูลใบขนสินค้าโดยใช้ eb-XML ผ่านระบบ VAN หรืออินเทอร์เน็ตเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร

2. การตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูล: ขั้นตอนที่ 2 คือการตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ผู้ส่ง ออกยื่นมา ทันทีที่ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรได้รับข้อมูลใบขนสินค้าขาออก ข้อมูลจะได้รับจะถูกตรวจสอบ ในกรณีที่ข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วไม่ปรากฏข้อผิดพลาดใดๆ ระบบจะออกเลขที่ใบขนสินค้าโดยเชื่อมต่อกับระบบ e-Payment (หากมีภาระภาษีอากร) ต่อจากนั้นระบบจะส่งข้อความตอบกลับไปยังผู้ส่งออกหรือตัวแทน

3. การชำระภาษีอากร: ขั้นตอนที่ 3 คือการชำระภาษีอากรหรือการวางประกันที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันสามารถชำระได้ 3 วิธี: ชำระที่กรมศุลกากร ชำระผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) และชำระที่ธนาคาร

4. การตรวจและการปล่อยสินค้า: ขั้น ตอนสุดท้ายคือการตรวจและปล่อยสินค้าจากอารักขาของศุลกากร ในขั้นนี้ Freight forwarder บรรจุสินค้าในตู้สินค้าและส่งรายงานสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร ข้อมูลจะได้รับจะถูกตรวจสอบ ในกรณีที่ข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วไม่ปรากฏข้อผิดพลาดใดๆ ระบบจะสร้างเลขที่กำกับกับการขนย้ายสินค้า และส่งข้อความไปยัง Freight forwarder หลังจากนั้น Freight forwarder พิมพ์ใบกำกับกับการขนย้ายที่ระบุหมายเลข และเคลื่อนย้ายสินค้าไปยังท่าที่ส่งออก ในขั้นนี้ ข้อมูลของสินค้าถูกตรวจสอบความถูกต้องโดยละเอียดเพื่อระบุว่าเป็นสินค้าดังกล่าว ต้องผ่านการเปิดตรวจ (Red Line) หรือยกเว้นการตรวจ (Green Line) หากเป็นใบขนยกเว้นการตรวจจะใช้เวลาน้อยมาก ขณะที่สินค้าที่ต้องเปิดให้ตรวจจะถูกเคลื่อนย้ายเพื่อเตรียมให้เจ้าหน้าที่ ศุลกากรตรวจ

เอกสารที่จำเป็นในการยื่นเพื่อดำเนินพิธีการทางศุลกากรเพื่อส่งออกสินค้าประกอบด้วย

- ใบขนสินค้าขาออก
- บัญชีราคาสินค้า
- ใบอนุญาตส่งออกหรือเอกสารอื่นใดสำหรับสินค้าควบคุมการส่งออก (ถ้ามี)
- ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (ถ้ามี)
- เอกสารอื่น ๆ เช่น แคตตาล็อก เอกสารแสดงส่วนผสม เป็นต้น

กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า เป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่สินค้าเข้ามาถึงท่าจนกระทั่งสินค้าได้รับการตรวจปล่อยจากอารักขาศุลกากร การดำเนินงานจะเกี่ยวข้องกับกรมศุลกากรและหน่วยงานต่างๆ รวมถึงผู้ประกอบการท่าเรือเอกชน/คลังสินค้า ตัวแทนออกของ ผู้ขนส่งสินค้า เป็นต้น รายละเอียดกระบวนการตรวจปล่อยสินค้ากล่าวโดยสรุปมีดังนี้ (กรมศุลกากร, 2560)

- (1) กระบวนการของผู้นำเข้าสินค้า เช่น สินค้ามาถึงท่า
- (2) กระบวนการของหน่วยงานภาครัฐอื่น เช่น การตรวจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา การตรวจเกี่ยวกับสัตว์ พืช และการตรวจของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นต้น
- (3) กระบวนการด้านพิธีการศุลกากร ได้แก่ การรับ – ส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
- (4) กระบวนการชำระค่าภาษีอากร
- (5) กระบวนการตรวจปล่อยสินค้า ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลในระบบฯ และการตรวจปล่อยสินค้า

2.6 ขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทย

ในการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรนั้น ผู้ส่งออกทำการตรวจสอบสิทธิประโยชน์ จากการเป็นสมาชิกสมาคม/ สถาบันที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) จากนั้นการส่งออกจะประกอบไปด้วย

1. ยื่นจดทะเบียนขอเป็นผู้ส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร จากสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร ซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี

1.1 กรณีนิติบุคคล

- สำเนาทะเบียนบ้านของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท (กรณี บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด) หรือของหุ้นส่วนผู้จัดการ (กรณีห้าง หุ้นส่วนนิติบุคคล) แล้วแต่กรณี
- สำเนาหนังสือรับรองพร้อมวัตถุประสงค์ ของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทซึ่งออกมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน
- หนังสือมอบอำนาจ (กรณีผู้มีอำนาจลงนามให้ผู้อื่นยื่นคำขอจดทะเบียนแทน) พร้อมติดอากรแสตมป์มูลค่า 30 บาท ต่อพืช 1 ชนิด
- สำเนาบัตรประชาชน/สำเนาทะเบียน บ้านของผู้ยื่นคำขอจดทะเบียน (กรณีผู้มีอำนาจลงนามให้ผู้อื่นยื่นคำขอจดทะเบียนแทน)

หมายเหตุ กรณีต่ออายุผู้ส่งออก ให้แนบสำเนาใบจดทะเบียนฯ ใบเก่ามาด้วย (ใช้สำเนา อย่างละ 1 ชุด) เอกสารทุกชุด ต้องเซ็นชื่อผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท/ห้างหุ้นส่วนจำกัด พร้อมประทับตราของบริษัททุกหน้า ตราประทับ/ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประทับตราที่แบบฟอร์มคำขอจดทะเบียน

1.2 กรณีบุคคลธรรมดา

- สำเนาบัตรประชาชน/สำเนาทะเบียนบ้าน
- สำเนาใบทะเบียนพาณิชย์ที่ระบุชนิดแห่งพาณิชย์กิจว่าเป็นผู้ประกอบการค้าส่งออกผลไม้สดหรือสินค้าเกษตรกรรม

2. ขอใบรับรองสุขอนามัย (Health Certificate) กรณีประเทศผู้นำเข้าต้องการซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบไปด้วย

- คำขอใบรับรองสุขอนามัย (แบบ พ.ก.11)
- ใบแนบ แนบท้ายแบบคำขอใบรับรองสุขอนามัย (แบบ พ.ก.11.1)
- หนังสือรับรองระบบ GMP และ/หรือ HACCP ที่มีขอบข่ายการรับรองตรงกับผลิตภัณฑ์ที่จะยื่นขอหนังสือรับรองสุขอนามัย

หมายเหตุ

- แนบเอกสารหลักฐานสำหรับการส่งออกครั้งแรกเท่านั้น ได้แก่
 1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทาง
 2. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลและผู้มีอำนาจลงชื่อแทนนิติบุคคลผู้ขออนุญาตนี้ออกให้ไม่เกินหกเดือน (กรณีนิติบุคคลเป็นผู้ขออนุญาต)
 3. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อแทนนิติบุคคล หรือหนังสือเดินทาง
 4. หนังสือมอบอำนาจในกรณีมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการแทน

3. ถ้าประเทศผู้นำเข้าต้องการการรับรองปลอดศัตรูพืช (Phytosanitary Certificate) และ

การรับรองการมียาต้องขอใบรับรองด้วย (แบบ พ.ก.7) ซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบไปด้วย

- คำขอใบรับรองสุขอนามัยพืช (แบบ พ.ก.7)
- บัญชีรายชื่อพืช (แบบ พ.ก. 7.1) โดย สินค้าผักและผลไม้สดที่อยู่ในรายชื่อพืช ที่ต้อง

บรรจุแยกชนิด (1 กล่อง/1 ชนิด) จะต้องระบุจำนวนกล่องลงในรายการ log in ด้วย

- ใบแนบท้ายแบบคำขอ (แบบ พ.ก. 7.2) ข้อความรับรองพิเศษต่างๆ
- สำเนาทะเบียนผู้ส่งออกต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ใบรับรองสุขอนามัย (Health Certificate) สำหรับพืชควบคุมเฉพาะ
- สำเนาทะเบียนรับรองโรงคัดบรรจุ (GMP)
- ใบรับรองการบรรจุสินค้าฉบับจริง (ระบุชื่อที่อยู่และเลขทะเบียนโรงคัดบรรจุ บริษัทผู้

ส่งออก รายการสินค้า

- ผลวิเคราะห์ (TestReport/LabTest) ฉบับจริง
- การบรรจุสินค้าตามเงื่อนไขที่กำหนด

4. ยื่นขอมิบัติประจำตัวผู้ส่งออก-นำเข้า สินค้า เพื่อใช้ยื่นฟอร์มต่างๆ เช่น GSP, GSTP, ATIGA, FTA ที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่างๆ กับสำนักบริการการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ สนามบินน้ำ นนทบุรี โดยลงทะเบียนขอ Username กลาง ได้ที่ www.dft.go.th ซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบไปด้วย

- คำร้องขอมิบัติประจำตัว ผู้ส่งออก-นำเข้าสินค้า
- สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท ไม่เกิน 3 เดือน
- สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
- สำเนาบัตรประชาชนกรรมการ หรืออื่นๆ

5. ยื่นตรวจสอบสินค้าส่งออกกับสำนักบริหารการนำเข้าว่าสินค้าที่ผลิต ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดตามที่กำหนดไว้ในแต่ละประเทศ โดยลงทะเบียนขอ Username & Password ได้ที่ www.dft.go.th ซึ่งใช้คำรับรองข้อมูลการผลิตสินค้าถูกต้องตามหลักเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้า (พิมพ์จากระบบ) เป็นหลักฐานในการยื่น และหลังจากการตรวจสอบสินค้าผู้ส่งออกจะได้รับผลการตรวจสอบสมบัติทางด้านถิ่นกำเนิดของสินค้าที่กรมการค้าต่างประเทศได้รับรองผลแล้วสำหรับสินค้าพิกัดอัตราศุลกากร ตอนที่ 25 ถึง 97

6. ขออนุญาตรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าจากสำนักบริการการค้าต่างประเทศตามข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศในแต่ละกลุ่มประเทศ ซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบไปด้วย

- บัญชีราคาสินค้า (Invoice)
- B/L หรือ Air Waybill หรือใบรับไปรษณีย์ หรือเอกสารแสดงการขนส่งอื่นๆ เช่น

Truck Receipt แบบขอรับการตรวจสอบสมบัติของสินค้าทางด้านถิ่นกำเนิด (สินค้าพิกัดอัตราศุลกากรตอนที่ 01 ถึง 24)

• ผลการตรวจสอบสมบัติทางด้านถิ่นกำเนิดของสินค้าที่กรมการค้าต่างประเทศได้รับรองผลแล้ว สำหรับสินค้าพิกัดอัตราศุลกากร ตอนที่ 25 ถึง 97

7. ผ่านพิธีการส่งออกผ่านพิธีการทางศุลกากรด้วยระบบ Paperless

7.1 ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

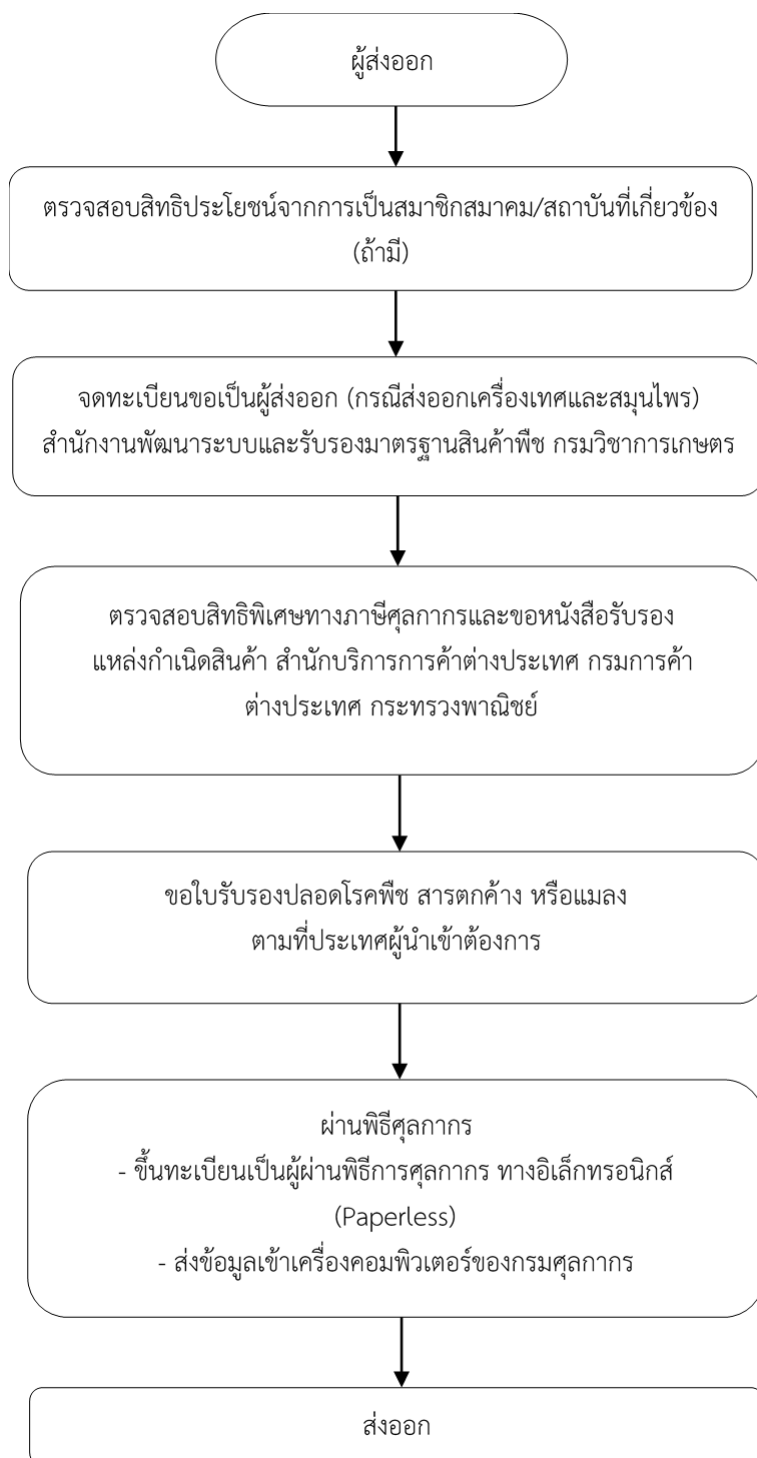
7.2 การส่งข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร

ซึ่งหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบไปด้วย

- บัญชีราคาสินค้า (Invoice)
- บัญชีรายละเอียดการบรรจุหีบห่อ (Packing List)

ซึ่งหลังจากขั้นตอนนี้ ผู้ส่งออกจะได้รับใบขนสินค้าขาออกแบบใช้สิทธิ/ไม่ใช้สิทธิและใบกำกับการขนย้ายสินค้า และสามารถทำการส่งออกสินค้าได้

สรุปขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร แสดงดังภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 ขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร

ที่มา: จากการรวบรวมข้อมูลของศูนย์สารสนเทศการคาระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้า

2.7 ความเชื่อมโยงระหว่างความตกลงมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ Codex

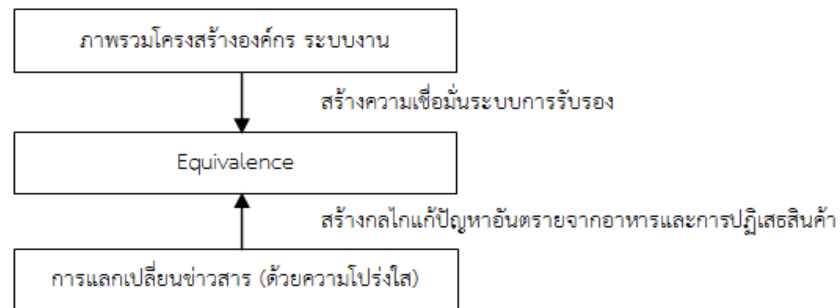
จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ว่า ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการออกมาตรการที่ใช้การจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลทางสุขอนามัยเพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพของมนุษย์ สัตว์หรือพืชภายในอาณาเขตของประเทศ จากความเสี่ยงที่เกิดจากการเข้ามาหรือแพร่ระบาดของแมลงเชื้อโรค สารปนเปื้อน สารพิษ หรือเชื้อโรคในอาหาร โดยมีโครงสร้างในการกำหนดมาตรการ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการทั่วไป 2) การปรับให้สอดคล้อง (Harmonization) กับมาตรฐานระหว่างประเทศ 3) การใช้มาตรการที่ต่างกันต่อสินค้าชนิดเดียวกัน 4) การประเมินความเสี่ยง และ 5) ความโปร่งใส ทั้งนี้ ในการกำหนดมาตรการจำเป็นมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์อ้างอิงในการกำหนดมาตรการ และกำหนดให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนด โดย 3 องค์การโดย 3 องค์การ คือ Codex OIE และ IPPC

ตามทိုင်การการค้าโลกได้กำหนดให้ความตกลงมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช SPS เป็นข้อผูกพันให้ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติ โดยระบุให้องค์การระหว่างประเทศ 3 องค์การ ได้แก่ โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ FAO/WHO (Codex) องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties: OIE หรือ World Organisation for Animal Health ในปัจจุบัน) และสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาปกป้องพืชระหว่างประเทศ (International Plant Protection Convention: IPPC) ใช้ความตกลง SPS เป็นข้อตกลงเชิงเทคนิคในการอ้างอิง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลิตและการกระจายสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความปลอดภัยตามมาตรฐาน และเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้า (ยุทธนา นรภูมิพิทักษ์, 2551)

สำหรับด้านอาหาร Codex เป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ออกมาตรฐานระหว่างประเทศ ซึ่งมาตรฐาน Codex เป็นมาตรฐานที่องค์การการค้าโลกให้การยอมรับตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคเทคนิคทางการค้า (TBT) และความตกลงว่าด้วยการบังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ที่จะเป็มาตรฐานระหว่างประเทศให้กลุ่มประเทศใช้เป็นมาตรฐานกลาง และเป็นมาตรฐานที่จะเป็นข้อตัดสินในกรณีที่มีการเกิดข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ โดยการดำเนินงานการกำหนดมาตรฐานของ Codex ต้องใช้หลักการความสอดคล้อง (Harmonization) ความเท่าเทียม (Equivalence) และหลักการของความโปร่งใส (Transparency) (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร, 2558) Codex ได้ออกมาตรฐาน แนวปฏิบัติ และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหารเพื่อให้สมาชิกในองค์การการค้าโลกใช้เป็นหลักและแนวทางในการดำเนินการค้าอาหารระหว่างกัน โดยตั้งคณะกรรมการชุดที่ว่าด้วยเรื่องระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออก (Codex Committee on Food Import and Export Inspection and Certification Systems: CCFICS) และให้นำหลักการความตกลง SPS มาจัดทำเป็นแนวทางให้แก่แต่ละประเทศนำไปประยุกต์และปรับใช้ในการสร้างระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกของตน (ยุทธนา นรภูมิพิทักษ์, 2551) ทั้งนี้ กลุ่มประเทศต่างๆ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการนำมาตรฐาน Codex ไปประยุกต์ใช้โดยเพิ่มเติมข้อกำหนดเฉพาะที่แต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญ

กระบวนการทำงานในการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารของ CCFICS

CCFICS ได้แบ่งกระบวนการทำงานในการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหาร ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ภาพที่ 2.10 แสดงกระบวนการทำงานในการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารของ CCFICS

ที่มา: ยุทธนา นรภูมิพิทักษ์, 2551

1. ภาพรวมโครงสร้างองค์กร ระบบงาน ในการออกแบบระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองจำเป็นต้องมีโครงสร้างระบบการควบคุมเพื่อการส่งออก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพและความปลอดภัยให้กับสินค้าอาหารเพื่อการส่งออก ซึ่งประกอบไปด้วย

1.1 โครงสร้างด้านกฎหมาย การกำหนดแนวทางการค้าโดยใช้กฎหมายที่มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้กำกับดูแลเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในประเทศ

1.2 องค์กรระบบงาน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องมีระบบการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือตามระบบสากล (ISO) มีความสามารถในการออกใบรับรองที่ถูกต้อง ครบถ้วน โปร่งใส และมีอิสระในการดำเนินงาน

1.3 แผนการควบคุม (Control Programme) หน่วยงานต้องมีการกำหนดแผนการควบคุม ด้วยกิจกรรมต่างๆที่มีการครอบคลุมทุกจุดสำคัญโดยใช้หลักการวิเคราะห์ความเสี่ยง มีการรองรับทางวิทยาศาสตร์ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแล

1.4 ระบบการออกใบรับรอง มีระบบการออกใบรับรองและขั้นตอนการดำเนินงานบนหลักการประเมินความเสี่ยง ป้องกันการปลอมแปลงได้ และสามารถทวนสอบที่มาของใบรับรองได้ มีการเลือกใช้หน่วยรับรองของภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานโดยรัฐมาร่วมให้บริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และความรวดเร็วในการตรวจสอบและออกใบรับรอง

1.5 สิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อาคาร สถานที่ พาหนะ วัสดุสำนักงาน เพียงพอในการปฏิบัติงาน และมีห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตามระบบสากล (ISO Guide 17025) อย่างเพียงพอ

1.6 บุคลากร มีจำนวนบุคลากรที่มีคุณภาพและเพียงพอ มีความรู้ความสามารถเหมาะสม ได้รับการอบรมในเรื่องของการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

1.7 การประเมินและทวนสอบระบบ มีการตรวจประเมินภายใน (Internal Audit) หรือการใช้ผู้ประเมินภายนอก (Third party audit) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

2. การเปรียบเทียบระบบการควบคุมระหว่างประเทศคู่ค้า ให้แนวทางกับประเทศผู้นำเข้าดูว่าประเทศผู้ส่งออกสามารถควบคุมอาหารได้เท่ากับมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้า แม้วิธีการอาจแตกต่างกัน (Equivalency)

3. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อความโปร่งใส มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นระหว่างประเทศคู่ค้า เพื่อให้ส่งออกอาหารไปขายยังประเทศปลายทางมีความปลอดภัยและเกิดความสะดวกรวดเร็ว

2.7.4 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกตลาดสหภาพยุโรป

เนื่องจากตามหลักแห่งความเท่าเทียมกัน (Equivalence) ตามความตกลง SPS ที่กล่าวว่า ทุกประเทศควรยอมรับระบบการตรวจสอบอาหารของประเทศอื่นว่ามีความเท่าเทียมกันได้ แม้วิธีการที่ใช้จะแตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประเทศต่างๆ มักทำข้อตกลงการค้าร่วม หรือมีกฎหมายระหว่างประเทศมาควบคุม เพื่อให้ระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกของแต่ละประเทศมีความเท่าเทียมกันและสร้างความมั่นใจให้แก่ประเทศคู่ค้า โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกของสหภาพยุโรป มีรายละเอียดดังนี้

สมุดปกขาวความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป (EU White Paper on Food Safety) เปรียบเสมือนธรรมนูญในเรื่องความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรปและเป็นการปฏิรูปนโยบายกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรปที่สำคัญ เนื่องจาก สมุดปกขาวฯ เสนอให้มีการออกกฎหมายทั่วไปว่าด้วยอาหาร (General Food Law) โดยได้มีการออกระเบียบบังคับที่ 178/2002 ลงวันที่ 28 มกราคม 2545 ว่าด้วยหลักการทั่วไปและข้อกำหนดเกี่ยวกับกฎหมายอาหาร ก่อตั้งหน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป และกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedure in matters of food safety) ซึ่งประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 และสมุดปกขาวฯ ยังเป็นที่มาของกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (Hygiene Package) (เบญจมาศ ปัทมาลัย, 2556)

โดยสหภาพยุโรปมีระบบการควบคุมและตรวจสอบความปลอดภัยของสินค้าอาหาร (รวมทั้งอาหารสัตว์) ที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพในการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ (ซึ่งส่วนมาก

เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรของแต่ละประเทศ) กับคณะกรรมการยุโรป โดยคณะกรรมการยุโรปมีหน้าที่วางนโยบายภาพรวม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการรายงานความคืบหน้ามายังคณะกรรมการยุโรปอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าประเทศสมาชิกได้ดำเนินการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าวอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วสหภาพยุโรป

ทั้งนี้ มาตรการเกี่ยวกับการควบคุมและตรวจสอบสินค้าอาหาร ไม่เพียงแต่ต้องปรับใช้กับสินค้าที่ผลิตในสหภาพยุโรปเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสินค้าอาหารที่นำเข้ามาจากประเทศที่สามด้วยที่จะต้องผ่านการควบคุมและตรวจสอบเช่นเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตในสหภาพยุโรป โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศที่สามจะมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับสหภาพยุโรปในด้านนี้

1. กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยระบบควบคุมและตรวจสอบความปลอดภัยด้านสินค้าอาหารและอาหารสัตว์ (Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules)

2. การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) โดยสำหรับสหภาพยุโรป คณะกรรมการยุโรปมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและออกกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารโดยอาศัยการวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญ และองค์กร Food Safety Authority (EFSA) ทำหน้าที่ประเมินความเสี่ยงของสินค้าอาหารต่างๆ (ตามข้อเรียกร้องของคณะกรรมการยุโรป) นำเสนอเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และส่งข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงนั้นไปยังคณะกรรมการยุโรป (ที่เรียกว่า การสื่อสารความเสี่ยง) เพื่อให้คณะกรรมการยุโรปกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อไป

3. การควบคุมและตรวจสอบที่จุดตรวจสอบที่พรมแดน (Border Inspection Post – BIP) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การตรวจสอบเอกสาร การตรวจสอบความถูกต้องของสินค้า และการตรวจสอบเชิงกายภาพ ตามประเภทความเสี่ยงของสินค้านั้นๆ (อาจารย์ ถาวรมาศ, 2556)

2.7.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้านำเข้าและส่งออกของประเทศไทย

สำหรับบริบทของประเทศไทย แม้อิทธิพลของแนวคิดว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าจะเริ่มมีบทบาทต่อระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้านำเข้าและส่งออกของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปรับตัวหรือพัฒนาให้เข้ากับมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารสากล ข้อตกลงความร่วมมือทางการค้า และกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็จำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้านำเข้าและส่งออกของประเทศไทยที่สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศ ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะทำให้ทราบถึงประเด็นเหล่านี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออก ของไทย ประกอบด้วย

1) พระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ.2551

เป็นพระราชบัญญัติที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ (2555) ได้สรุปสาระสำคัญของ พรบ. ไว้ ดังนี้

พรบ. ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับดูแล และประสานงานด้านการมาตรฐานของประเทศไทยให้มีความเป็นเอกภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งทำหน้าที่ในการควบคุมผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานของผู้ประกอบกิจการ พรบ. นี้เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมผู้ที่ให้บริการตรวจสอบและรับรอง เรียกว่า “ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง” และ ผู้ใช้บริการตรวจสอบและรับรองจากผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง เรียกว่า “ผู้ประกอบการ” ซึ่งรวมถึงผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้ให้บริการ

ในการดำเนินการนั้นจะดำเนินการภายใต้คณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติ หรือ “กมช.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ และให้มีผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับแต่งตั้ง ทั้งนี้ สมอ. ได้ตั้งสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการรับรองระบบงาน (สรบ.) เพื่อบริการการทำหน้าที่ดังกล่าว

สาระสำคัญของ พรบ. สรุปได้ดังนี้ (พระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2551)

- คณะกรรมการเฉพาะด้าน จะพิจารณาและประกาศว่าการตรวจสอบและรับรองในสาขาใดที่จะเป็นมาตรฐานบังคับ หรือมาตรฐานทั่วไป (เพื่อการส่งเสริม)

กรณีเป็นมาตรฐานบังคับ ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองในสาขานั้นต้องได้รับการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้) และได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตก่อนจึงจะดำเนินงานได้ ซึ่งจะเรียกว่า “ผู้รับใบอนุญาต” และต้องแสดงเครื่องหมายมาตรฐานบังคับในสาขาที่ได้รับอนุญาต

ปัจจุบันสาขาที่เป็นมาตรฐานบังคับ ได้แก่

- สาขาการรับรองระบบการบริหารงานคุณภาพ
- สาขาการรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม
- สาขาการรับรองระบบงานหน่วยรับรองระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (HACCP)
- สาขาการรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- สาขาหน่วยตรวจ

กรณีเป็นมาตรฐานทั่วไป ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองที่ประสงค์จะขอใบรับรองให้มีสิทธิแสดงเครื่องหมายมาตรฐานทั่วไปในสาขานั้น ต้องได้รับการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และได้รับใบรับรองจากผู้อนุญาต ซึ่งจะเรียกว่า “ผู้รับใบรับรอง”

- มีข้อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองที่จะขอรับใบอนุญาตหรือใบรับรอง

- มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบรับรอง ได้แก่ การสิ้นอายุใบอนุญาต/ใบรับรอง การขอต่ออายุใบอนุญาต การขอใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาต การขออนุญาตและการอนุญาต การย้ายสถานที่ทำการ การโอนใบอนุญาต/ใบรับรอง

- การควบคุม ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง กระทำโดยกำหนดข้อห้าม ข้อต้องปฏิบัติ และให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

- ข้อห้าม ห้ามผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง

- (1) โฆษณาหรือกล่าวอ้างว่าตนทำการตรวจสอบและรับรองในสาขาที่ได้รับอนุญาตเกินจริง

- (2) โฆษณาหรือกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบรับรองอันเป็นเท็จ

- (3) มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์กับผู้ประกอบกิจการ

- ข้อปฏิบัติ ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง ต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

- (1) ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบรับรองต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการตรวจสอบและรับรองหรือหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการตรวจสอบและรับรองที่คณะกรรมการกำหนด

- (2) ในกรณีที่โฆษณาเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

- (3) ในกรณีที่ตรวจพบความบกพร่องหรือผิดพลาดในผลการตรวจสอบและรับรอง ต้องแจ้งให้ผู้ประกอบกิจการทราบ และดำเนินการแก้ไขความบกพร่องหรือผิดพลาดนั้นทันที

- (4) ต้องแจ้งให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ แล้วแต่กรณี ทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ตรวจพบความบกพร่องหรือผิดพลาดในผลการตรวจสอบและรับรองตาม (3)

- การปฏิบัติตามหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ

- (1) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง ผู้รับใบอนุญาต ผู้รับใบรับรอง หรือผู้ประกอบกิจการในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบหรือประเมินผลการดำเนินงาน

- (2) สั่งให้ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง ผู้รับใบอนุญาต ผู้รับใบรับรอง ผู้ประกอบกิจการ หรือผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำหรือหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องและแก้ไขความบกพร่องหรือผิดพลาดที่ตรวจพบ

- (3) สั่งให้ผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง ผู้รับใบอนุญาต ผู้รับใบรับรอง ผู้ประกอบกิจการ หรือผู้เกี่ยวข้อง ยุติการโฆษณาใด ๆ ซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเท็จหรือเกินความจริงหรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

(4) ยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์หรือสิ่งใดที่มีการใช้ข้อความหรือเครื่องหมายซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเท็จหรือเกินความจริง หรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด หรือที่ใช้ผลการตรวจสอบและรับรองที่บกพร่องหรือผิดพลาด หรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

- กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งลดการตรวจสอบและรับรองในสาขานั้น พักใช้ใบอนุญาต/ใบรับรองในสาขานั้นไม่เกินครั้งละ 3 เดือน

- ประกาศรายชื่อให้ผู้บริโภคหรือประชาชนทราบ

- บทกำหนดโทษ กรณีฝ่าฝืนข้อกำหนดต่างๆ รวมถึงการออกผลรับรองที่เป็นเท็จ (ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) การให้ การรับเงินหรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่น เพื่อออกผลตรวจที่มีชอบ (ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

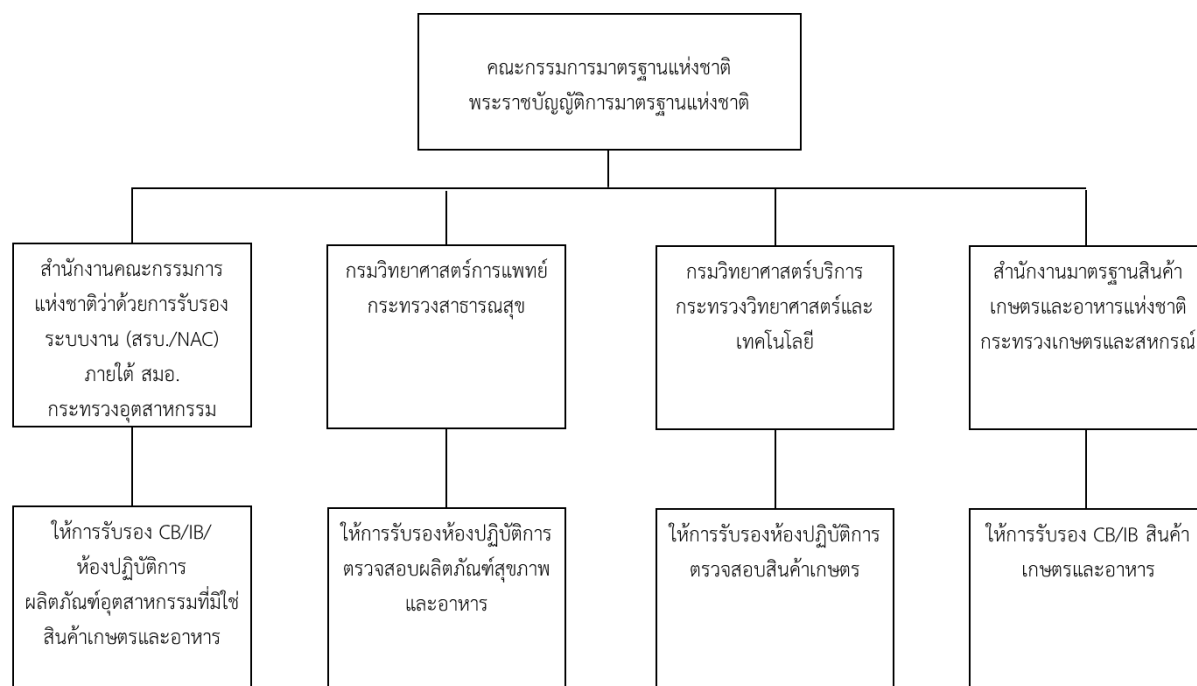
ผลบังคับใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น

เนื่องจาก พรบ. ฉบับนี้มีผลกระทบต่อหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรฐาน (การกำหนดมาตรฐาน การตรวจสอบและรับรอง และมาตรวิทยา) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานที่มีในปัจจุบัน จึงมีการบัญญัติ ดังนี้ (ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ, 2555)

มาตรา 4 เพื่อยกเว้นให้กับผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ แม้พระราชบัญญัตินี้จะไม่ใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรอง แต่หากหน่วยงานของรัฐประสงค์จะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานการได้รับอนุญาตเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรอง ก็ต้องมาปฏิบัติตามกฎหมายนี้ด้วย

มาตรา 30 ให้อำนาจ กมช. ในการมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการมาตรฐานแล้ว เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการมาตรฐานในเรื่องนั้น และให้หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการเฉพาะด้าน

ในปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบรับรองที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติ แสดงดังภาพที่ 2.11

หมายเหตุ: CB คือหน่วยรับรอง (Certification Body) และ IB คือหน่วยตรวจ (Inspection Body)

ภาพที่ 2.11 แสดงหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรับรองที่ได้รับมอบหมายจาก

คณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติ

ที่มา: ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ, 2555

หน่วยงานที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย เรียกว่าหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation body: AB) จะเป็นผู้ออกหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อบริการดำเนินการดังกล่าว เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้รับมอบหมายในการตรวจสอบและให้การรับรองผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานด้านสินค้าเกษตรและอาหาร ได้กำหนดหลักเกณฑ์โดยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551

2) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551

เป็นพระราชบัญญัติที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีกลไกในการกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานเพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการค้าสินค้าเกษตรหรือเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในทางการค้า โดยมุ่งเน้นที่ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตร ที่เป็นมาตรฐานบังคับจะต้องมีการได้รับอนุญาต และต้องขอรับการตรวจสอบและได้

ใบรับรองตามมาตรฐานบังคับจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน (ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ, 2555) มีคำจำกัดความ ดังนี้

“มาตรฐาน” หมายความว่า มาตรฐานบังคับหรือมาตรฐานทั่วไป แล้วแต่กรณี

“สินค้าเกษตร” หมายความว่า ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์อันเกิดจากการกลีกรรรม การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้ และผลพลอยได้ของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

“มาตรฐานบังคับ” หมายความว่า มาตรฐานที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้สินค้าเกษตรต้องเป็นไปตาม มาตรฐาน

“มาตรฐานทั่วไป” หมายความว่า มาตรฐานที่มีประกาศกำหนดเพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้ มาตรฐาน

“ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ตรวจสอบและรับรอง มาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและ รับรองมาตรฐานตามกฎหมาย

“ผู้ผลิต” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำการกลีกรรรม การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้เพื่อการค้า ผู้ประกอบการขนส่งสินค้า ผู้ซึ่งนำสินค้าเกษตรมาบรรจุหีบห่อ แปรรูป

กฎหมายนี้ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน เว้นแต่จะเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้ ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานจาก มกอช. ที่ดำเนินการรับรองโดย สำนักรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและ ระบบคุณภาพ (สรม.) ซึ่งในปัจจุบันได้ให้การยอมรับความสามารถของหน่วยรับรองสินค้าเกษตรและอาหารใน 6 สาขา ได้แก่ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2558)

1) Good Manufacturing Practices (GMP) หรือ Good Hygienic Practices (GHP)

2) Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP)

3) Good Agricultural Practices (GAP), GLOBALG.A.P.

4) Organic Agriculture

5) Geographical Indications (GI)

6) Food Safety Management System (FSMS)

มีสาระสำคัญของ พรบ. สรปได้ดังนี้ (พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร, 2551)

- มีข้อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานที่จะขอรับ ใบอนุญาตเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ (ต่างกันตรงที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้ขอ อนุญาตต้องเป็นบริษัท และมีห้องปฏิบัติการ อย่างไรก็ตามขณะนี้อยู่ระหว่างการรับฟังความเห็นเพื่อปรับแก้ให้ เหมือน พรบ. การมาตรฐานแห่งชาติ)

- มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติสำหรับผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบรับรอง ได้แก่ การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต การขอใบแทน ใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาต การขออนุญาตและการอนุญาต

- การควบคุมผู้ประกอบการตรวจสอบและรับรองผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานต้องปฏิบัติ ดังนี้
 - ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ได้มาหรือล่วงรู้มาจากการปฏิบัติการตรวจสอบมาตรฐานโดยประการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการค้าของผู้ขอให้ตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดี
 - ไม่มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์กับผู้ขอให้ตรวจสอบมาตรฐาน
 - แจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานทราบ และดำเนินการแก้ไขความบกพร่องหรือผิดพลาดนั้นทันที ในกรณีที่ตรวจพบความบกพร่องหรือผิดพลาดในผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน
 - แจ้งให้สำนักงานทราบภายใน 3 วันนับแต่วันที่ตรวจพบความบกพร่องหรือผิดพลาดในผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตาม
 - จัดทำรายงานผลการดำเนินงานตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานต่อสำนักงานทุก 3 เดือน
 - เก็บรักษาผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เป็นเวลาสามปีเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบได้
- การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจดังนี้
 - เข้าไปในสถานที่ทำการหรือห้องปฏิบัติการของผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน หรือสถานที่ทำการ สถานที่เก็บสินค้าเกษตร หรือยานพาหนะของผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตร ในระหว่างเวลาทำการเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
 - เข้าไปในสถานที่ทำการหรือห้องปฏิบัติการของผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน สถานที่ทำการ สถานที่เก็บสินค้าเกษตร เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
 - สุ่มเรียกสินค้าเกษตรจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน หรือผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ให้นำสินค้ามาตรวจสอบ
 - ยึดหรืออายัดสินค้าเกษตร เอกสาร วัตถุ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ผู้อนุญาตมีอำนาจพักใช้ใบอนุญาต/ใบรับรองในสาขานั้นไม่เกินครั้งละ 3 เดือน เพิกถอนใบอนุญาต/ใบรับรอง
- ประกาศรายชื่อให้ผู้บริโภคหรือประชาชนทราบ
- บทกำหนดโทษกรณีฝ่าฝืนข้อกำหนดต่าง ๆ รวมถึงการออกผลรับรองที่เป็นเท็จ (ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 3 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) การให้ การรับเงิน หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นเพื่อออกผลตรวจที่มี ขอบ (ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

- ข้อกำหนดตามกฎหมายรองรับการนำเข้าผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานมาช่วยงาน
- กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้ที่นำเข้าสินค้าเกษตรที่เป็นมาตรฐานบังคับต้องขอรับการตรวจสอบและได้ใบรับรองจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน
- กำหนดค่าบริการตรวจสอบ
- มีการยอมรับผลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรจากต่างประเทศได้ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรา 29 และ มาตรา 30

พรบ.มาตรฐานสินค้าเกษตร มีเพื่อการควบคุมการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้อยู่ภายในหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนด เพื่อให้ผู้ประกอบการตรวจสอบดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

3) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522

เป็นพระราชบัญญัติที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข โดยคณะกรรมการอาหารมีปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน และรองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นกรรมการและเลขานุการ มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคด้านอาหาร ด้วยการควบคุมผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกเพื่อจำหน่ายอาหาร ให้ผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายอาหารที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัยในการบริโภค (ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ, 2555) ซึ่งวิธีการในการควบคุมจะเน้นไปที่เรื่องของการขออนุญาต การตรวจสอบ การขึ้นทะเบียน รวมทั้งในเรื่องของการโฆษณาเกี่ยวกับอาหารด้วย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2552, 2554)

- มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติสำหรับการขออนุญาตและการออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต
- การควบคุมอาหาร
 - ห้ามไม่ให้ผลิตหรือนำเข้าอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ อันได้แก่ อาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีสารเคมีเจือปน อาหารที่บรรจุไม่ถูกสุขลักษณะ อาหารที่ผลิตจากสัตว์ที่เป็นโรคติดต่อถึงคนได้
 - ห้ามไม่ให้ผลิตหรือนำเข้าอาหารปลอม อันได้แก่ อาหารที่มีการสับเปลี่ยนวัตถุดิบหรือคัดแยกส่วนที่มีคุณค่าออก อาหารที่ผลิตขึ้นเทียม อาหารที่ผ่านการปรุงแต่งโดยปกปิดความด้อยคุณภาพ
 - ห้ามไม่ให้ผลิตหรือนำเข้าอาหารผิดมาตรฐาน อันได้แก่ อาหารที่ไม่ถูกต้องตามคุณภาพ มาตรฐาน
- ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจดังนี้
 - 1) ออกคำสั่งเพิกถอนหนังสือให้ผู้รับอนุญาตผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหาร ดัดแปลง แก้ไขสถานที่ผลิตหรือ สถานที่เก็บอาหาร
 - 2) สั่งให้งดผลิตหรืองดนำเข้าซึ่งอาหารที่ผลิตโดยไม่ได้รับอนุญาต หรืออาหารที่ปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหารที่ไม่ควรแก่การบริโภค
 - (3) ประกาศผลการตรวจพิสูจน์อาหารให้ประชาชนทราบในกรณี queปรากฏผลจากการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

- การขึ้นทะเบียนและการโฆษณาเกี่ยวกับอาหาร ผู้รับอนุญาตต้องนำอาหารมาขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารต่อผู้อนุญาต โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด และห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณา คุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหาร อันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร

- อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่
 - เข้าไปในสถานที่ผลิตอาหาร สถานที่เก็บอาหาร สถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่ทำการของผู้ผลิต ผู้เก็บรักษา ผู้จำหน่าย รวมทั้งสถานที่ทำการของผู้นำเข้าหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งอาหาร ในระหว่างเวลาทำการเพื่อตรวจสอบควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

- ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อาจเข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ เพื่อตรวจสอบอาหาร และอาจยึดหรืออายัดอาหารและเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุอาหารและเอกสารที่เกี่ยวกับอาหารดังกล่าวได้

- นำอาหารในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหรือตรวจวิเคราะห์
 - ยึดหรืออายัดอาหารหรือภาชนะบรรจุที่สงสัยว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือผิออนามัยของประชาชน เพื่อตรวจพิสูจน์

- ยึดหรืออายัดอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม หรืออาหารผิดมาตรฐาน หรือภาชนะบรรจุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือผิออนามัยของประชาชน

4) พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

เป็นพระราชบัญญัติที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการกำหนดมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชน หรือแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ หลักการของพระราชบัญญัติจะมุ่งเน้นที่การกำหนดมาตรฐานสินค้าซึ่งมีทั้งมาตรฐานบังคับ (ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา) หรือมาตรฐานส่งเสริม (ประกาศกระทรวง) และกำหนดให้ผู้ผลิต (ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เรียกว่าผู้ทำ) หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เป็นมาตรฐานบังคับจะต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ หรือ ผู้ทำ หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีประกาศกำหนดมาตรฐาน (แบบส่งเสริม) แล้ว หากต้องการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานก็ต้องผ่านการตรวจสอบและรับใบอนุญาตเช่นกัน (ประภาพร ขอไพบูลย์ และคณะ, 2555)

มาตราที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรับรอง

- การกำหนดหน่วยงานและการยอมรับผลของหน่วยงานอื่น
 - มาตรา 5 ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศกำหนดให้ส่วนราชการ องค์การของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นทั้งในและต่างประเทศ เป็นผู้ตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือ เป็นผู้ตรวจสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเสนอคณะกรรมการว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ได้

- กำหนดในลักษณะเดียวกันในมาตรา 20 เบญจ ว่าคณะกรรมการจะประกาศยอมรับมาตรฐานหรือการตรวจสอบหรือรับรองที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานอื่น หรือมอบหมายหน่วยงานอื่นให้ดำเนินการตรวจสอบหรือรับรอง หรือกระทำการใดที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบหรือรับรองได้ ไม่ว่าหน่วยงานนั้นจะตั้งอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศ หรือเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนก็ตาม ทั้งนี้จะประกาศมาตรฐานรายชื่อหน่วยงาน ชนิดผลิตภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการและขอบเขตของการตรวจสอบและรับรองที่เกี่ยวข้องในราชกิจจานุเบกษา

- กรณีมีข้อกำหนดของต่างประเทศหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือสัญญา ระหว่างผู้ส่งออกและผู้นำเข้ากำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใดเป็นไปตามมาตรฐาน หรือกฎเกณฑ์ของต่างประเทศหรือระหว่างประเทศ จึงจะนำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นได้ มาตรา 20 จัตวา ให้อำนาจ สมอ. ในการทำความตกลงกับหน่วยงานของต่างประเทศเกี่ยวกับการให้การรับรองการตรวจสอบหรือรับรองผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นได้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดไม่ว่ามาตรฐานของผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นมาตรฐานบังคับหรือไม่ และไม่ว่าหน่วยงานของต่างประเทศนั้นจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน

- การกำหนดค่าใช้จ่าย

- มาตรา 6 ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบและค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เรียกเก็บจากผู้รับใบอนุญาต ผู้รับใบอนุญาต ผู้รับอนุญาตรวมทั้งสามารถเรียกเก็บจากผู้ทำ ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายหรือผู้มีไว้เพื่อจำหน่าย ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่เก็บหรือสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์และได้เก็บตัวอย่างไปตรวจสอบว่าปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ด้วย (แสดงว่าผู้รับอนุญาตต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบเฝ้าระวังภายหลังการได้รับอนุญาตรวมทั้งผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แม้มิใช่ผู้รับอนุญาตด้วย)

- มาตรา 25 ทวิ (3) ในการออกใบอนุญาต ให้คณะกรรมการสามารถกำหนดเงื่อนไขเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติในเรื่อง กำหนดเวลาสำหรับการชำระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

- บทกำหนดโทษ

นอกจากจะมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ทำหรือผู้นำเข้าที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแล้วยังมี มาตรา 48 ตรี ที่ระบุว่า ผู้ใดทำรายงานการตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่ง ส่วนใดเต็มหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดในรายงานดังกล่าวอันเป็นเท็จ เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นเป็นไปตามมาตรฐาน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสองล้านบาท (ซึ่งอาจครอบคลุมถึงผู้ทำการตรวจสอบรับรองได้)

2.7.6 กฎระเบียบการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

การส่งออกสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ต้องได้รับมาตรฐานตามกรอบของ The General Food Law เป็นกรอบที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหารในกลุ่ม

ประเทศสหภาพยุโรป เพื่อให้ได้การรับรองว่าสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรที่มีการนำเข้าไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปปลอดภัยสามารถรับประทานได้ และรับประกันความปลอดภัยของสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ส่งผลให้ผู้ส่งออกต้องมีการพัฒนาโซ่อุปทานของสินค้าให้มีประสิทธิภาพตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยประเทศผู้นำเข้าต้องสามารถตรวจสอบสินค้าดังกล่าวได้ทุกขั้นตอนของโซ่อุปทาน ทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้า และมีการเก็บบันทึกข้อมูลที่สำคัญต่อการตรวจสอบให้แก่ประเทศปลายทาง (CBI Ministry of Foreign Affairs, 2018)

ประเทศผู้นำเข้าในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปได้นำหลักการของ Hazard Analysis Critical Control Point (HACPP) หรือ ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร เพื่อการควบคุมอันตรายด้านความปลอดภัยของอาหารตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย

1. ระบุอันตรายด้านความปลอดภัยของอาหาร
2. กำหนดวิธีการที่ผู้ดำเนินการสามารถควบคุมได้
3. มีมาตรการแก้ไขเมื่อผู้บริโภคไม่สามารถรับประกันความปลอดภัยของอาหารที่ผลิต

รวมทั้งข้อกำหนดด้านสุขภาพและความปลอดภัยของพระราชบัญญัติอาหารและยาของ The European Spice Association (ESA) สมาชิกของ The International Organisation of Spice Trade Associations (IOSTA) ที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานในการนำเข้าสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ตามเอกสาร European Spice Association Quality Minima Document ว่าด้วยสินค้านี้กล่าวต้องได้รับการทดสอบเป็นการพิเศษเพื่อตรวจการปนเปื้อนหรือสิ่งตกค้างอื่นๆ โดย ESA มีจุดประสงค์เพื่อเป็นตัวแทนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประสานงานกับหน่วยงานของสหภาพยุโรป และสถาบันต่างประเทศและองค์กรต่างๆ ส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และปกป้องภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมความสนใจของผู้บริโภคและลูกค้า รวมทั้งตรวจสอบสินค้าที่มีผลประโยชน์ร่วมกันให้แก่สมาชิกในทางวิทยาศาสตร์ ข้อมูลทางนิติบัญญัติ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ (European Spice Association, 2018)

ทั้งนี้เอกสาร European Spice Association Quality Minima Document ได้อธิบายถึงเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรในการส่งออกมายังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ผู้ส่งออกจำเป็นต้องดำเนินการตาม ซึ่งวัตถุประสงค์ของเอกสารดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรได้รับการปลูก การเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค พร้อมทั้งสนับสนุนหลักการการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) และการปฏิบัติที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice: GMP) ซึ่งหลักการทั้ง 2 ข้อนี้นี้กล่าว เป็นหลักการที่มีผลต่อการให้บริการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานที่มุ่งเน้นไปที่การป้องกันและการควบคุมสินค้ามากกว่าการปรับปรุงเมื่อเกิดข้อผิดพลาดของสินค้า โดยเน้นในเรื่องของการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนและการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่เป็นอันตราย (The European Spice Association, 2018)

European Spice Association Quality Minima Document อธิบายถึงความปลอดภัยของเครื่องเทศและสมุนไพรที่ได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศยุโรปต้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 6 ประการ

ประกอบด้วย (1) การสุ่มตัวอย่าง ต้องผ่านตามมาตรฐาน ISO 948:1980 ในเรื่องของสารพิษจากเชื้อรา (2) การวิเคราะห์ทางเคมีและกายภาพ มีการตรวจสอบเรื่องของเถ้า ความชื้น การระเหย ความหนาแน่น และปฏิกิริยากับน้ำ เป็นต้น (3) สารปนเปื้อนและตกค้าง มีการตรวจสอบเรื่องของสารกำจัดศัตรูพืช โลหะหนัก สารพิษจากเชื้อรา และสารก่อภูมิแพ้ เป็นต้น (4) ความบริสุทธิ์ มีการตรวจสอบเรื่องของสิ่งแปลกปลอม (5) คุณสมบัติด้านการสัมผัสต้องปราศจากกลิ่นและรสที่ไม่พึงประสงค์ และ (6) บรรจุภัณฑ์ต้องใช้สำหรับอาหาร (Food Grade) เท่านั้น (The European Spice Association, 2018)

สหภาพยุโรปได้มีการประกาศกฎระเบียบ Commission Regulation (EU) 2015/1137 เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ภายใต้ความเห็นชอบของ The European Spice Association (ESA) ให้มีการปรับค่าตกค้างสูงสุดของสาร Ochratoxin A ในเครื่องเทศ จากเดิมที่กำหนดไว้ที่ระดับ 30 µg/kg ให้มีการปรับลดค่าของสารดังกล่าว ในสินค้าต่อไปนี้

1. เครื่องเทศ รวมถึงเครื่องเทศแห้ง วงศ์พริกไทย (ผลของวงศ์พริกไทยรวมถึงพริกไทยขาวและดำ) จันทน์เทศ ขิงและขมิ้นชัน กำหนดที่ระดับ 15 µg/kg
2. พริก (ผลแห้ง ทั้งเม็ดหรือในรูปผง รวมถึงพริก พริกแห้ง พริกคาเยน และพริกหยวก) กำหนดที่ระดับ 20 µg/kg
3. เครื่องเทศผสมที่มีส่วนประกอบใดๆ ตามที่กล่าวข้างต้น กำหนดที่ระดับ 15 µg/kg

กฎระเบียบดังกล่าวจะมีผลตามกฎหมาย 20 วัน หลังจากที่มีประกาศลงใน EU Official Journal (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2558)

2.8 ระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออก

2.8.1 นิยามการตรวจสอบและรับรอง

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า การตรวจสอบและรับรอง คือ กระบวนการในการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยหน่วยงานที่ได้รับอำนาจในการดำเนินการ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวต้องดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เช่นกัน

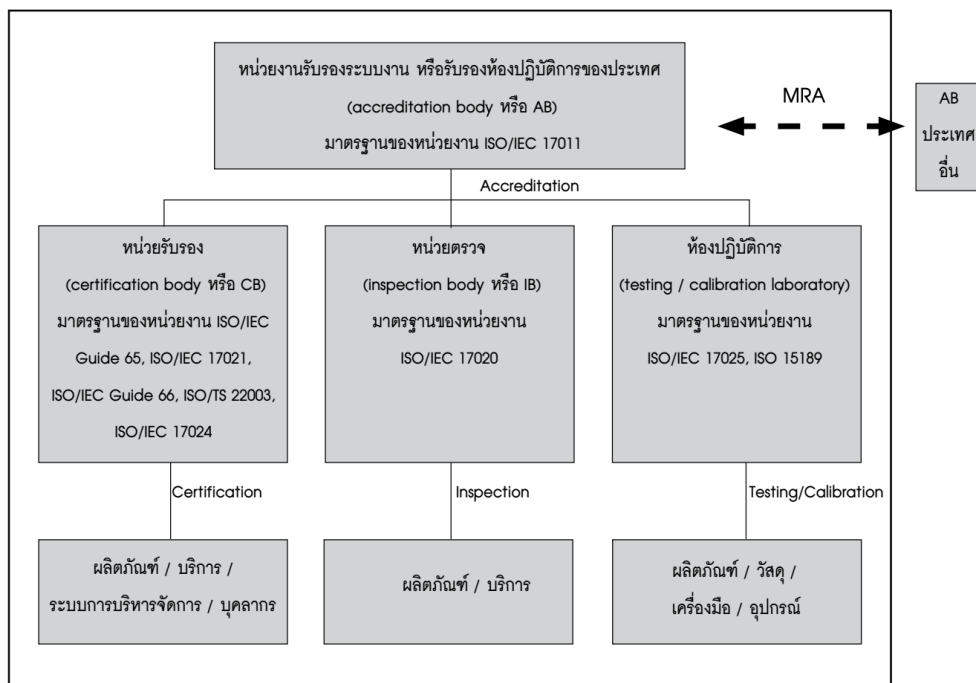
2.8.2 แนวคิดเรื่องการรับรองสินค้า

ระบบรับรองสินค้า หมายถึง ระบบที่มีระเบียบปฏิบัติสำหรับกระบวนการและการจัดการเพื่อตรวจสอบประเมินและนำไปสู่การพิจารณาตัดสินผลการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองที่เป็นลายลักษณ์อักษรและมีการดูแลระบบอย่างต่อเนื่อง โดยระบบการรับรองถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคในการใช้สินค้าหรือบริการ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะการรับรอง ดังนี้ (ชุติมา วิไลพันธ์, 2556)

- 1) การรับรองที่แสดงว่าสินค้าหรือบริการเป็นไปตามข้อกำหนด (Certification) ได้แก่ การรับรองผลิตภัณฑ์ การรับรองการบริหารงานคุณภาพ การรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการรับรองบุคลากร เป็นต้น การรับรองเหล่านี้หน่วยงานที่ดำเนินการจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ได้ โดยทั่วไปไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับอำนาจในการดำเนินงาน มักเป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค หน่วยงานดังกล่าว

คือ หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (Third Party Audit) ที่ให้บริการตรวจประเมินและรับรอง หรือจดทะเบียนการเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดของกิจกรรมต่างๆ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558; สำนักรับรองระบบคุณภาพ, 2558)

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การรับรองเรียกว่า Conformity Assessment Body: CABs ซึ่งหมายรวมถึง การรับรอง (Certification) การตรวจ (Inspection) การทดสอบ (Testing) และการสอบเทียบ (Calibration) ส่วนหน่วยงานบุคคลที่สามที่ให้การรับรองเรียกว่า Third Party Conformity Assessment และการแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบ หรือบุคคลเป็นไปตามข้อกำหนด เรียกว่า Conformity Assessment โดย CABs ดังกล่าวจะต้องได้รับการรับรองระบบประเมินจากหน่วยรับรองระบบ (Accredited Body: AB) (Accreditation Service International, 2017)

ภาพที่ 2.12 แสดงความโครงสร้างและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระบบการรับรองสินค้า

ที่มา: ลักษมี ปลั่งแสงมาศ, 2550

2) การรับรองที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินการหรือการบริการ (Accreditation) เช่น การรับรองความสามารถของห้องปฏิบัติการ (Laboratory Accreditation) การรับรองหน่วยรับรอง (Certification Body Accreditation/ Conformity Assessment Body Accreditation) การรับรองระดับนี้จะต้องมาจากหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย สามารถเป็นได้ทั้งหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนแต่ต้องเป็นหน่วยงานที่รัฐให้อำนาจในการดำเนินการ หน่วยงานทำหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่า หน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) ซึ่งหมายถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การรับรองความสามารถของ CB ในการดำเนินการให้การรับรองกิจกรรมใดกิจกรรมต่างๆ โดยในการรับรองจะต้องรับรองตามมาตรฐาน ISO/IEC

Guide 65 นอกจากนั้น AB ยังสามารถรับรองหน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) และห้องปฏิบัติการ (Laboratory) โดยจะได้มีคุณภาพในการดำเนินงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17020 และ ISO/IEC 17025 ตามลำดับ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2558; ชูติมา วิไลพันธ์, 2556)

การรับรองระบบงาน หมายถึง กระบวนการซึ่งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ให้การยอมรับอย่างเป็นทางการว่าหน่วยงานมีความสามารถทางวิชาการในการดำเนินการรับรองกิจกรรมเฉพาะ (สำนักงานรับรองระบบคุณภาพ, 2558) หรือเป็นการรับรองที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินการหรือการบริการ ซึ่งไม่มีการรับรองหน่วยงานระดับนี้ของประเทศอีก มีเพียงการยอมรับร่วมระหว่างกลุ่มหน่วยงานด้วยกันในลักษณะของการทำการยอมรับร่วมหรือข้อตกลงยอมรับซึ่งกันและกัน (ชูติมา วิไลพันธ์, 2556)

2.8.3 โครงสร้างและมาตรฐานระบบการตรวจสอบและรับรอง

ระบบการตรวจสอบและรับรองจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจประเมิน คือ หน่วยตรวจสอบและรับรอง (Conformity Assessment Body : CAB) ประกอบไปด้วย หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) หน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) และห้องปฏิบัติการ (Testing / Calibration Laboratory) ในการทำหน้าที่ทดสอบ ตรวจสอบ รับรองว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ ระบบ บุคลากร หรือองค์กร ว่ามีการดำเนินการสอดคล้องตามมาตรฐานที่กำหนด โดยหน่วยตรวจสอบและรับรองดังกล่าวจะต้องผ่านการตรวจสอบและออกใบรับรองว่าเป็นหน่วยประเมินที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานจากหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) ที่เป็นหน่วยรับรองระบบงานที่ได้รับการยอมรับจากองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการรับรองระบบงาน (International Accreditation Forum: IAF) ซึ่งเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยรับรองระบบงาน AB ทั่วโลก ได้รับมาตรฐานการเป็นหน่วยรับรองระบบงาน ISO/IEC 17011 และในแต่ละหน่วยตรวจสอบต้องดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดจึงจะได้รับการรับรองระบบงาน ได้แก่

1. หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) แบ่งการรับรองได้เป็น 3 ประเภท

- การรับรองผลิตภัณฑ์ (Product Certification) ต้องดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC Guide 65 จึงจะสามารถให้การรับรองผลิตภัณฑ์ว่าเป็นไปตามมาตรฐานได้

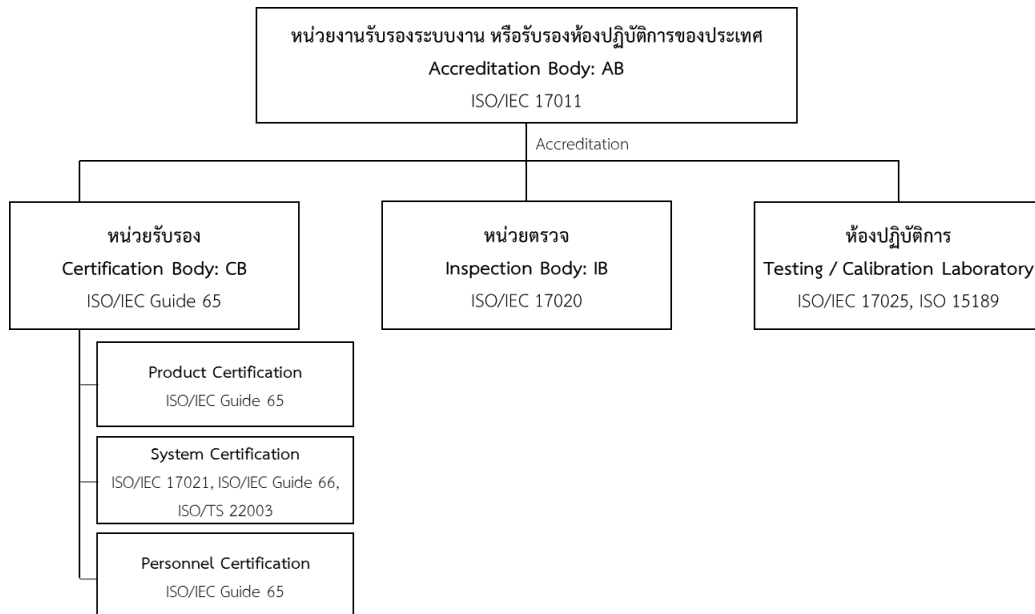
- การรับรองระบบการจัดการ (System Certification) ต้องดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC 17021 สำหรับระบบการจัดการทั่วไป ISO/IEC Guide 66 สำหรับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO/TS 22003 สำหรับระบบการจัดการด้านความปลอดภัยอาหาร จึงสามารถให้การรับรองระบบการบริหารจัดการตามมาตรฐาน เช่น GMP HACCP เป็นต้น

- การรับรองบุคลากร (Personnel Certification) ต้องดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC 17024 จึงสามารถจดทะเบียน/รับรองบุคลากร เช่น Auditor ได้

2. หน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) ต้องดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC 17020 จึงจะสามารถให้การรับรองผลิตภัณฑ์ตามที่ได้ตรวจว่าตรงตามมาตรฐาน

3. ห้องปฏิบัติการ (Testing / Calibration Laboratory) ต้องดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025 สำหรับห้องทดสอบหรือห้องปฏิบัติการสอบเทียบ หรือ ISO 15189 สำหรับห้องปฏิบัติการทาง

การแพทย์ จึงจะสามารถทดสอบหรือสอบเทียบผลิตภัณฑ์ วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

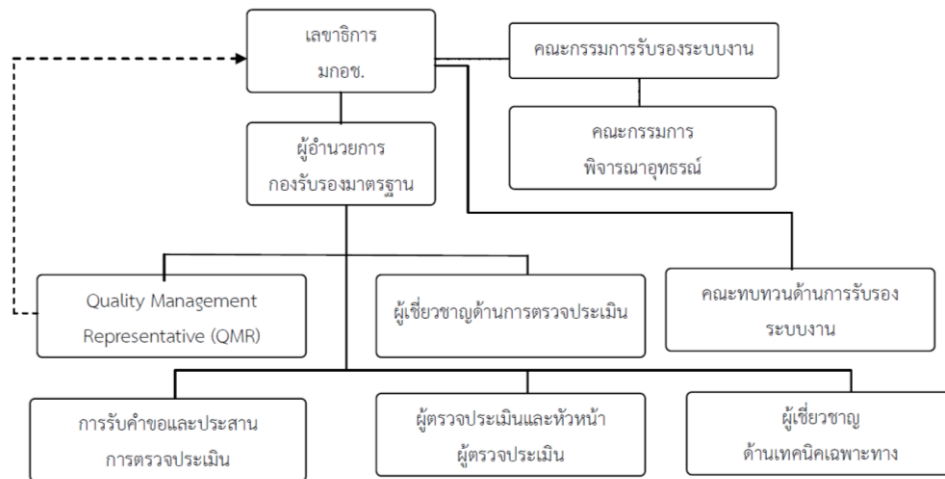
ภาพที่ 2.13 แสดงโครงสร้างและมาตรฐานระบบการตรวจสอบและรับรอง
ประยุกต์จาก: ลักษณะ ปลั่งแสงมาศ, 2550

2.8.4 โครงสร้างการตรวจสอบและรับรองระบบงานด้านสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยรับรองระบบงานด้านสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศไทย (Accreditation Body: AB) ขอบข่ายมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) และมาตรฐานของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) GLOBAL G.A.P. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ระบบการจัดการสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis and Critical Control Point: HACCP) และอื่นๆ มีความสามารถในการกำกับ ดูแลระบบการตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานสากล ได้รับการรับรองจากองค์กรภูมิภาคแปซิฟิก (Pacific Accreditation Cooperation: PAC) และองค์การมาตรฐานสากลว่าด้วยการรับรองระบบงาน (International Accreditation Forum: IAF)

โดย มกอช. ได้มอบหมายให้กองรับรองมาตรฐาน (กรร.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลการรับรองระบบงานด้านสินค้าเกษตรและอาหาร (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2558) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ภาคการเกษตรของประเทศไทย ให้ประเทศไทยดำเนินการผลิต แปรรูปอาหารและสินค้าเกษตร โดยเน้นตามหลักนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) ซึ่ง กรร. มีหน้าที่รับรอง

ระบบงานให้แก่หน่วยรับรอง (CB) และหน่วยตรวจ (IB) ด้านสินค้าเกษตรและอาหารตามหลักเกณฑ์และข้อกำหนดสากล มีการดำเนินการรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17011 : Conformity assessment - General requirements for accreditation bodies accrediting conformity assessment bodies

ภาพที่ 2.14 แสดงโครงสร้างหน้าที่การรับรองระบบงานตามมาตรฐาน ISO/IEC 17011

ที่มา: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2558b

2.9 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโซ่คุณค่า (Value Chain)

2.9.1 แนวคิดเกี่ยวกับโซ่คุณค่า (Value Chain)

โซ่คุณค่าเป็นการอธิบายกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ที่เป็นดำเนินการในแต่ละขั้นตอนเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือบริการ ผ่านขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปสินค้าจนถึงการส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค โดยที่มูลค่าของสินค้าจะถูกเพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนการผลิต (Porter, 1985; Kaplinsky and Morris, 2000) ซึ่งการเพิ่มมูลค่านั้นจะวัดได้จากการพิจารณาว่าผู้บริโภคมีความยินยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม เมื่อบริษัทมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมและเชื่อมโยงกิจกรรมดังกล่าวเข้าด้วยกันจะนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดย Potter (1985) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบโซ่คุณค่า (Value Chain Model) ซึ่งระบบโซ่คุณค่าเป็นรูปแบบการบริหารงานในทุกกิจกรรมภายในบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการ โซ่คุณค่าเกิดขึ้นจาก “กิจกรรมหลัก” ที่เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนสุดท้าย โดยได้รับการสนับสนุนจาก “กิจกรรมสนับสนุน” ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าในทางอ้อม (Business Knowlwdges Center, 2010; Jurevicius, 2013)

ภายใต้รูปแบบโซ่คุณค่าของ Potter ได้มีการแบ่งกิจกรรมภายในองค์กรออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย (Porter, 1985)

1. กิจกรรมหลัก (Primary Activities) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลิต การตลาด การขนส่งสินค้า การบำรุงรักษา และการสนับสนุนผลิตภัณฑ์หรือบริการ ประกอบด้วย

1.1 Inbound Logistics เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัตถุดิบ การเลือกสรร การขนส่ง การแจกจ่าย ตลอดจนการจัดเก็บและจัดการสินค้าคงเหลือ

1.2 Operations เป็นกิจกรรมที่แปรสภาพปัจจัยการผลิตให้เป็นผลผลิต (ผลิตภัณฑ์และบริการ) การบรรจุสินค้า รวมถึงการบำรุงรักษาเครื่องจักร

1.3 Outbound Logistics เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดเก็บ การกระจาย การจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้า

1.4 Marketing & Sales เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ผู้ซื้อซื้อสินค้า

1.5 Service เป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการลูกค้าหลังจากการขายหรือจัดส่งสินค้าหรือบริการเรียบร้อยแล้ว

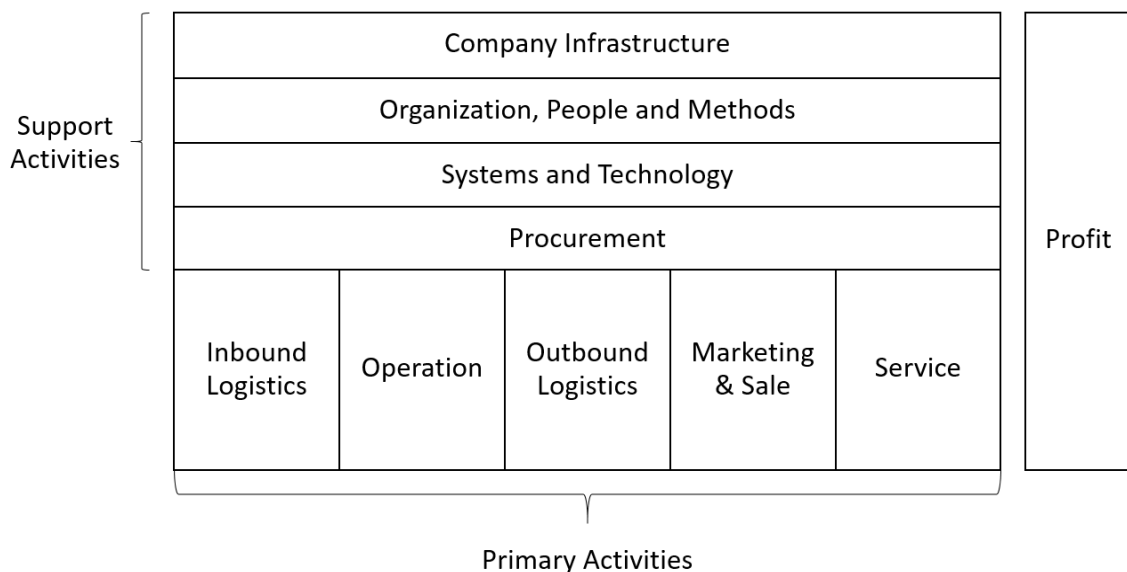
2. กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมหลักดำเนินการไปได้ ประกอบด้วย

2.1 Firm Infrastructure โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร กล่าวคือ หน่วยงานพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบบัญชี ระบบการเงิน การบริหารจัดการ

2.2 Human Resource Management เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการบุคลากร เช่น การสรรหา ประเมินผล ฝึกอบรม และผลตอบแทน

2.3 Technology Development การพัฒนาเทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหรือบริการหรือกระบวนการผลิต

2.4 Procurement การจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในกิจกรรมหลัก

ภาพที่ 2.15 แสดงห่วงโซ่คุณค่าตามแนวคิดของ Potter

ที่มา: Potter, 1985

โดยโซ่คุณค่ามีบทบาทและความสำคัญต่อองค์กรอย่างมาก ไม่เฉพาะกับการผลิตสินค้าเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการให้บริการที่ดีขึ้น โดยการเพิ่มคุณค่าลงไปให้แก่ผลิตภัณฑ์ (Product) หรือบริการ (Service) จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ (Porter, 1985)

2.9.2 การวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value Chain Analysis: VCA)

องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่จะมุ่งเป้าหมายไปที่การแปรรูปวัตถุดิบหรือการให้บริการแก่ลูกค้าให้ตรงกับความต้องการ โดยเน้นที่ความรวดเร็ว ความสะดวกสบาย การเพิ่มมูลค่า/เพิ่มคุณค่า การเพิ่มประโยชน์ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนที่มีความสำคัญในการเพิ่มมูลค่าที่ คือ ความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้บริโภคส่วนมากยินดีที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการ ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องค้นหาวิธีการที่องค์กรและพนักงานสามารถที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นได้

การวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value chain analysis) เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับการทำงานและใช้ในการออกแบบองค์กรและวางแผนงานในองค์กรเพื่อที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้ได้มากที่สุด ซึ่งในการทำธุรกิจในปัจจุบันหลายองค์กรมีการใช้จ่ายไปกับปัจจัยทางด้านการผลิตที่เป็นวัตถุดิบ ไปยังกระบวนการทางอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูป เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าให้กับกลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมายขององค์กร โดยต้องการให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้รับสินค้าไปแล้วรู้สึกคุ้มค่ากับงบประมาณที่จ่ายไป ซึ่งในกระบวนการวิเคราะห์ โซ่คุณค่า จะประกอบด้วยขั้นตอนทั้งสิ้น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์กิจกรรม เป็นขั้นตอนการระบุกิจกรรมที่นำไปสู่การส่งมอบสินค้าหรือบริการ รวมทั้งการตลาดของผลิตภัณฑ์หรือบริการ เช่น เป้ายอดการสั่งซื้อ กระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการจัดส่ง และกระบวนการสนับสนุนอื่นๆ

2) การวิเคราะห์คุณค่า เป็นขั้นตอนการระบุและวิเคราะห์กิจกรรมที่มีคุณค่าต่อลูกค้าที่องค์กรได้ระบุในแต่ละรายการ

3) การเปลี่ยนแปลงการประเมินและวางแผนสำหรับการดำเนินการ หลังจากที้องค์กรได้ทำการวางแผนตามกระบวนการทำงานตั้งแต่ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 แล้ว จะได้แนวทางที่สามารถเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าเพิ่มจากการส่งมอบให้กับลูกค้า ภายในขั้นตอนนี้ องค์กรจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานบางอย่างเพื่อให้กระบวนการทางธุรกิจสามารถทำได้จริง ภายใต้ศักยภาพและประสิทธิภาพในปัจจุบัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อสูงสนใจในเรื่องสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความ ต้องการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรเป็นจำนวนมาก นับเป็นโอกาสของประเทศไทยในการเพิ่มการส่งออก เครื่องเทศและสมุนไพร ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าอาหารไปยังประเทศคู่ค้าปลายทาง ได้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินการที่ไม่จำเป็นให้แก่ผู้ส่งออกไทย จึงควรพัฒนาระบบการตรวจสอบและ รับรองสินค้าและกระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทาง การค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และลดระยะเวลาและต้นทุนที่เกิดขึ้น ภายใต้กรอบ ข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ที่ประกอบด้วย ความเรียบง่าย (Simplification) ของ ขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้อง (Harmonization) ของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบ ทางการค้าความโปร่งใสของข้อมูล (Transparent information) และความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและ ขั้นตอน (Standardization) ในบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการ โครงการ และติดตามโครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการ ประกอบด้วย

โครงการวิจัยย่อยที่ 1: การวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนำเข้า-ส่งออกสินค้าเกษตร

โครงการวิจัยย่อยที่ 2: การศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ของไทยให้สอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป

โดยแบ่งงานออกเป็น 3 ส่วนรายละเอียดเป็นดังนี้

3.1 การกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงานความก้าวหน้าเพื่อเสนอต่อ แหล่งทุน

งานส่วนนี้เป็นการกำหนดทิศทาง การจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ คณะบริหารโครงการวิจัยโดยผู้อำนวยการแผนงานจะมีการประสานงานกับนักวิจัย /โครงการวิจัย ย่อยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงปิดโครงการ โดยแผนงานวิจัยมีกิจกรรมดังนี้

1) ประสานนัดกับโครงการวิจัยย่อยเพื่อให้เกิดการดำเนินงานวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นไป ตามแผน ดังนี้

- จัดให้มีการประชุมระหว่างหัวหน้าโครงการ/นักวิจัยในทุกโครงการทุก 1-2 เดือน เพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิจัยระหว่างโครงการวิจัย และเกิดการมีส่วนร่วมแสดง ความคิดเห็นในการวิจัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- การรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน และ 12 เดือน เพื่อร่วมกันนำเสนอรายงานต่อผู้ทรงคุณวุฒิและรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาเพิ่มเติมหรือปรับแก้ในรายงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2) จัดเตรียมรายงาน/ข้อมูล เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน สำหรับเวลาประชุมร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยย่อย

ในการประชุมระหว่างนักวิจัยในแต่ละโครงการวิจัยย่อย แต่ละโครงการจะต้องเตรียมข้อมูลนำเสนอระหว่างที่ประชุม เช่น เอกสาร การนำเสนอปากเปล่า การนำเสนอด้วย Powerpoint ซึ่งคณะของแผนงานวิจัยจะทำสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและสรุปการประชุมในภาพรวม รวมถึงเป็นผู้กำกับดูแลการประชุมให้เป็นอย่างราบรื่น

3) แก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างวิจัย

หากระหว่างการดำเนินงานวิจัย เกิดปัญหาและอุปสรรค นักวิจัยในโครงการหรือระหว่างโครงการจะร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

3.2 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัย

การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อย และร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม รายละเอียดดังนี้

1) จัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อย คณะแผนงานวิจัยจะเข้าร่วมประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของแต่ละโครงการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการเพื่อกำหนดรูปแบบการรวบรวมผลผลิต และการติดตามงานของแต่ละโครงการวิจัยย่อย รวมถึงสรุปผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อย โดยหลังจากที่มีการดำเนินการวิจัยเสร็จในแต่ละช่วง คณะบริหารโครงการวิจัยจะทำการรวบรวมผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าแต่ละโครงการมีผลผลิตของการวิจัยที่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2) ร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การสำรวจพื้นที่ โดยผู้อำนวยการแผนงานจะทราบแผนกิจกรรมภาคสนามของโครงการย่อยตลอดการดำเนินงาน และจะพิจารณาตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ร่วมกับโครงการวิจัยย่อยสำหรับการลงพื้นที่นั้นเป็นข้อมูลนำเข้าสำคัญ (Input data) ของแผนงานวิจัย

3.3 การสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานวิจัย

การสังเคราะห์ผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อยในชุดโครงการมาจากหัวข้อ 3.1 และ 3.2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดประชุมที่ระหว่างโครงการวิจัยย่อยและร่วมกันเก็บข้อมูลภาคสนาม รายละเอียดดังนี้

1) สังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย (รอบรายงานความก้าวหน้า)

มีการกำหนดรูปแบบการสังเคราะห์ผลวิจัย และทบทวนตัวชี้วัดของแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อยในช่วงดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการ คณะวิจัยจากทุกโครงการจะต้องทำการประชุม เพื่อทำการประมวลผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อยและสรุปผลผลิตของแผนงานวิจัยของการส่งรายงาน รอบ 6 เดือน

2) สังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย (รอบรายงานฉบับสมบูรณ์)

มีกระบวนการเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ มีกระบวนการเพิ่มเติมจากเดิม เนื่องจากเป็นรอบ 12 เดือนที่ดำเนินการเพื่อปิดโครงการ โดยแผนงานวิจัยจะนำผลผลิตที่ได้จาก 2 โครงการย่อยมาดำเนินการสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่ผลผลิตของแผนงานวิจัย ประกอบด้วย

2.1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำให้ทราบกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าของกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร

2.2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำให้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันและขั้นตอนสำหรับการรับรองสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อการส่งออกของไทย

2.3) วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลผลิตจากโครงการย่อยเพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลก กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรไทยตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ด้วยกรอบการวิเคราะห์โซ่คุณค่า (Value chain analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของแผนงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรก เป็นผลการดำเนินกิจกรรมการกำกับดูแล ติดตามความก้าวหน้าโครงการ ส่วนที่สองและส่วนที่สาม เป็นผลการรวบรวมผลวิจัยจากโครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการมาสรุปผล และส่วนสุดท้าย นำเสนอแนวทางการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลกตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า กรณีสึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร

4.1 ผลการกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ และการรายงานความก้าวหน้าเพื่อเสนอต่อแหล่งทุน

ทางแผนงานวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- จัดเตรียมรายงานและข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโครงการวิจัยย่อย
- ประสานงานด้านการวิจัยกับแต่ละโครงการวิจัยย่อย
- จัดประชุม Round Table เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิจัยระหว่างแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย

- จัดเตรียมรายงานและข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการประชุมระหว่างแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย

- จัดประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของชุดโครงการวิจัย

ผลการกำกับดูแล การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ เพื่อเตรียมนำเสนอความก้าวหน้าและเตรียมนำเสนอความก้าวหน้าต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นไปด้วยความราบรื่น นักวิจัยระหว่างโครงการมีการประสานงานที่รวดเร็ว และสื่อสารเข้าใจกันเป็นอย่างดี และสามารถดำเนินงานวิจัยกันไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงรับผิดชอบการดำเนินวิจัยตามกิจกรรมกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานวิจัยออกมามีคุณภาพและส่งงานได้ตรงตามเวลา

4.2 ผลการรวบรวมผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย

ทางแผนงานวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- จัดประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบการรวบรวมผลผลิตและการติดตามงานของแต่ละโครงการวิจัยย่อย
- จัดประสานงานระหว่างทีมบริหารแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย
- จัดประชุมเพื่อสรุปผลผลิตของแต่ละโครงการวิจัยย่อย

แผนงานวิจัยได้ดำเนินการประสานงานและจัดประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลผลวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผลผลิตที่ได้จากโครงการวิจัยย่อยเพื่อนำไปสู่การรวบรวมผลผลิตตามหัวข้อที่ 3.3 ในบทที่ 3 การสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานวิจัย

4.3 ผลการสังเคราะห์ผลผลิตของแผนงานวิจัย

แผนงานวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการประสานงานระหว่างโครงการวิจัยย่อย ร่วมเก็บข้อมูล ประชุมร่วมกัน เพื่อรวบรวมผลผลิตของโครงการวิจัย 2 โครงการวิจัยย่อยเป็นข้อมูลประกอบการสังเคราะห์แผนงานวิจัย สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

4.3.1 ผลการวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

จากผลการศึกษาของโครงการวิเคราะห์กระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนำเข้า-ส่งออกสินค้าเกษตร นำมาสู่การสรุปข้อมูลแนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันของกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า และระยะเวลาและเอกสารที่ใช้ กรณีศึกษา เครื่องเทศและสมุนไพร

ภาพรวมขั้นตอนของกระบวนการส่งออกและนำเข้าจากไปไทยไปสหภาพยุโรปทางเรือ กรณีศึกษา สินค้าเครื่องเทศและสมุนไพร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของกระบวนการส่งออกและนำเข้าจากไทยไปสหภาพยุโรป กรณีศึกษาสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดกระบวนการส่งออกและนำเข้าจากไปไทยไปสหภาพยุโรป กรณีศึกษาสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพร มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 11 หน่วยงาน ได้แก่

- ผู้ส่งออก
- ผู้นำเข้า
- ตัวแทนออกของ
- ธนาคารผู้ส่งออก
- ธนาคารผู้นำเข้า
- กรมการค้าต่างประเทศ
- กรมวิชาการเกษตร
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
- กรมศุลกากรไทย
- กรมศุลกากรของประเทศปลายทาง (สหภาพยุโรป)

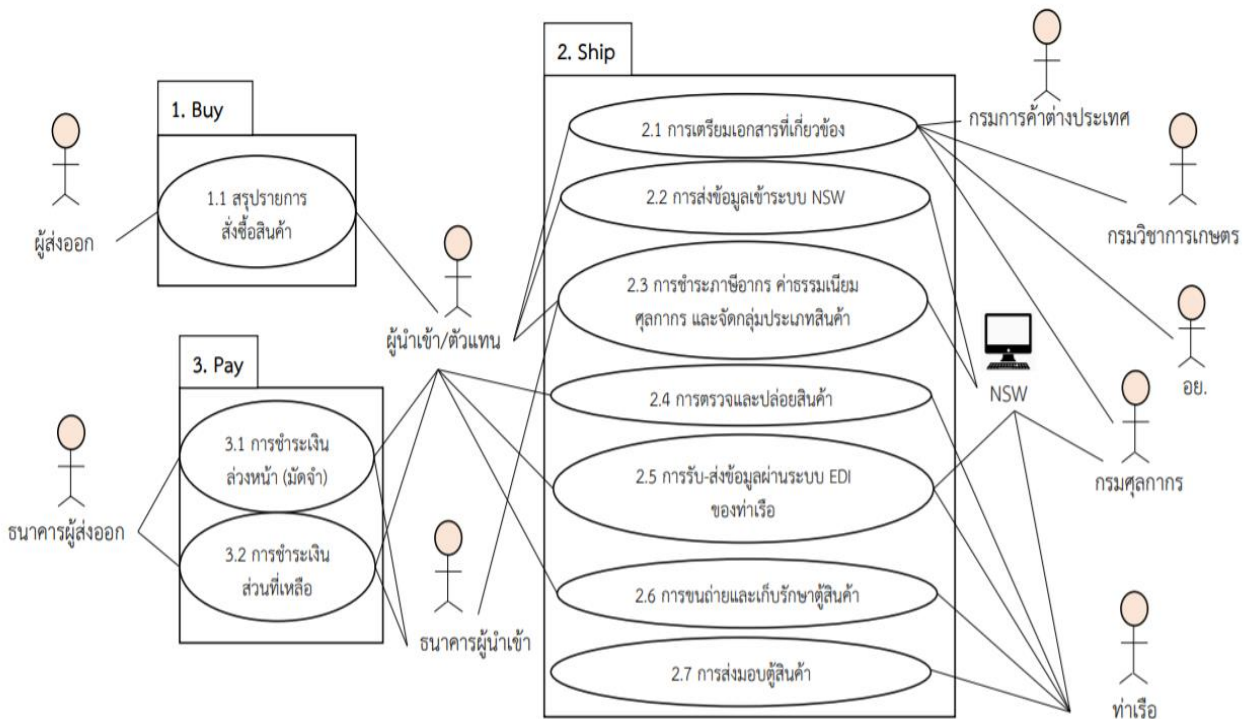
- ทำเรือ

1.1) กระบวนการตรวจปล่อยสินค้าขาเข้าของเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศปลายทางสู่ประเทศไทย

➤ กิจกรรมในกระบวนการนำเข้า

แผนภาพแสดงขั้นตอนการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรครอบคลุมทั้งหมด 3 กระบวนการของห่วงโซ่อุปทานการนำเข้าของประเทศไทย ได้แก่ Buy – Ship – Pay

- Buy เป็นกระบวนการสรุปรายการสั่งซื้อสินค้าระหว่างผู้นำเข้าหรือตัวแทน และผู้ส่งออกจากประเทศต้นทางในรายละเอียดด้านรายการสินค้า ราคา จำนวน ไปจนถึงวันส่งมอบ
- Ship เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า โดยเริ่มตั้งแต่การส่งสินค้าจากประเทศต้นทางเข้าสู่กระบวนการของศุลกากรภายในประเทศมายังกระบวนการศุลกากรในประเทศไทย การตรวจและปล่อยสินค้า ตลอดจนการนำของออกจากอารักขาของศุลกากรในประเทศไทย
- Pay เป็นกระบวนการชำระเงินเพื่อการนำเข้า โดยประกอบไปด้วย การชำระค่าสินค้าระหว่างผู้นำเข้า และผู้ส่งออก ไปจนถึงการชำระค่าภาษีอากร

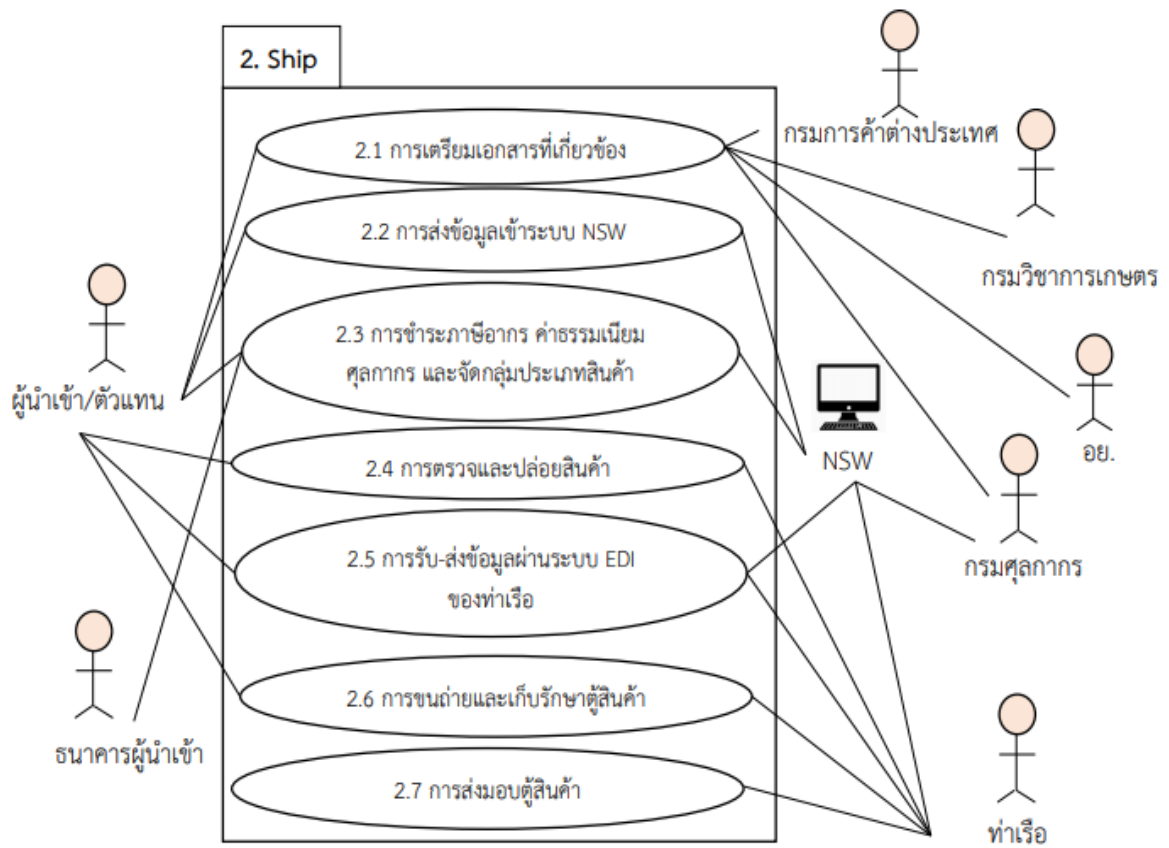
ภาพที่ 4.1 แผนภาพของกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือ

จากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย

ที่มา: คณะผู้วิจัย

โดยการศึกษาเน้นที่กระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ซึ่งเป็นการอธิบายถึงบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเอกสาร ใบอนุญาตต่างๆ ไปจนถึงขั้นตอนการตรวจปล่อยสินค้าของการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ห่วงโซ่อุปทานของการนำเข้าระหว่างประเทศในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การติดต่อบริการรถบรรทุก การส่งข้อมูลเข้าระบบ National Single Window (NSW) การชำระภาษี ค่าธรรมเนียมศุลกากร และจัดกลุ่มประเภทสินค้า การตรวจและปล่อยสินค้า การรับ-ส่งข้อมูลผ่านระบบ Electronic Data Interchange (EDI) ของท่าเรือ การขนถ่ายและเก็บรักษาตู้สินค้า และการส่งมอบตู้สินค้า เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 9 หน่วยงาน ได้แก่ ผู้ส่งออก ผู้ให้บริการรถบรรทุก กรมการค้าต่างประเทศ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมศุลกากร ธนาคารผู้นำเข้า ธนาคารผู้ส่งออก และท่าเรือ ในส่วนของขั้นตอนการเตรียมเอกสารเพื่อประกอบการส่งเข้าระบบ NSW กรมศุลกากรนั้นประกอบด้วยเอกสารทั้งหมด 11 รายการ ได้แก่ หนังสืออนุมัติให้ใช้สิทธิการขอคืนอากรโดยเลือกใช้ 1 สิทธิ จากทั้งหมด 5 กรณี ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งอาหารมาในราชอาณาจักร ใบแจ้งการนำเข้าผลิตภัณฑ์สุขภาพ เลขที่รับใบแจ้งการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรตาม พรบ. กักพืช ใบตอบรับการลงทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีการทางศุลกากร ใบขนสินค้าขาเข้า หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หนังสือรับรองมาตรฐานวิธีการที่ดีในการผลิต ใบรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช ใบรับรองสุขอนามัย ใบรับรองปลอดศัตรูพืช

ภาพที่ 4.2 แผนภาพของกิจกรรมภายในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ในการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย
ที่มา: คณะผู้วิจัย

➤ เอกสารที่ใช้ยื่น

จำนวนและรายการเอกสารที่ใช้ยื่นในกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย มีทั้งสิ้น 11 รายการดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงรายการเอกสารที่ใช้ยื่น และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย

กระบวนการ	การนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ
เอกสารที่ใช้ยื่น	1. หนังสือขออนุมัติให้ใช้สิทธิขอคืนเอกสาร 2. ใบอนุญาตนำเข้าหรือสั่งอาหารมาในราชอาณาจักร 3. ใบแจ้งการนำเข้าผลิตภัณฑ์สุขภาพ (License per Invoice) 4. เลขที่รับใบแจ้งการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรตาม พรบ.กักพืช 5. ใบตอบรับการลงทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีการทางศุลกากร 6. ใบขนสินค้าขาเข้า 7. หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า

ตารางที่ 4.1 แสดงรายการเอกสารที่ใช้ยื่น และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย (ต่อ)

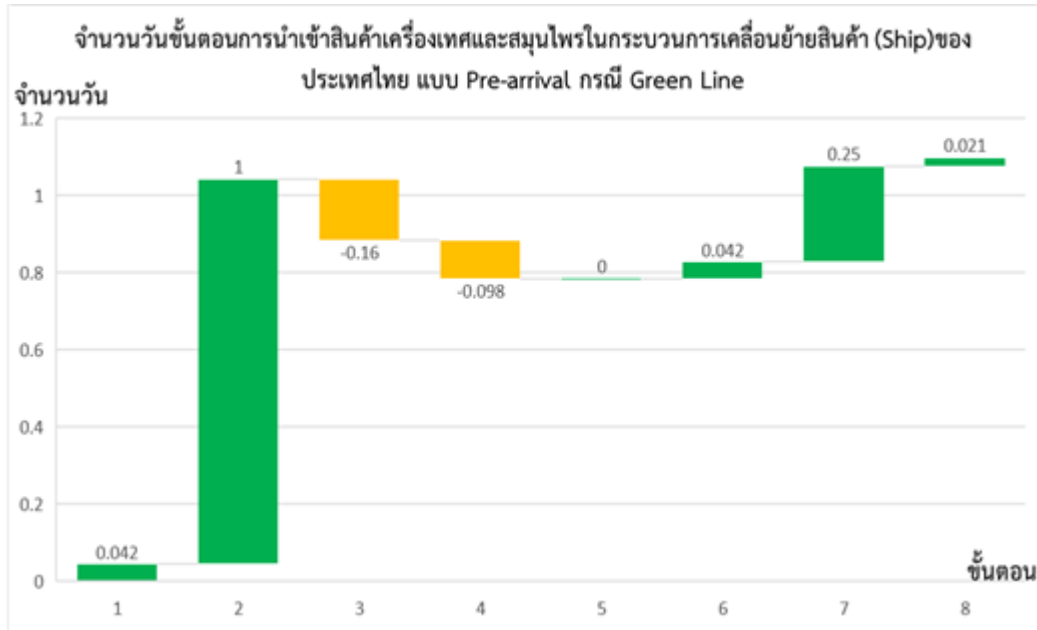
กระบวนการ	การนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ
	8. หนังสือรับรองมาตรฐานวิธีการที่ดีในการผลิต 9. ใบรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช 10. ใบรับรองสุขอนามัย 11. ใบรับรองปลอดศัตรูพืช
ระยะเวลาที่ใช้	แบบปกติ Green Line = 2 วัน 13 ชั่วโมง, Red Line = 4 วัน 3 ชั่วโมง แบบ Pre-arrival Green Line = 1 วัน 2 ชั่วโมง, Red Line = 2 วัน 5 ชั่วโมง

ที่มา: คณะผู้วิจัย

➤ ระยะเวลาที่ใช้

กระบวนการนำเข้าเครื่องเทศ และสมุนไพรมีการยื่นเอกสารประกอบขั้นตอนการส่งข้อมูลเข้าระบบ NSW ทั้งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic file) และรูปแบบการพิมพ์เอกสารเป็นแผ่น (Manual) การดำเนินการนำเข้าในรูปแบบปกติกรณี Green Line ใช้ระยะเวลา 2 วัน 13 ชั่วโมง ซึ่งใช้ระยะเวลาน้อยกว่ากรณี Red Line ที่ใช้ระยะเวลา 4 วัน 3 ชั่วโมง เนื่องจากสินค้ากรณี Green Line ถูกพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรว่าไม่พบความเสี่ยง จึงได้รับการยกเว้นการตรวจ ทำให้ไม่มีต้นทุนด้านเวลาในขั้นตอนการตรวจและปล่อยสินค้า โดยมากกว่าการดำเนินการนำเข้าแบบ Pre-arrival ซึ่งกรณี Green Line ใช้ระยะเวลา 1 วัน 2 ชั่วโมง และกรณี Red Line ใช้ระยะเวลา 2 วัน 5 ชั่วโมง

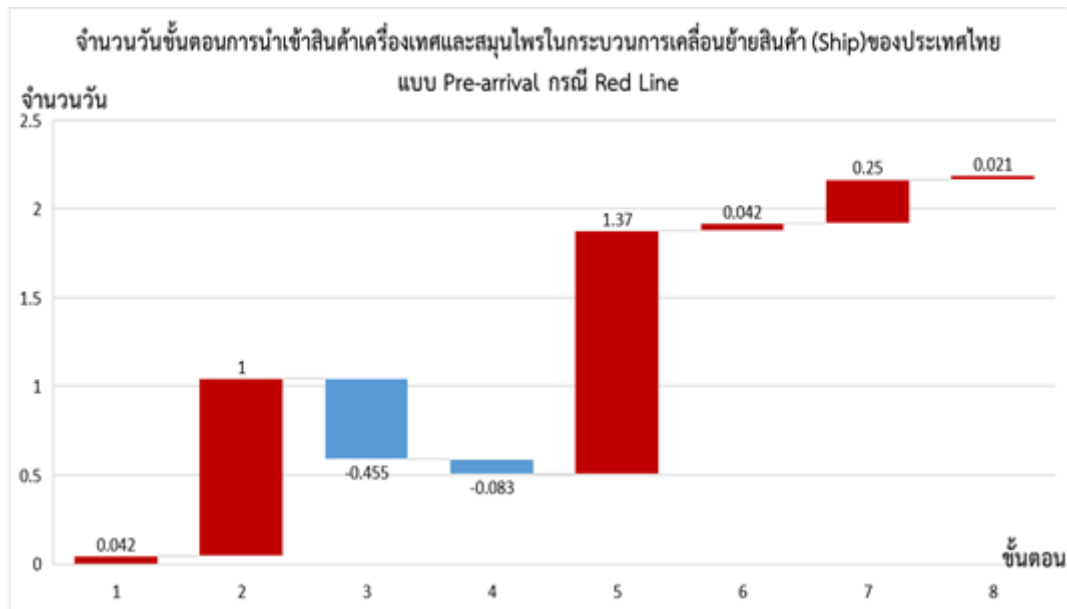
เนื่องจากกรมศุลกากรได้ออกแบบกระบวนการทางศุลกากรล่วงหน้าก่อนที่สินค้าจะมาถึงท่าเรือ (Pre-arrival Processing) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้สิทธิกับผู้นำเข้าหรือตัวแทนในการนำสินค้าเข้ามาจากต่างประเทศ สามารถยื่นใบขนสินค้าขาเข้าและยื่นชำระค่าภาษีอากร ตลอดจนค่าธรรมเนียมศุลกากรล่วงหน้า ก่อนที่เรือจะเดินทางมาถึงท่าเรือ ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้นำเข้าหรือตัวแทนสามารถรับสินค้าได้ทันทีเมื่อเรือมาถึง (กรณียกเว้นการตรวจ) โดยเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการทำงานของกรมศุลกากร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพันธกรณีภายใต้ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) ซึ่งเป็นความตกลงที่มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้กระบวนการ Pre-arrival ยังสามารถลดระยะเวลา ค่าใช้จ่าย รวมทั้งส่งเสริมระบบโลจิสติกส์และการค้าระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.3 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบ Pre-arrival กรณี Green Line

ที่มา: คณะผู้วิจัย

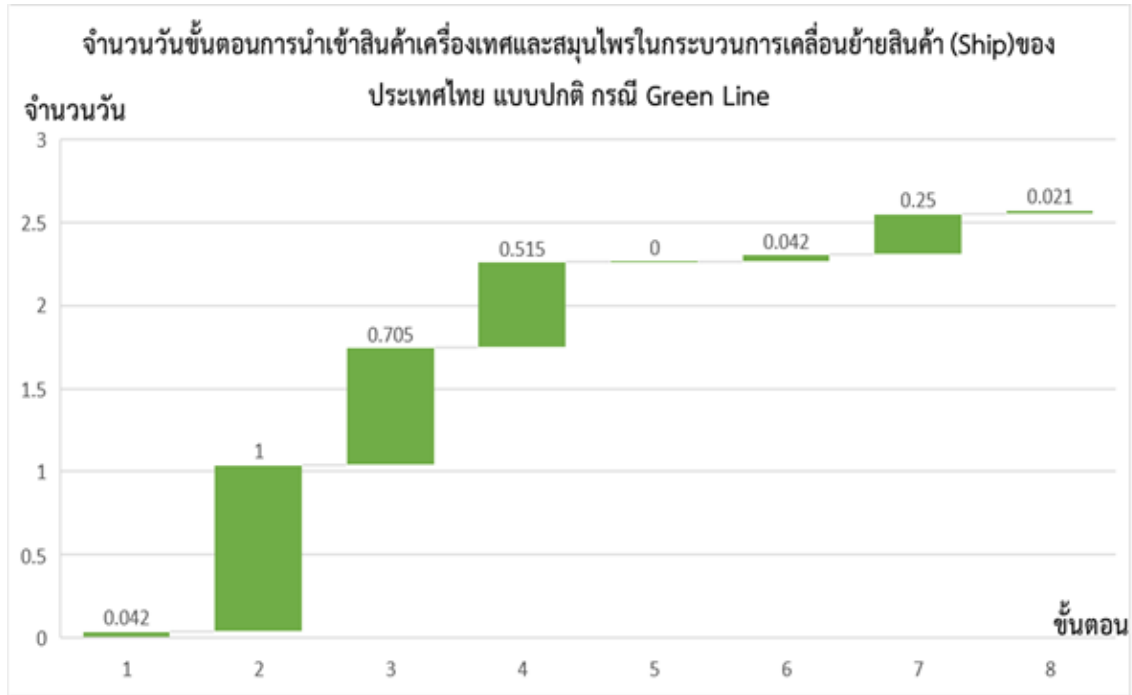
หมายเหตุ: ■ หมายถึง ระยะเวลาของขั้นตอนที่ดำเนินการได้ ก่อนสินค้ามาถึงอารักขาสศกการ จึงมีค่าลบและ ■ หมายถึง ระยะเวลาของขั้นตอนที่ดำเนินการเมื่อสินค้ามาถึงศุลกากร

ภาพที่ 4.4 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบ Pre-arrival กรณี Red Line

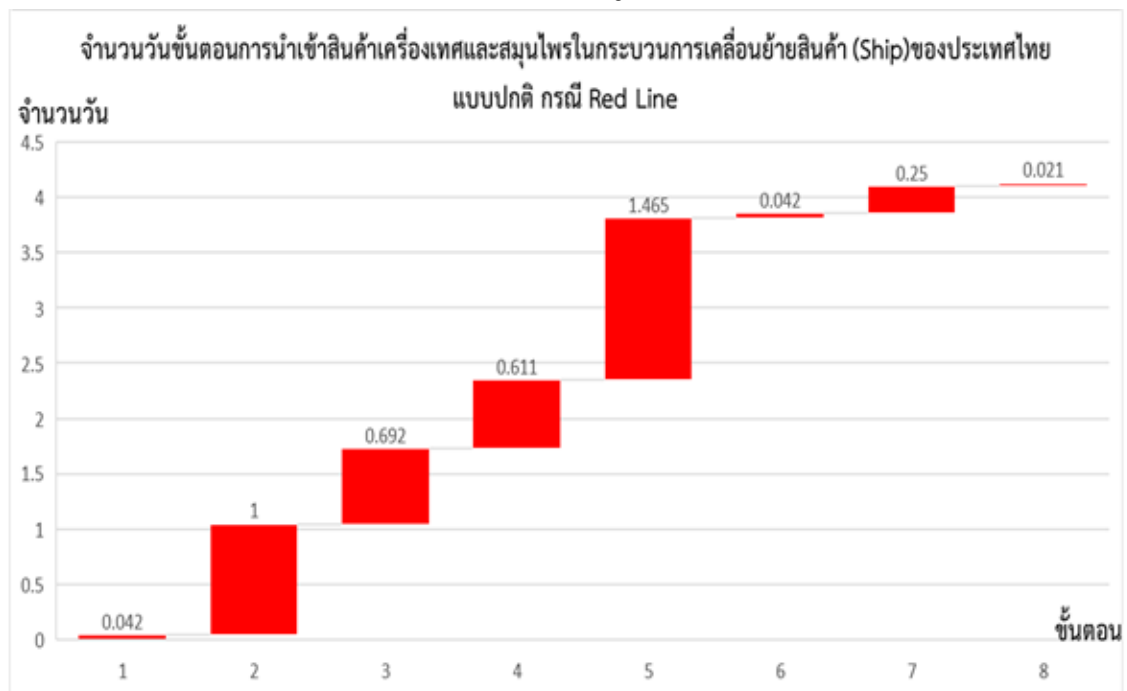
ที่มา: คณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ■ หมายถึง ระยะเวลาของขั้นตอนที่ดำเนินการได้ ก่อนสินค้ามาถึงอารักขาสศกการ จึงมีค่าลบและ ■ หมายถึง ระยะเวลาของขั้นตอนที่ดำเนินการเมื่อสินค้ามาถึงศุลกากร

ภาพที่ 4.5 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบปกติ กรณี Green Line

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 4.6 จำนวนวันของขั้นตอนการนำเข้าสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) แบบปกติ กรณี Red Line

ที่มา: คณะผู้วิจัย

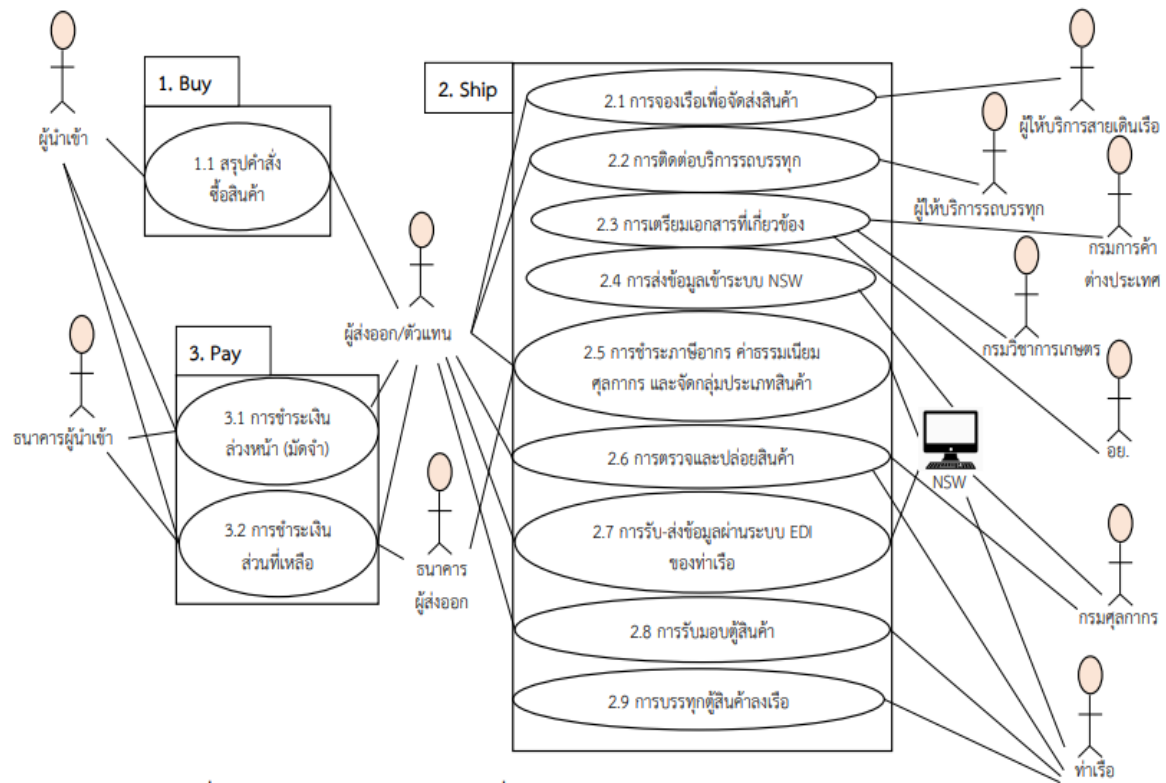
1.2) กระบวนการตรวจปล่อยสินค้าขาออกของเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศปลายทางสู่ประเทศไทย

➤ กิจกรรมในกระบวนการส่งออก

การส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรครอบคลุมทั้งหมด 3 กระบวนการของห่วงโซ่อุปทานการส่งออกระหว่างประเทศ ในรูปแบบ Buy – Ship – Pay โดย

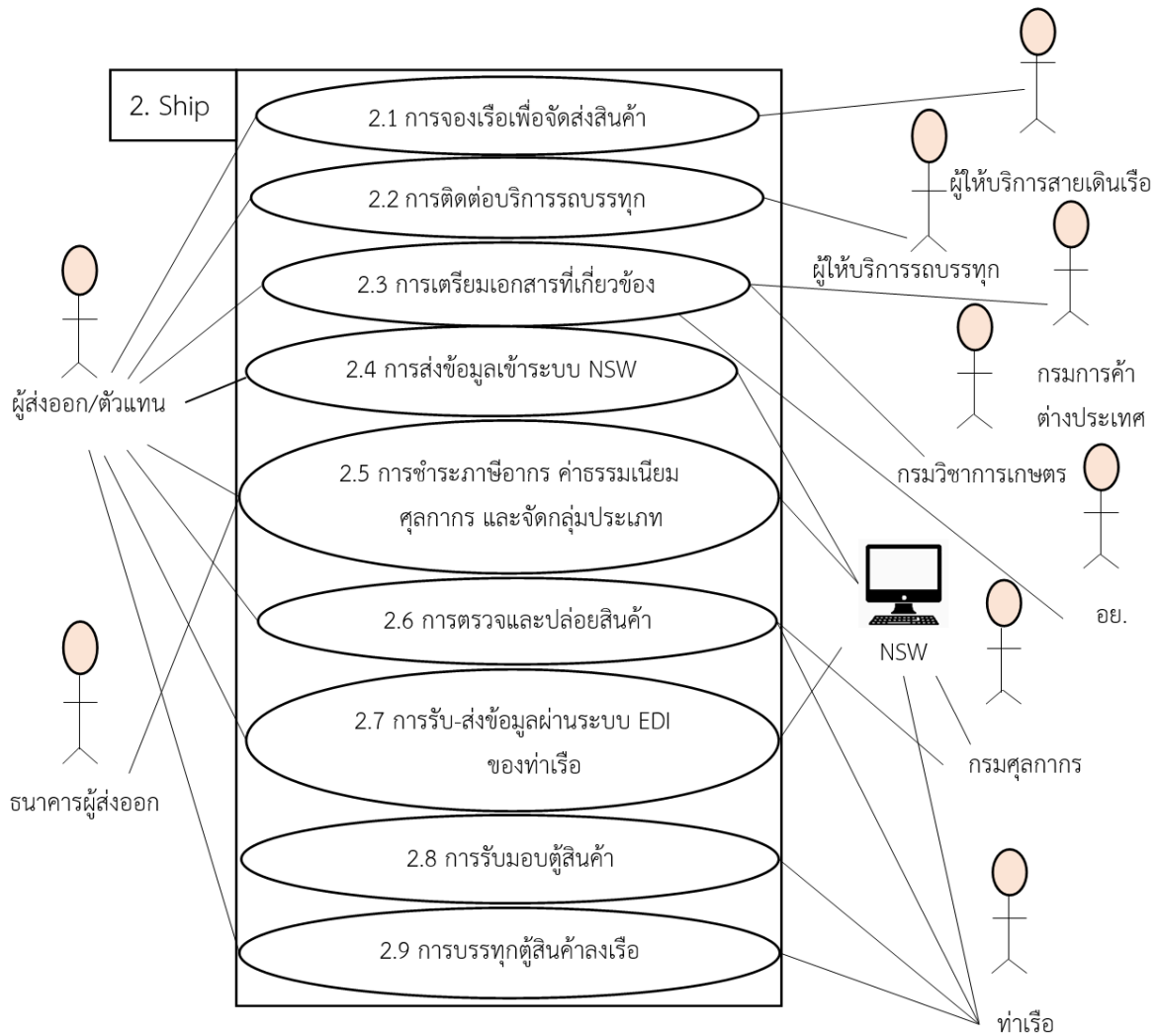
- Buy เป็นกระบวนการสรุปคำสั่งซื้อระหว่างผู้ส่งออกประเทศต้นทาง และผู้นำเข้าประเทศปลายทางในรายละเอียดด้านรายการสินค้า ราคา จำนวน ไปจนถึงวันส่งมอบ
- Ship เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า โดยเริ่มตั้งแต่การจองระวางเรือจากประเทศต้นทางไปยังประเทศปลายทาง การจองรถบรรทุกเพื่อบรรทุกสินค้าจากผู้ส่งออกหรือตัวแทน ไปยังท่าเรือของศุลกากร การจัดเตรียมเอกสารเพื่อประกอบพิธีของศุลกากรในการส่งออก ไปจนถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าจากท่าเรือลงสู่เรือบรรทุกสินค้าเพื่อส่งออก
- Pay เป็นกระบวนการชำระเงินเพื่อการส่งออก โดยประกอบไปด้วย การชำระค่าสินค้าระหว่างผู้ส่งออกหรือตัวแทน และผู้นำเข้า

กระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรของประเทศไทย ประกอบด้วย จำนวน 12 กระบวนการหลัก และจำนวน 10 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานการส่งออกระหว่างประเทศ Buy – Ship – Pay โดยในการศึกษานี้ มุ่งเน้นที่กระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) อธิบายถึงบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเอกสาร ใบอนุญาตต่างๆ ไปจนถึงขั้นตอนการตรวจปล่อยสินค้าของการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 4.7 แผนภาพของกระบวนการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือของประเทศไทยไปสหภาพยุโรป
ที่มา: คณะผู้วิจัย

กระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรปของห่วงโซ่อุปทานการส่งออกระหว่างประเทศในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ การจองเรือเพื่อจัดส่งสินค้า การติดต่อบริการรถบรรทุก การเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การส่งข้อมูลเข้าระบบ National Single Window (NSW) การชำระภาษีอากร ค่าธรรมเนียมศุลกากร และจัดกลุ่มประเภทสินค้า การตรวจและปล่อยสินค้า การรับ-ส่งข้อมูลผ่านระบบ Electronic Data Interchange (EDI) การรับมอบตู้สินค้า และการบรรทุกตู้สินค้าลงเรือ เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 10 หน่วยงาน ได้แก่ ผู้นำเข้า ธนาคารผู้นำเข้า ธนาคารผู้ส่งออก ผู้ให้บริการสายเดินเรือ ผู้ให้บริการรถบรรทุก กรมการค้าต่างประเทศ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมศุลกากร และท่าเรือ

ภาพที่ 4.8 แผนภาพของกิจกรรมภายในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) ในการส่งออกเครื่องเทศ และสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป
ที่มา: คณะผู้วิจัย

➤ เอกสารที่ใช้ยื่น

จำนวนและรายการเอกสารที่ใช้ยื่นในกระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากสหภาพยุโรปสู่ประเทศไทย มีทั้งสิ้น 11 รายการดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงรายการเอกสารที่ใช้ยื่นและระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ ของประเทศไทยไปสหภาพยุโรป

กระบวนการ	การส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ
เอกสารที่ใช้ยื่น	1. บัตรประจำตัวผู้ส่งออก 2. หนังสืออนุมัติให้ใช้สิทธิการขอคืนอากร (ตามสิทธิที่เลือกใช้ 1 สิทธิ) 3. หนังสือจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรไปนอกราชอาณาจักร 4. ใบรับรองสุขอนามัย 5. หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า 6. หนังสือรับรองมาตรฐานวิธีการที่ดีในการผลิต 7. ใบรับรองระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิต 8. ใบรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช 9. ใบขนสินค้าขาออก 10. ใบรับรองปลอดศัตรูพืช 11. ใบตอบรับการลงทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีทางศุลกากร
ระยะเวลาที่ใช้	Green Line = 4 วัน 8 ชั่วโมง 5 นาที, Red Line = 4 วัน 8 ชั่วโมง 50 นาที

ที่มา: คณะผู้วิจัย

➤ ระยะเวลาที่ใช้

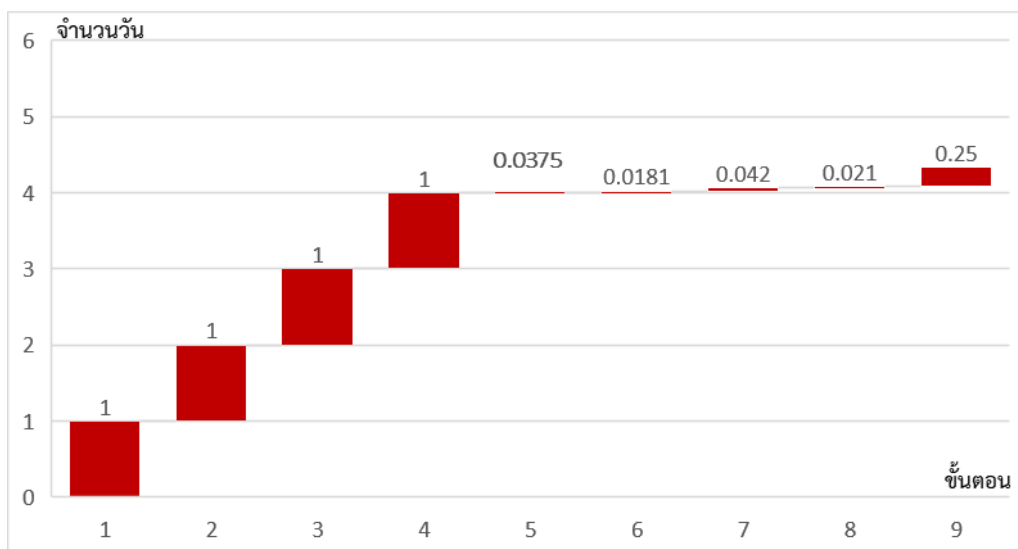
ขั้นตอนที่ต้องติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดคือ ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นขั้นตอนการรวบรวมเอกสาร และใบอนุญาตที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการส่งเข้าระบบ NSW ทั้งหมด 11 รายการ ได้แก่ บัตรประจำตัวผู้ส่งออก หนังสืออนุมัติให้ใช้สิทธิการขอคืนอากรโดยเลือกใช้ 1 สิทธิ จากทั้งหมด 5 กรณี หนังสือจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรไปนอกราชอาณาจักร ใบรับรองสุขอนามัย หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หนังสือรับรองมาตรฐานวิธีการที่ดีในการผลิต ใบรับรองระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิต ใบรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช ใบขนสินค้าขาออก ใบรับรองปลอดศัตรูพืช ใบตอบรับการลงทะเบียนเป็นผู้ผ่านพิธีทางศุลกากร สามารถจัดส่งข้อมูลได้ทั้งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic file) และรูปแบบการพิมพ์เอกสารเป็นแผ่น (Manual) ซึ่งปัจจุบันผู้ส่งออกหรือตัวแทนเลือกใช้วิธีการยื่นเอกสารแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่า มีระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการทั้งสิ้น 4 วัน 8 ชั่วโมง 5 นาที ของการส่งออกกรณี Green Line ในขณะที่กรณี Red Line ใช้ระยะเวลา 4 วัน 8 ชั่วโมง 50 นาที เนื่องจากกรณี Green Line ได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรให้ยกเว้นการตรวจจึงไม่มีต้นทุนด้านเวลาในขั้นตอนนี้ส่งผลให้ใช้เวลาน้อยกว่ากรณี Red Line

จำนวนวันของขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทย
ไปสหภาพยุโรป กรณี Green Line

ภาพที่ 4.9 กราฟแสดงจำนวนวันขั้นตอนการส่งออกสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป กรณี Green Line
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จำนวนวันของขั้นตอนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทย
ไปสหภาพยุโรป กรณี Red Line

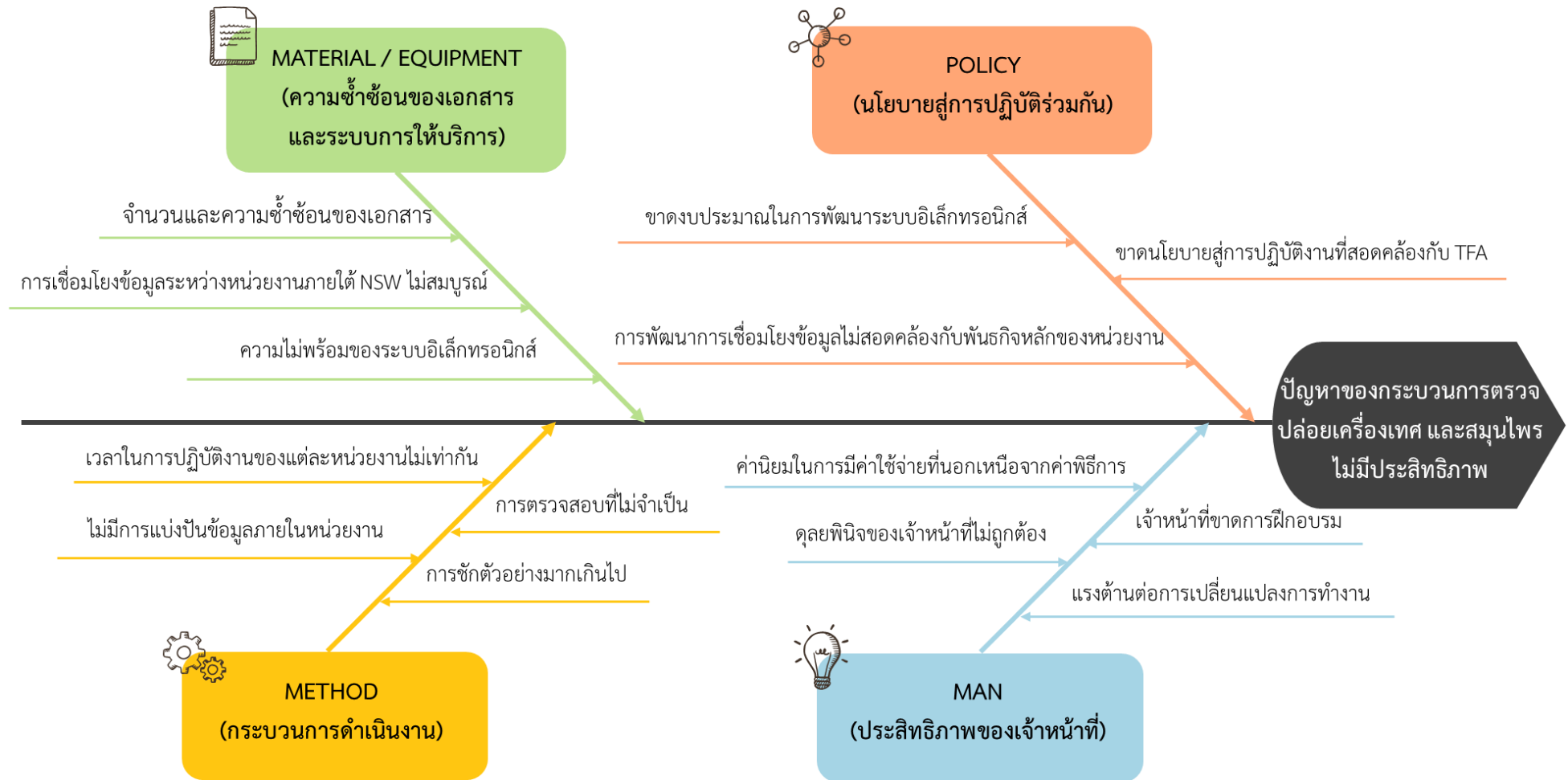

ภาพที่ 4.10 กราฟแสดงจำนวนวันขั้นตอนการส่งออกสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Ship) จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป กรณี Red Line
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าสมุนไพรและเครื่องเทศทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรปนั้นยังใช้จำนวนเอกสารที่มาก เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ที่ใช้เอกสารเพียง 5 รายการ และยังมีการยื่นเอกสารในรูปแบบการพิมพ์อยู่ ส่งผลให้กระบวนการเตรียมเอกสารนั้นมีต้นทุนด้านเวลาที่สูงถึง 5 วันในกระบวนการส่งออก จากนั้นจึงวิเคราะห์สภาพปัญหา และอุปสรรคของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตรวจปล่อยขาออกของสินค้าสมุนไพรเครื่องเทศ โดยพิจารณากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจปล่อยขาออกทั้งหมด

2) ปัญหาของกระบวนการตรวจปล่อยเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป

การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบการต่อกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป ได้วิเคราะห์ตามแผนภูมิแก๊งปลา เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และสาเหตุของปัญหา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 หัวข้อหลักดังนี้คือ 1) ความซ้ำซ้อนของเอกสารและความไม่พร้อมของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (Material and Equipment) 2) ขาดนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกัน (Policy) 3) กระบวนการล่าช้าและขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน (Method) และ 4) ความไม่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ (Man) สรุปได้ดังภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.11 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือ จากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป
ที่มา: คณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป จากแผนภูมิแกงปลาสามารถสรุปรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา

ปัญหา	สาเหตุ	รายละเอียดของสาเหตุ
1. Material and Equipment ความซ้ำซ้อนของเอกสารและความไม่พร้อมของระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ	1.1 จำนวนและความซ้ำซ้อนของเอกสาร	- การติดต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอยื่นใบรับรองและใบอนุญาตต่างๆ เพื่อการส่งออก มีเอกสารที่ใช้จำนวนมากแล้ว ต้องติดต่อหลายหน่วยงาน ซึ่งบางเอกสารเป็นการยื่นให้แก่หน่วยงานเดิม แต่ภายในหน่วยงานยังไม่มี การแบ่งปันข้อมูลการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ดำเนินการยื่นเอกสารเองใหม่ ส่งผลให้เวลาการดำเนินงานมาก และมีต้นทุนการส่งออกสูง
	1.2 การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายใต้ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุด เดี่ยว (National Single Window: NSW) ยัง ไม่ เต็ม ระบบสมบูรณ์	- การออกแบบกระบวนการในหลักการของระบบ NSW คำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการทุกภาคส่วนแล้ว แต่ยังมี ความซับซ้อนในระบบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางศุลกากรและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านสิทธิประโยชน์ การคืนอากร การนำเข้าเขตปลอดอากร เป็นต้น - กระบวนการที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกยังไม่เชื่อมโยงครบทุกภาคส่วน และยังไม่ครบถ้วนทุกชนิดสินค้า/ประเภทเอกสาร ทำให้ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้เต็มที่
	1.3 ความไม่พร้อมของระบบอิเล็กทรอนิกส์	- ในทางปฏิบัติการศุลกากรไม่มีอำนาจสั่งการหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้พัฒนาระบบร่วมกัน ดังนั้นการพัฒนาระบบ NSW ของหน่วยงานในประเทศไทยจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างพร้อมเพรียงกันและไม่มีประสิทธิภาพสำเร็จเท่าที่ควร ส่งผลทำให้ยังไม่มีระเบียบมาตรการบังคับให้ทุกหน่วยงานร่วมบูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกัน

ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทย ไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	รายละเอียดของสาเหตุ
		- แต่ละหน่วยงานมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกัน เมื่อต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน และสิ้นเปลืองบุคลากร ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้อย่างช้า
2. Policy ขาดนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกัน	2.1 ขาดนโยบายการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับกรอบ TFA	- ยุทธศาสตร์หรือนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ พบว่า ยุทธศาสตร์หรือพันธกิจของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับข้อตกลง TFA
	2.2 ขาดงบประมาณในการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์	- การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในพันธกิจหลัก (Main Mission) ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ จึงส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแต่ละหน่วยงานเป็นเพียงการจัดสรรเพื่อให้ครอบคลุมเฉพาะพันธกิจหลักเท่านั้น ไม่ได้มีการจัดทำโครงการของงบประมาณสำหรับพัฒนาระบบเพิ่มเติม ส่งผลไม่สามารถดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูล NSW ได้อย่างพร้อมเพรียงกันทุกหน่วยงาน
	2.3 การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลไม่สอดคล้องกับพันธกิจหลักของหน่วยงาน	- การพัฒนาเชื่อมโยงข้อมูล NSW เป็นพันธกิจหลักของศุลกากร ที่ต้องการพัฒนาเพื่อจะได้สอดคล้องกับข้อตกลง TFA อย่างไรก็ตาม พันธกิจเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางการค้าไม่ได้เป็นพันธกิจหลักของหน่วยงานอื่นๆ อีกมากมายที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลให้การพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูล NSW ไม่ได้มีความสำคัญ

ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทย ไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	รายละเอียดของสาเหตุ
3. Method กระบวนการล่าช้าและขาด การบูรณาการการทำงานร่วมกัน	3.1 เวลาในการทำงานของแต่ละหน่วยงานไม่เท่ากัน	- บางหน่วยงานทำงาน 24 ชั่วโมง แต่บางหน่วยงานทำงานภายในเวลาราชการ เลิกงานเวลา 16.30 น. ทำให้ระยะเวลาการทำงานไม่เท่ากัน ส่งผลทำให้ระยะเวลารอคอยของผู้ประกอบการ ที่ต้องรอการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ความล่าช้าของเวลาที่เกิดขึ้นนี้อาจส่งผลทำให้ส่งมอบสินค้าเกินวันที่ตกลงกับลูกค้าไว้ ทำให้เกิดการผิดสัญญาซึ่งอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม และเสียความมั่นใจต่อลูกค้าได้
	3.2 ไม่มีการแบ่งปันข้อมูลภายในหน่วยงาน	- ยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลภายในหน่วยงานเดียวกัน ทำให้เกิดต้นทุนการดำเนินงานด้านเอกสารและระยะเวลาในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานกับผู้ประกอบการ
	3.3 การตรวจสอบที่ไม่จำเป็น	- บางหน่วยงานมีการตรวจสอบซ้ำซ้อน ทั้งที่สินค้าได้มีเอกสารรับรองการตรวจสอบปล่อยจากหน่วยงานอื่น หรือเป็นผลจากการที่ภายในหน่วยงานไม่มีการประสานงานกันร่วมกัน ทำให้เกิดการตรวจสอบซ้ำซ้อน โดยผลจากการตรวจสอบที่ไม่จำเป็นนอกจากจะทำให้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นแล้ว บางกรณีอาจส่งผลให้เพิ่มต้นทุนในการดำเนินงานที่ไม่จำเป็นอีกด้วย
	3.4 การชักตัวอย่างมากเกินไป	- บางครั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการชักตัวอย่างสินค้านำไปตรวจสอบมากเกินไปจนความจำเป็น ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องสูญเสียสินค้าบางส่วน ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีต้นทุนในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และทำให้เกิดระเบียบการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับข้อตกลง TFA

ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทย ไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	รายละเอียดของสาเหตุ
4. Man ความไม่มีประสิทธิภาพของ เจ้าหน้าที่	4.1 ค่านิยมในการมีค่าใช้จ่าย นอกเหนือจากค่าพิธีการ	- มีบางกรณี ที่เจ้าหน้าที่เรียก ร้องค่าใช้จ่าย นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายปกติ เพื่อทำให้เกิดความ สะดวกในการส่งออกสินค้า
	4.2 เจ้าหน้าที่ขาดการฝึกอบรม	- ขาดการอบรมเรื่องพิกัดภาษีสินค้า ทำให้บางครั้งมี การประเมินพิกัดสินค้าผิดพลาด ส่งผลให้ ผู้ประกอบการขนส่งต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ปลายทาง หรือขาดการอบรมเรื่องการใช้งานระบบ อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจปล่อย สินค้า ส่งผลต่อความผิดพลาดในการเชื่อมโยงข้อมูล ระหว่างกัน รวมถึงขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับข้อตกลง TFA ทำให้กระบวนการศุลกากรประเทศไทยเกิดปัญหา เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการตรวจปล่อยสินค้า
	4.3 ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ไม่ ถูกต้อง	- บางส่วนขาดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานในการตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจเรื่องพิกัดภาษีของสินค้า ใช้ดุลยพินิจ ส่วนตัวปราศจากการพิจารณาด้วยตำราพิกัดสินค้า และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าหน้าที่ประเมิน พิกัดภาษีสินค้าที่ไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอ - จำนวนคนและทักษะไม่เพียงพอ ซึ่งจำนวนของ เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับภาระงาน ใน ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ประจำส่วนมาตรฐานพิกัดอัตรา ศุลกากรมีได้มีเพียงแค่หน้าที่บริการจำแนกประเภท พิกัดอัตราศุลกากรเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีภารกิจอื่นๆ ด้วย รวมถึงในการพิจารณาจำแนกประเภทพิกัด ศุลกากรของสินค้าต้องมีทักษะความเชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม ได้แก่ ความรู้เชิงเทคนิคในการจำแนกประเภทพิกัด ศุลกากรและความรู้เฉพาะเกี่ยวกับสินค้าแต่ละประเภท ซึ่งความรู้เฉพาะเกี่ยวกับสินค้าแต่ละประเภทจะมีพิกัด ศุลกากรจำนวนมากและมีความซับซ้อน หากไม่มีความ เชี่ยวชาญในการใช้ดุลยพินิจมากพอก่อให้เกิดความ ผิดพลาดได้

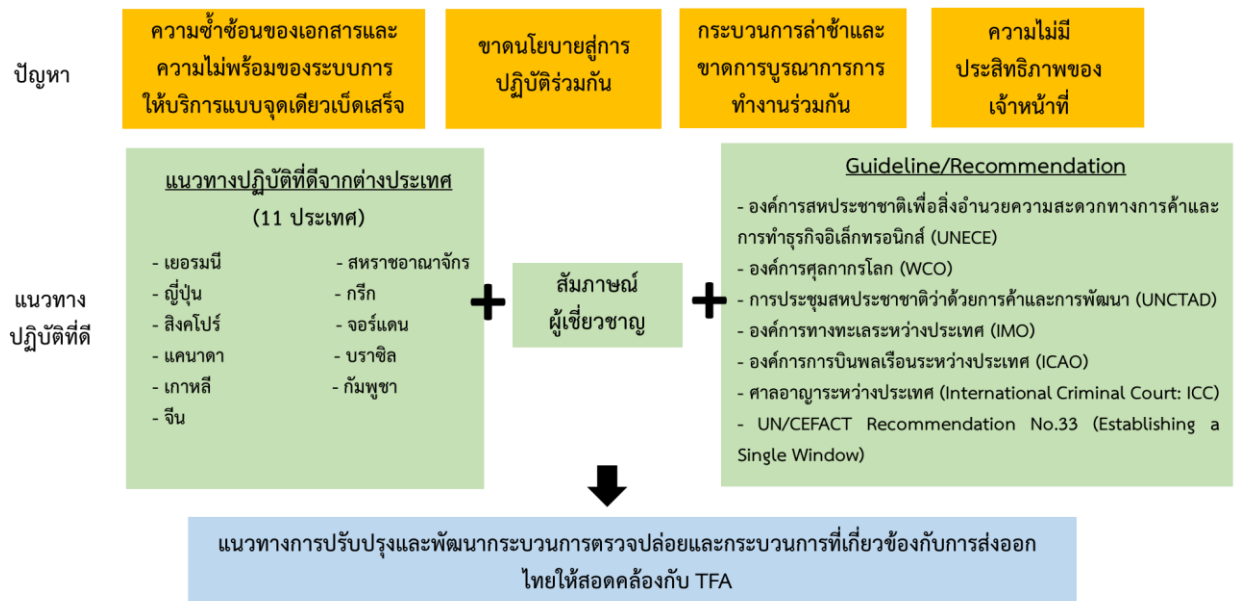
ตารางที่ 4.3 สรุปปัญหาและสาเหตุสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรทางเรือจากประเทศไทยไปสหภาพยุโรป ด้วยการวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	รายละเอียดของสาเหตุ
	4.4 แรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงการทำงาน	- เมื่อการดำเนินงานภายในหน่วยงานภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นเวลานานมักเกิดแรงต้านต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการและขั้นตอนการทำงานที่มีความคุ้นชิน อีกทั้งการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาทดแทนการทำงานของเจ้าหน้าที่ จะส่งผลให้ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบส่วนงานนั้นๆ รู้สึกว่าได้รับความสำคัญจากหน่วยงานต้นสังกัดน้อยลง - เมื่อมีการเปลี่ยนรูปแบบเอกสารการดำเนินงานให้เป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังคงเคยกับการติดต่อสื่อสารบนพื้นฐานของกระดาษ บางครั้งจึงมีการพิมพ์เอกสารออกมาเป็นแผ่นกระดาษเพื่อตรวจสอบข้อมูล ทำให้ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเข้าสู่การดำเนินงานแบบไร้กระดาษได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

3) แนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

เพื่อให้ทราบแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการตรวจปล่อยสินค้า รวมถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับกรอบ TFA จึงรวบรวมแนวทางปฏิบัติที่ดีของต่างประเทศในการตรวจปล่อยสินค้า รวมถึงพิธีการศุลกากรที่ดำเนินการกรอบข้อตกลง TFA จำนวน 11 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ แคนาดา เกาหลี จีน สหราชอาณาจักร กรีก จอร์แดน บราซิล และกัมพูชา และแนวทางการปฏิบัติ (Guideline) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) ขององค์กรต่างๆ โดยมีกรอบการวิเคราะห์แนวทางดังนี้

ภาพที่ 4.12 กรอบการวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบปล่อยสินค้าให้สอดคล้องกับ TFA
ที่มา: คณะผู้วิจัย

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงมิได้มุ่งเน้นเพียงแค่จุดตรวจสอบปล่อยสินค้าเท่านั้น เนื่องจากผลวิจัยค้นพบว่า การยกระดับประสิทธิภาพการตรวจสอบปล่อยสินค้าและสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงาน และหลากหลายกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดกระบวนการส่งออก สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. การจัดการเชิงสถาบันเพื่อทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันและมาตรฐานปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน

ใช้ความมุ่งหมายทางการเมืองและความเข้มแข็งของผู้นำเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ทุกหน่วยงานขับเคลื่อนพร้อมเพรียงกันโดยมองเป้าหมายเดียวกัน กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน โดยรัฐบาลควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (Key Performance Index: KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน รวมถึงร่วมกันกำหนดเวลาการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการให้เป็นวันและเวลาเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการไม่เกิดคอขวดในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการส่งออก

2. การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่ระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

เตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยการจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน และควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและสร้างความเชื่อใจในระบบว่ามีความปลอดภัยและควบคุมการเข้าถึงข้อมูล และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

3. การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง (Risk management) มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ก่อนจะตรวจสอบสินค้าทางกายภาพ (Physical inspection) ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดการตรวจสอบให้น้อยที่สุด และสร้างทัศนคติและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่

4. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร

ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางพิกัตศุลกากรแยกตาม HS-Code และรับผิดชอบงานจำแนกประเภทพิกัตศุลกากรเพียงหน้าที่เดียว เพื่อลดเวลาการทำงาน และเกิดความถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ยกกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตัวแทนออกของให้ได้ระดับมาตรฐาน AEO (Authorized Economic Operator) ในการทำให้ตัวแทนออกของสามารถปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยความสะดวกรวดเร็ว และได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากรมากยิ่งขึ้น และจัดฝึกอบรมเพื่อสร้างมาตรฐานบุคลากร AEO (Authorized Economic Operator) เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าได้ รวมถึงฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับสินค้าและความรู้ในการพิจารณาจำแนกประเภทพิกัตศุลกากรให้แก่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเป็นรูปแบบ On-the-job training เป็นประจำทุกปี เพื่อเสริมสร้างทักษะความเชี่ยวชาญให้แก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น

5. การสนับสนุนการสื่อสารและการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล

พัฒนาการสื่อสารระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความคืบหน้าการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่น และทราบข้อมูลที่ต้องการ และเพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัพเดทให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

4.3.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการยกระดับระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป

1) สถานการณ์ระบบการตรวจสอบและรับรองที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ของประเทศไทย

ปัจจุบันสหภาพยุโรปเป็นตลาดนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีศักยภาพ 5 อันดับแรกของประเทศไทยที่สามารถสร้างมูลค่าสูงในด้านการส่งออกให้แก่ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การส่งออกไปสู่ตลาดดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของสหภาพยุโรป ส่งผลให้เกิดการกีดกันทางการค้าของไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องยกระดับระบบตรวจสอบรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เพื่อช่วยสร้างความมั่นใจว่าอาหารที่ส่งออกและนำเข้าระหว่างประเทศจะมีความปลอดภัย และเพิ่มศักยภาพในการส่งออกสินค้าอาหารของประเทศไทย

กฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยของสหภาพยุโรปที่สำคัญ คือสมุดปกขาวความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป (EU White Paper on Food Safety) ซึ่งเป็นที่มาของกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารของคณะกรรมาธิการยุโรป ที่บังคับให้สมาชิกนำไปปรับใช้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการควบคุมและตรวจสอบเป็นไปอย่างเคร่งครัด และมีทิศทางเดียวกันทั่วสหภาพยุโรป จึงได้มีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ สภายุโรปและคณะมนตรียุโรปให้ความเห็นชอบร่วมกันต่อร่างกฎระเบียบว่าด้วยการควบคุมและตรวจสอบของภาครัฐฉบับใหม่ โดยมีชื่อเรียกว่า กฎระเบียบว่าด้วยการควบคุมและตรวจสอบสินค้าอาหารอาหารสัตว์ สุขอนามัยและสวัสดิภาพสัตว์ สุขอนามัยพืชและผลิตภัณฑ์อารักขาพืชของภาครัฐ (Official Control Regulation (EU) 2017/625) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางโซ่อุปทานและสินค้าเกษตรโดยนำมาใช้แทนที่กฎระเบียบว่าด้วยการควบคุมและตรวจสอบฉบับเดิม รวมถึงกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมและปรับตัวตามกฎระเบียบใหม่ดังกล่าว ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) และหน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) ต้องมีการปรับตัวเพื่อควบคุมกำกับ ดูแลความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสามารถส่งออกได้ โดยสอดคล้องกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป ดังนั้น จึงควรเพิ่มศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่รัฐ พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ และเกษตรกรถึงการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างสอดคล้องกับกฎระเบียบฉบับใหม่ (2) ผู้ส่งออก จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการผลิต โดยผลผลิตทางการเกษตรต้องปฏิบัติตามสุขอนามัยในการผลิตขั้นต้น เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นไปตามมาตรฐานหรือการกำหนดค่ามาตรฐานต่างๆ ที่สหภาพยุโรปกำหนดขึ้น (3) ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่โปร่งใสสามารถติดตามการดำเนินงานของภาครัฐ และผู้ประกอบการได้อย่างละเอียด และมีทางเลือกในการบริโภคสินค้าภายในประเทศที่มีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากลที่เพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้นำหลักการ CCFICS ไปใช้ในระบบตรวจสอบและออกใบรับรองสินค้าเกษตร ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งออกสินค้าเกษตร โครงการวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาสาธารณรัฐไอร์แลนด์ เป็นต้นแบบประเทศที่มีการนำหลักการ CCFICS ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างองค์กร และการบริหารระบบควบคุมการส่งออกของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ประกอบด้วย (1) ด้านโครงสร้างกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง ใช้กฎหมายฉบับเดียว มีการจัดประเภท หมวดยุทธศาสตร์ของข้อควรปฏิบัติที่ชัดเจนและไม่ซับซ้อน (2) ด้านระบบงาน มีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรและผู้ประกอบการที่ชัดเจนภายใต้ชื่อกลุ่ม Origin Green ซึ่งดำเนินการตามมาตรฐาน HACCP และมีกระบวนการผลิตที่ดำเนินการตามกระแสความยั่งยืนของสหภาพยุโรป ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ (3) ด้านการควบคุมความเสี่ยงใช้มาตรฐาน HACCP เป็นมาตรฐานสูงสุด และเผยแพร่ความรู้ด้วยการจัดทำหนังสือแนะนำให้แก่ผู้ประกอบการ (4) ด้านการรับรองการส่งออก มีระบบ Export Certificate และติดตามการเคลื่อนที่ของสินค้าเพื่อลดความเสี่ยงต่อการสูญหาย (5) ด้านระบบการเพิ่มความปลอดภัยจากสินค้าสู่ผู้บริโภค มีระบบการแจ้งเตือนความปลอดภัยและอันตรายจากอาหาร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีระบบการเรียกคืนสินค้าเพื่อรักษาระดับมาตรฐานคุณภาพอาหาร

จากการศึกษาสถานการณ์การตรวจสอบรับรองสินค้าเครื่องเทศสมุนไพรของประเทศไทยพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยได้นำระบบ CCFICS มาใช้ในการดำเนินการ ภายใต้โครงสร้างของระบบ CCFICS ของประเทศไทย ประกอบด้วย

(1) กฎหมาย ประเทศไทยมี พรบ. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหาร ครอบคลุมทุกขั้นตอนในห่วงโซ่อาหาร ทั้งนี้ ประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงและกฎหมายแวดล้อม ถูกสร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติใช้ถูกจัดทำขึ้นโดยหลายหน่วยงาน

(2) องค์กรระบบงาน ประกอบด้วยกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ หรือตั้งแต่กระบวนการดำเนินการเพาะปลูก ขนส่งสินค้า ตรวจสอบรับรองมาตรฐาน ควบคุมและเฝ้าระวังความปลอดภัย ในอาหาร ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน

(3) แผนการควบคุม ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานหรือข้อกำหนดด้านประเด็นความปลอดภัยของอาหาร และจัดทำแผนควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตร

(4) ระบบการออกใบรับรอง ดำเนินการโดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ทำหน้าที่ในการออกใบรับรองความปลอดภัยต่างๆ ให้แก่สินค้าอาหาร

(5) ห้องปฏิบัติการทดสอบ โดยดำเนินการตามขอบข่ายของเกณฑ์ในการตรวจสอบต่างๆ เช่น GMP, HACCP, GAP เป็นต้น

(6) ด้านบุคลากร ประเทศไทยมีการจัดอบรมเกี่ยวกับระบบรับรองตามหลักการ CCFICS ที่เปลี่ยนไปตามกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า

(7) ด้านการประเมินและตรวจสอบ มกอช. มีการประเมินระบบและตรวจสอบระบบผู้ที่ได้รับการรับรองงานในระยะเวลาที่กำหนด

(8) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยอาหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน

(9) หน่วยงานภาครัฐมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศในการปฏิเสณสินค้าอาหารนำเข้า

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการดำเนินการใช้หลักการ CCFICS ของประเทศต้นแบบ ซึ่งก็คือ ประเทศนิวซีแลนด์กับประเทศไทย โดยประเทศนิวซีแลนด์เป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือในระดับนานาชาติว่ามีระบบตรวจสอบและรับรองที่มีประสิทธิภาพสูง ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบพบว่า ยังมีช่องว่างของระบบตรวจสอบและรับรองที่ประเทศไทยสามารถพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ประกอบด้วย

(1) ด้านกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและดำเนินการโดยหลายหน่วยงานทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงข้อมูล มีหลักเกณฑ์หรือประเด็นที่ซ้ำซ้อนกัน

(2) ด้านระบบงาน ประเทศไทยไม่มีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นทางการสำหรับการผลิตสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อส่งออก และยังไม่ได้ดำเนินการผลิตตามกระแสความยั่งยืนของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศเป้าหมายในการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรของประเทศไทย

(3) ด้านการควบคุมความเสี่ยง ประเทศไทยมีแผนและมาตรการในการควบคุมความเสี่ยงที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล แต่ยังไม่มีการให้ความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม

(4) ด้านการรับรองการดำเนินงาน พบว่า ประเทศไทยมีระบบการติดตามสินค้าที่ใช้ระบบเดียวกันกับสหภาพยุโรปเพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรป แต่การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้สมบูรณ์ รวมถึง ยังใช้เอกสารเป็นรูปแบบกระดาษควบคู่ไปกับอิเล็กทรอนิกส์อยู่ด้วย ซึ่งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนระบบการตรวจสอบและรับรองในส่วนของการควบคุมการจัดการความปลอดภัยของอาหารนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีระบบข้อมูลแบบเรียลไทม์ (Real time)

(5) ด้านระบบการเพิ่มความปลอดภัยจากสินค้าสู่ผู้บริโภค ในกรณีของประเทศไทยพบว่ามีภาระงานด้านความปลอดภัยอาหาร โดย มกอช. ซึ่งมีข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังสหภาพยุโรป ในขณะที่ อย. มีหน้าที่การเฝ้าระวังด้านความปลอดภัยของอาหารเช่นเดียวกับ มกอช. แต่ดำเนินการในแง่การรายงานอุบัติการณ์เกิดโรค การสรุปปัญหา การพัฒนาระบบตรวจสอบสารเคมีในพืชผัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภายในประเทศ โดยการทำงานของทั้งสองหน่วยงานนั้นสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อสื่อสารซึ่งกันและกันได้มากกว่านี้ ทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เผยแพร่ออกมาเป็นข้อมูลที่กระจัดกระจาย ไม่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้ผู้ประกอบการเข้าถึงข้อมูลได้ยาก

2) การวิเคราะห์ศักยภาพของระบบการตรวจสอบและรับรองด้านอาหารของไทย

ข้อมูลวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลต่อระบบตรวจสอบและรับรองด้านอาหารของประเทศไทย สามารถสรุปดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ศักยภาพของระบบการตรวจสอบและรับรองด้านอาหารของไทย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โครงสร้างกฎหมายมีความครอบคลุมกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อาหารและโครงสร้างการออกแบบระบบตรวจสอบและรับรองเป็นไปตามหลักการ CCFICS 2. องค์กระบวนงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและรับรองของไทยมีหน่วยงานรับผิดชอบตลอดทั้งโซ่อุปทานการส่งออกตั้งแต่การเพาะปลูก การแปรรูป การกระจายสินค้า ไปจนถึงการส่งออกทั้งทางตรงและทางอ้อม 3. ประเทศไทยมีการวางแผนและมาตรการในการดำเนินการควบคุมความเสี่ยงที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและพัฒนาระบบงานการควบคุมระบบการดำเนินงานของหน่วยงาน 4. หน่วยงานตรวจสอบและรับรองมีครบตามโครงสร้างและได้รับการรับรองระบบงานตามมาตรฐานสากล 5. จำนวนหน่วยงานตรวจสอบและรับรองมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถออกไปรับรองมาตรฐานระดับสากลได้หลากหลาย 6. ห้องปฏิบัติการทดสอบมีขอบข่ายหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าที่หลากหลาย 7. การใช้ระบบการติดตามสินค้าร่วมกับสหภาพยุโรป คือ ระบบ Trade Control and Export System (TRACES) 8. มีการเผยแพร่ข้อมูลการแจ้งเตือนความปลอดภัยด้านอาหารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยอาหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน	1. ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายยังมีช่องว่างในห่วงโซ่อาหาร 2. การติดต่อหลายหน่วยงาน ทำให้ผู้ประกอบการต้องใช้เวลาในการรับบริการตรวจสอบและรับรอง 3. การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้สมบูรณ์ และยังใช้เอกสารเป็นรูปแบบกระดาษควบคู่ไปกับอิเล็กทรอนิกส์ 4. ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนระบบการตรวจสอบและรับรอง 5. เครือข่ายห้องปฏิบัติการในด้านพื้นที่และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ทำให้ขาดประสิทธิภาพของการประสานงาน และการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการ 6. ส่วนใหญ่มีห้องปฏิบัติการที่ทำหน้าที่เพื่อการวิจัยในเชิงรับ ยังไม่มีห้องปฏิบัติการที่ทำหน้าที่เพื่อเฝ้าระวังในเชิงรุก เมื่อเกิดโรคระบาดใหญ่หรือภัยพิบัติทำให้ไม่สามารถจัดการได้ทันทั่วถึง 7. จำนวนและทักษะของบุคลากรด้านตรวจสอบและรับรองยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ 8. ขาดการเข้าถึงข้อมูลสำหรับระบบตรวจสอบและรับรองอาหารที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงการค้าร่วมและกฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ที่เท่าทันสถานการณ์

ตารางที่ 4.4 ศักยภาพของระบบการตรวจสอบและรับรองด้านอาหารของไทย (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
1. มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและรับรอง 2. แนวโน้มผู้บริโภคทั่วโลกให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น จึงเลือกสินค้าที่มีความปลอดภัยโดยพิจารณาจากมาตรฐาน 3. ตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดที่มีโอกาสในการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นตลาดที่ให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยในการบริโภค มาตรฐานมีบทบาทเป็นข้อกำหนดที่สำคัญและเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสั่งซื้อสินค้า และเป็นกลุ่มที่มีความสนใจการบริโภคอาหารไทยเพิ่มขึ้น	1. กฎหมายและกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศอาจทำให้เกิดการกีดกันทางการค้าแบบแฝงต่อประเทศผู้ส่งออก อันเนื่องมาจากการกำหนดระเบียบที่สร้างขึ้นตอนการส่งออกให้มีความซับซ้อนและมีความเข้มงวดมากขึ้น 2. ขาดกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ 3. ปัญหาเชิงสถาบัน ที่มาจากหน่วยงานภาครัฐยังไม่พร้อมในการปรับโครงสร้างเพื่อรับรองระบบที่เปลี่ยนแปลงไป 4. การขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกรเครื่องเทศและสมุนไพร เพื่อการลดต้นทุนและการเพิ่มปริมาณผลิตเครื่องเทศและสมุนไพรเพื่อการส่งออกให้ได้มาตรฐานสากล 5. การลงทุนระบบโซ่ความเย็น (Cold chain) มีต้นทุนสูง 6. งบประมาณในการพัฒนาบุคลากร การซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ภายในห้องปฏิบัติการในการดำเนินการมีไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบทำให้เครื่องมือและอุปกรณ์ไม่ทันสมัยทำให้ทดสอบหรือตรวจสอบตามหลักมาตรฐานได้แค่ส่วนเบื้องต้น ทำให้ไม่สามารถดูแลความปลอดภัยทางด้านอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารของไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล

สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารของไทยให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล ได้ดังนี้

1. ใช้หลักการเชิงป้องกัน (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออก

ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานผลผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็นการจัดการคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้หลักการเชิงป้องกันตลอดห่วงโซ่

อาหาร เนื่องจากความปลอดภัยด้านอาหารเป็นประเด็นสำคัญต่อกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป การใช้มาตรฐานเป็นกลไกในการควบคุมความปลอดภัยทุกจุดในห่วงโซ่อาหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เป็นต้น มาใช้ให้เป็นมาตรฐานสากลและพัฒนานำไปสู่มาตรการบังคับต่อไป

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร

โดยการทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) สามารถช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยี การตลาด และการบริหารจัดการเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขายของเกษตรกรได้

3. ขยายความสามารถในการตรวจสอบและรับรองของประเทศ

สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานตามสาขาร่วมดำเนินงานหรือใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก และเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจและห้องปฏิบัติการเอกชน

4. ส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดเพื่อเพิ่มการเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรป

จัดหาตลาดคู่ค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงจัดงานแสดงสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมงานนานาชาติเพื่อประชาสัมพันธ์เครื่องเทศและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จัก และเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น

5. จัดทำทบทวนแนวทางปฏิบัติที่ดีตามสากลในด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง

จัดทำฐานข้อมูลด้านความเสี่ยงของอาหารของสหภาพยุโรป โดยพิจารณาแยกรายประเทศ เพื่อกำกับดูแลการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้าและพัฒนาระบบความเสี่ยงแบบบูรณาการและสอดคล้องกับหลักการ CCFCIS

6. ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยในอาหารของประเทศไทย มาประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการแจ้งเตือนความปลอดภัยมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด และเผยแพร่ผ่านหน่วยงานกลางสำหรับการแจ้งเตือนความปลอดภัยด้านอาหารโดยตรง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลกลาง

7. กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน

รัฐบาลควรกำหนดให้ความปลอดภัยของอาหารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการตรวจสอบและรับรองที่เป็นรูปแบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ

8. ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยตรวจและรับรอง

การจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยตรวจและรับรองควรครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) และสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career path) เช่น ตำแหน่งงาน เงินเดือนที่เพิ่มขึ้น

9. ส่งเสริมให้ความรู้และความเข้าใจโดยการจัดฝึกอบรมหรือสัมมนา

เป็นการสร้างความตระหนักความสำคัญและความเข้าใจของผลกระทบต่อกฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อการส่งออก โดยเฉพาะกฎระเบียบใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของความน่าเชื่อถือของระบบตรวจสอบและรับรองด้านอาหารเพื่อการส่งออก และมาตรฐานต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทาน เครื่องเทศและสมุนไพร เช่น เกษตรอินทรีย์ GAP GMP HACCP เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบความสำคัญและสามารถปฏิบัติได้ตามมาตรฐานสากล และเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออก เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.3 แนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลก

จากแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก พ.ศ. 2559-2564 มีพื้นฐานแนวคิด “From Farm to Table” ที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าอาหารและการบริการด้านอาหาร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดย ต้นน้ำ ได้แก่ สินค้าเกษตร ซึ่งครอบคลุมทั้งสินค้าเกษตรอาหารและสินค้าเกษตรแปรรูปเบื้องต้น กลางน้ำ ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรม ครอบคลุมถึงสินค้าอาหารและเกษตรแปรรูปต่างๆ ปลายน้ำ ได้แก่ ธุรกิจบริการด้านอาหาร ซึ่งครอบคลุมธุรกิจร้านอาหาร โรงเรียนสอนทำอาหาร และธุรกิจการจัดอาหารสำหรับคนหมู่มาก (Catering) และ ธุรกิจ/กิจกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง เช่น การตรวจประเมินมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจโลจิสติกส์สินค้าอาหาร เครื่องจักรกลการเกษตรแปรรูป การวิจัยและพัฒนาด้านสินค้าเกษตรและอาหาร ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาบุคลากรซึ่งประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าอาหาร ยุทธศาสตร์พัฒนาธุรกิจบริการอาหาร และยุทธศาสตร์พัฒนาปัจจัยสนับสนุน แผนงานวิจัยนี้ได้ศึกษาที่สามารถตอบโจทย์ของแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลกในส่วนของต้นและกลางน้ำของแผนยุทธศาสตร์โดยพัฒนาระบบตรวจสอบและรับรองเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับหลักการ Codex (Codex Committee

on Food Import and Export Inspection and Certification Systems: CCFICS) สามารถสร้างความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารและส่งออกได้โดยไม่โดนการปฏิเสธการนำเข้าจากสหภาพยุโรป และสร้างความสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1) ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงกฎหมายของสหภาพยุโรปและกรอบข้อตกลง TFA ที่มีผลต่อการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

จากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายของสหภาพยุโรป ส่งผลทำให้เกษตรกรและผู้ส่งออกต้องปรับปรุงกระบวนการปลูก โดยผลผลิตทางการเกษตรจะต้องปฏิบัติตามสุขอนามัยในการผลิตขั้นต้น เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) ผลผลิตนั้นจะต้องมีความสะอาด ปราศจากการปนเปื้อน สารตกค้าง สัตว์พาหะและศัตรูพืช ตลอดทั้งโซ่อุปทานตั้งแต่การปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การขนส่ง และการเก็บรักษา เนื่องจากหากเครื่องเทศและสมุนไพรได้รับการตรวจสอบที่ประเทศปลายทาง นั่นคือสหภาพยุโรป พบว่า มีปริมาณสารตกค้างเกินค่า EU MRLs ที่กำหนดหรือพบสัตว์พาหะและศัตรูพืช จะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าในสหภาพยุโรป จะถูกทำลายทันที เช่น โดนการเผา และทำให้บริษัทผู้ส่งออกติด Blacklist ด้วย รวมถึงการคัดบรรจุผลผลิตทางการเกษตร ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) และมีระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เพื่อควบคุมความปลอดภัยของอาหารตลอดทั้งห่วงโซ่ จะเห็นได้ว่า ในระยะการปรับเปลี่ยนทำให้เกษตรกรและผู้ส่งออกมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เนื่องจากต้องมีการปรับปรุงกระบวนการผลิต รวมทั้งวิธีการจัดจำหน่ายให้สามารถกระจายสินค้าได้อย่างมีคุณภาพดี และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการกีดกันทางการค้าแบบแฝงต่อประเทศที่สามซึ่งเป็นผู้ส่งออกสินค้าอาหารอาจเกิดขึ้นจากการกำหนดระเบียบที่สร้างขึ้นตอนการส่งออกให้มีความซับซ้อนและมีความเข้มงวดมากขึ้น ทำให้ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) หน่วยรับรอง (Certification Body: CB) และหน่วยตรวจ (Inspection Body: IB) ต้องมีการปรับตัวเพื่อควบคุม กำกับ ดูแลความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่อาหารให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสามารถส่งออกได้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป

จากกรอบข้อตกลงความอำนวยความสะดวกทางการค้า หรือ กรอบข้อตกลง TFA ส่งผลทำให้กระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกิดความเรียบง่ายและลดขั้นตอนของการดำเนินงานด้านศุลกากร ซึ่งจะช่วยให้เกิดการลดต้นทุนในการดำเนินงาน ซึ่งบทบัญญัติที่ 7: การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าตั้งแต่กระบวนการตั้งแต่สินค้านำเข้าจนถึงท่า จนกระทั่งสินค้าได้รับการตรวจปล่อย หากประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามกรอบข้อตกลง TFA แล้ว จะช่วยอำนวยความสะดวกการตรวจปล่อยผ่านสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับการตรวจสินค้าที่นำเข้าเป็นอันดับแรก มีการใช้ระบบออนไลน์ ข้อมูลกฎระเบียบและปฏิบัติการต่างๆ ในการทำธุรกิจส่งออก/นำเข้า และจุดติดต่อ นำระบบอัตโนมัติ และ E-services มาใช้โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิก WTO ยอมรับ E-payment และระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนที่การจัดส่งเอกสารบางประเภทเมื่อเหมาะสมและสามารถทำได้ และกำหนดระเบียบปฏิบัติเรื่องค่าธรรมเนียมและค่าปรับต่างๆ สำหรับปฏิบัติการของศุลกากรต่อการนำเข้า/ส่งออกจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของค่าใช้จ่าย

โดยประมาณที่เกิดขึ้น รวมถึงจัดทำมาตรฐานรหัสศุลกากรในลักษณะที่สามารถคาดเดาได้โดยง่าย เป็นที่คุ้นเคยของผู้ทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศในทุกประเทศสมาชิก

ดังนั้น ผลกระทบทั้งกฎระเบียบการนำเข้าของสหภาพยุโรปและกรอบข้อตกลง TFA ดังที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้งานวิจัยนี้มีขอบเขตศึกษาเชิงลึกไปที่กระบวนการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรได้พยายามสร้างความสมดุลความปลอดภัยด้านอาหารและการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการส่งออก

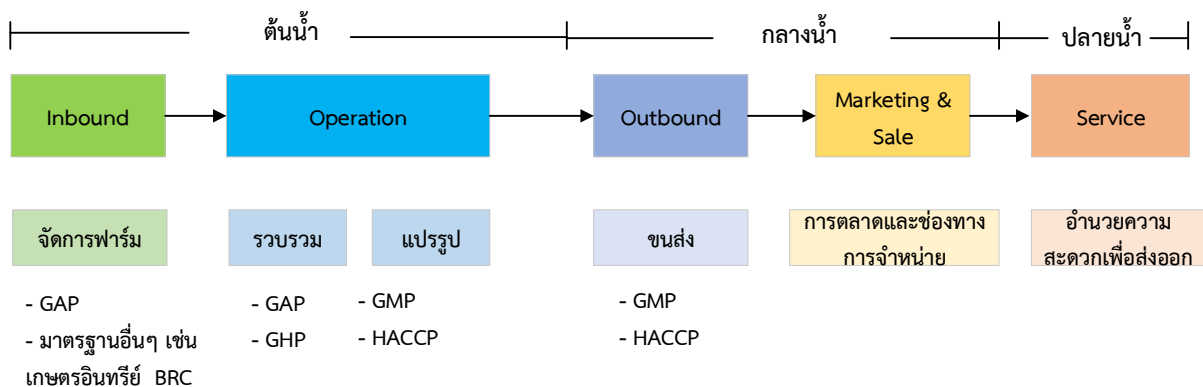
2) การวิเคราะห์ภาพรวมการจัดการโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโซ่อุปทานสินค้าเกษตร กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปมีจำนวนทั้งหมด 18 หน่วยงานหลัก ได้แก่

- เกษตรกร
- ผู้ประกอบการแปรรูป
- กรมวิชาการเกษตร
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม
- กรมส่งเสริมการเกษตร
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- กรมควบคุมโรคติดต่อ
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
- หน่วยตรวจสอบและรับรอง
- ผู้ส่งออก
- ผู้นำเข้า
- ตัวแทนออกของ
- ธนาคารผู้ส่งออก
- ธนาคารผู้นำเข้า
- กรมการค้าต่างประเทศ
- กรมศุลกากรไทย
- กรมศุลกากรของประเทศปลายทาง (สหภาพยุโรป) ท่าเรือ

สามารถแสดงภาพรวมรูปแบบโซ่คุณค่าสินค้าเกษตร กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปโดยมีกิจกรรมที่ช่วยสร้างคุณค่าในโซ่อุปทานเครื่องเทศและสมุนไพร เริ่มตั้งแต่การจัดการฟาร์มที่

ต้องปรับเปลี่ยนแปลงสู่การทำมาตรฐานสากล เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานสมาคมผู้ค้าปลีกแห่งประเทศไทยสำหรับผู้ผลิตอาหาร (BRC Global Standard – Food) เป็นต้น จากนั้นเข้าสู่กระบวนการรวบรวมผลผลิตและ/หรือแปรรูป การขนส่งที่ถูกหลักอนามัยและไม่มีการปนเปื้อนภายใต้ข้อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) ซึ่งสินค้าจะถูกขนส่งโดยไม่มีการปนเปื้อน เชื้อจุลินทรีย์และเชื้อโรคตามมาตรฐานไปยังผู้ค้าส่ง ค้าปลีก ก่อนที่จะถึงมือผู้บริโภคผ่านกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าจากท่าเรือผู้ส่งออกไปยังท่าเรือจุดหมายปลายทาง ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากภาพที่ 4.13 แสดงกิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเครื่องเทศและสมุนไพรไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปตามนโยบายครัวไทยไปสู่ครัวโลก ซึ่งในแต่ละกิจกรรมหลักนั้น มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้เครื่องเทศและสมุนไพรไทยสามารถส่งออกได้ตามมาตรฐานและสะดวก รวดเร็ว ที่ได้มาจากการสังเคราะห์ผลผลิตของโครงการวิจัยย่อย รายละเอียดของปัจจัยแห่งความสำเร็จมีดังนี้

ตารางที่ 4.5 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าและปัจจัยแห่งความสำเร็จสำหรับการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

องค์ประกอบ	กิจกรรมหลัก	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
Inbound	จัดการฟาร์ม	- การรวมกลุ่มเกษตรกร - การจัดทำมาตรฐานตามสากล เช่น GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มาตรฐาน BRC - การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสากล

ตารางที่ 4.5 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าและปัจจัยแห่งความสำเร็จสำหรับการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

องค์ประกอบ	กิจกรรมหลัก	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
		- การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งองค์ความรู้ เงิน และ เทคโนโลยี
Operation	รวบรวมผลผลิต	- การจัดทำมาตรฐานตามสากล เช่น GMP HACCP - การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสากล - การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งองค์ความรู้ เงิน และ เทคโนโลยี
	แปรรูป	- ขั้นตอนการผลิตถูกหลักอนามัย ไม่มีการปนเปื้อนตามมาตรฐานสากล เช่น GMP HACCP - การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสากล - การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งองค์ความรู้ เงิน และ เทคโนโลยี
Outbound	ขนส่ง	- ขั้นตอนการขนส่ง ไม่มีการปนเปื้อนตามมาตรฐานสากล เช่น GMP HACCP และขนส่งด้วยระบบ Cold chain - การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสากล - การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งองค์ความรู้ เงิน และ เทคโนโลยี
Marketing and Sale	การตลาดและช่องทางการจำหน่าย	- การวิเคราะห์ความต้องการตลาดและศักยภาพการผลิต - ส่งเสริมการสร้างตราสินค้าและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างตราสินค้า (Branding) - จัดหาช่องทางการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ - ส่งเสริมให้มีการเจรจาการค้าร่วมกัน - ศึกษากฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก
Service	อำนวยความสะดวกทางการค้าเพื่อการส่งออก	- พัฒนาระบบควบคุมทางศุลกากรให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกันเพื่อให้การตรวจสอบและควบคุมทางศุลกากรมีประสิทธิภาพ - เพิ่มประสิทธิภาพระบบ National Single

ตารางที่ 4.5 กิจกรรมหลักของโซ่คุณค่าและปัจจัยแห่งความสำเร็จสำหรับการส่งออกเครื่องเทศและสมุนไพรไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

องค์ประกอบ	กิจกรรมหลัก	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
		Window - การบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก - การสนับสนุนการสื่อสารและการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล

ที่มา: คณะผู้วิจัย

3) แนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปที่เหมาะสม

การเสนอแนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปให้สามารถเข้าร่วมกับห่วงโซ่คุณค่าโลก สามารถสรุปแนวทางการสร้างมูลค่าและแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการค้าของกาแฟใน 2 กรอบหลักดังนี้

- **การจัดทำมาตรฐาน** เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการจัดทำมาตรฐานเครื่องเทศและสมุนไพร ให้แก่เกษตรกรโดยสามารถให้ได้รับการรับรองระดับสากลเพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออกที่มีคุณภาพที่ดีได้มาตรฐาน และได้รับการเชื่อมั่นจากประเทศผู้นำเข้าว่าปลอดภัย
- **ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออก** เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของภาครัฐ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกทางการค้าสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าจนถึงส่งออกได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเกิดความไหลลื่นของกระบวนการส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถนำเสนอแนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปตามนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกได้ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพการผลิตและกระบวนการตรวจสอบและรับรองให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

1.1 การเสริมสร้างศักยภาพกระบวนการผลิตเครื่องเทศและสมุนไพร

- ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานการผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็นการจัดการคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้ “หลักการเชิงป้องกัน” (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออก เนื่องจากความปลอดภัยด้านอาหารเป็นประเด็นสำคัญต่อกฎระเบียบการ

นำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป การใช้มาตรฐานเป็นกลไกในการควบคุมความปลอดภัยทุกจุดในห่วงโซ่อาหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เป็นต้น มาใช้ให้เป็นมาตรฐานสากลและพัฒนานำไปสู่มาตรการบังคับต่อไป

- สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ
 - ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการจัดการด้านการปลูกและการจัดการแปลง ด้านการแปรรูปของเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
 - จัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการเข้าไปให้ความรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปอยู่ประจำในหมู่บ้านและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรและทำให้ทราบปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง
 - จัดสรรงบประมาณให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานสากลได้ตลอดโซ่อุปทาน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย โดยการทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) สามารถช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยี การตลาด และการบริหารจัดการในการนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานเกษตรกรไทยได้
- ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับชุดตรวจสอบวิเคราะห์เชื้อโรคและเชื้อจุลินทรีย์ การตรวจสอบหาจุดที่มีความบกพร่อง หรือจุดวิกฤตที่ระบบคุณภาพระบุไว้ เช่น การตรวจสอบตามมาตรฐานระบบ GMP หรือ HACCP เป็นต้น เพื่อตรวจเฝ้าระวังและลดความปนเปื้อนก่อนตรวจสอบที่ปลายทาง
- ควรมีการสำรวจความพร้อมของโรงงาน โดยเฉพาะโรงงานที่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแนวทางการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

1.2 การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบและรับรองตามมาตรฐานสากล

- ขยายความสามารถในการตรวจสอบและรับรองของประเทศ โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการ

รับรองระบบงานตามสากลมาร่วมดำเนินงานหรือใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก และเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจและห้องปฏิบัติการเอกชน

- จัดทำการทบทวนแนวทางปฏิบัติที่ดีตามสากลในด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง และจัดทำฐานข้อมูลด้านความเสี่ยงของอาหารของสหภาพยุโรป โดยพิจารณาแยกรายประเทศ เพื่อกำกับดูแลการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้าและพัฒนาระบบความเสี่ยงแบบบูรณาการและสอดคล้องกับหลักการ CCFICS
- ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยในอาหารของประเทศไทย มาประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลจากงานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานที่ติดตามสถานการณ์การส่งออกในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการแจ้งเตือนความปลอดภัยมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด และเผยแพร่ผ่านหน่วยงานกลางสำหรับการแจ้งเตือนความปลอดภัยด้านอาหารโดยตรง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลกลาง นอกจากนี้ ควรเผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงผู้ประกอบการได้มากที่สุด และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้
- กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน รัฐบาลควรกำหนดให้ความปลอดภัยของอาหารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการตรวจสอบและรับรองที่เป็นรูปแบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ
- ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)
- สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career path) เช่น ตำแหน่งงาน เงินเดือนที่เพิ่มขึ้น
- ส่งเสริมให้ความรู้และความเข้าใจโดยการจัดฝึกอบรมหรือสัมมนาให้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักความสำคัญและความเข้าใจของผลกระทบต่อกฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออก โดยเฉพาะกฎระเบียบใหม่ๆ ที่มีการ

เปลี่ยนแปลง ความสำคัญของความน่าเชื่อถือของระบบตรวจสอบและรับรองด้านอาหารเพื่อการส่งออก และมาตรฐานต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทานเครื่องเทศและสมุนไพร เช่น เกษตรอินทรีย์ GAP GMP HACCP เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบความสำคัญและสามารถปฏิบัติได้ตามมาตรฐานสากล และเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออก เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดเพื่อเพิ่มการเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรป

- จัดหาตลาดคู่ค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- จัดงานแสดงสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมงานนานาชาติเพื่อประชาสัมพันธ์เครื่องเทศและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น
- ส่งเสริมการสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- เพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัพเดทให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น ศูนย์บริการศุลกากร กิจกรรมแคมเปญ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมการนำเข้าและส่งออก

3. การเอื้ออำนวยความสะดวกการค้าระหว่างประเทศ

3.1 การส่งเสริมการบูรณาการทำงานร่วมกัน

- ความมุ่งหมายทางการเมืองและความเข้มแข็งของผู้นำเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ทุกหน่วยงานขับเคลื่อนพร้อมเพรียงกันโดยมองเป้าหมายเดียวกัน กระบวนการดำเนินงานสิ้นไหล และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เป้าไว้
- กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน โดยรัฐบาลควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (Key Performance Index: KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ

- จัดประชุมทุกภาคส่วนตลอดโซ่อุปทานของการส่งออกเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ออกแบบกระบวนการใหม่และลดปัญหาที่เป็นคอขวด (Bottleneck) ของกระบวนการส่งออกร่วมกัน เช่น วิเคราะห์ลำดับขั้นตอนการทำงาน (Workflow) และกระบวนการไร้เอกสาร (Paperless) ร่วมกัน เพื่อทำให้พบสถานการณ์ปัจจุบัน (As-Is) และการออกแบบระบบใหม่ (To-Be)
- ร่วมกันกำหนดเวลาการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการให้เป็นวันและเวลาเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการไม่เกิดคอขวดในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการส่งออก
- พัฒนาการสื่อสารระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการนำเข้าและส่งออกเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความคืบหน้าการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่น และทราบข้อมูลที่ถูกต้อง

3.2 การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปสู่ระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

- สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Transition law) กฎหมายลายเซ็นดิจิทัล (Digital privacy law) ข้อมูลความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (Data privacy and security law) กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber crime law)
- เตรียมความพร้อมในเรื่องโครงสร้างของกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยการจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน และควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและสร้างความเชื่อใจในระบบว่ามีความปลอดภัยและควบคุมการเข้าถึงข้อมูล
- ควรมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก ในประเด็นของข้อตกลงระดับการให้บริการ ความปลอดภัยของข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานการทำงานสอดคล้องกัน

- ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)

3.3. การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

- พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง (Risk management) มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ก่อนจะตรวจสอบสินค้าทางกายภาพ (Physical inspection) ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดการตรวจสอบสินค้าให้น้อยที่สุด
- ส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedures: SOPs) ให้เป็นปัจจุบันและนำมาใช้ในทางปฏิบัติจริง สอดคล้องกับกรอบข้อตกลง TFA เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานได้อีกด้วย
- สร้างทัศนคติและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่

3.4 การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออก

- ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางพิกัตศุลกากรแยกตาม HS-Code และรับผิดชอบงานจำแนกประเภทพิกัตศุลกากรเพียงหน้าที่เดียว เพื่อลดเวลาการทำงาน และเกิดความถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบการค้าระหว่างประเทศ
- ยกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตัวแทนออกของให้ได้ระดับมาตรฐาน AEO (Authorized Economic Operator) ในการทำให้ตัวแทนออกของสามารถปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยความสะดวกรวดเร็ว และได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากรมากยิ่งขึ้น
- จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างมาตรฐานบุคลากร AEO (Authorized Economic Operator) โดยเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าตลอดโซ่อุปทาน เช่น ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้รวบรวม ผู้จัดจำหน่าย ให้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าได้ เนื่องจากจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากทางศุลกากร เช่น ให้ผ่านการตรวจสอบใบขนสินค้าขาออกโดยไม่ต้องตรวจสอบพิธีการ (Green line) และได้รับการงดเว้นการตรวจทางกายภาพ ยกเว้นการสุ่มตรวจ
- จัดฝึกอบรมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกเกี่ยวกับระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) รายละเอียดกรอบข้อตกลง TFA พิธีการศุลกากรเพื่อการ

นำเข้าและส่งออกให้เข้าใจระเบียบการปฏิบัติให้สอดคล้องกับกรอบข้อตกลง TFA เป็นต้น

- ฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับสินค้าและความรู้ในการพิจารณาจำแนกประเภทพิกัตศุลกากรให้แก่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเป็นรูปแบบ On-the-job training เป็นประจำทุกปี เพื่อเสริมสร้างทักษะความเชี่ยวชาญให้แก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น

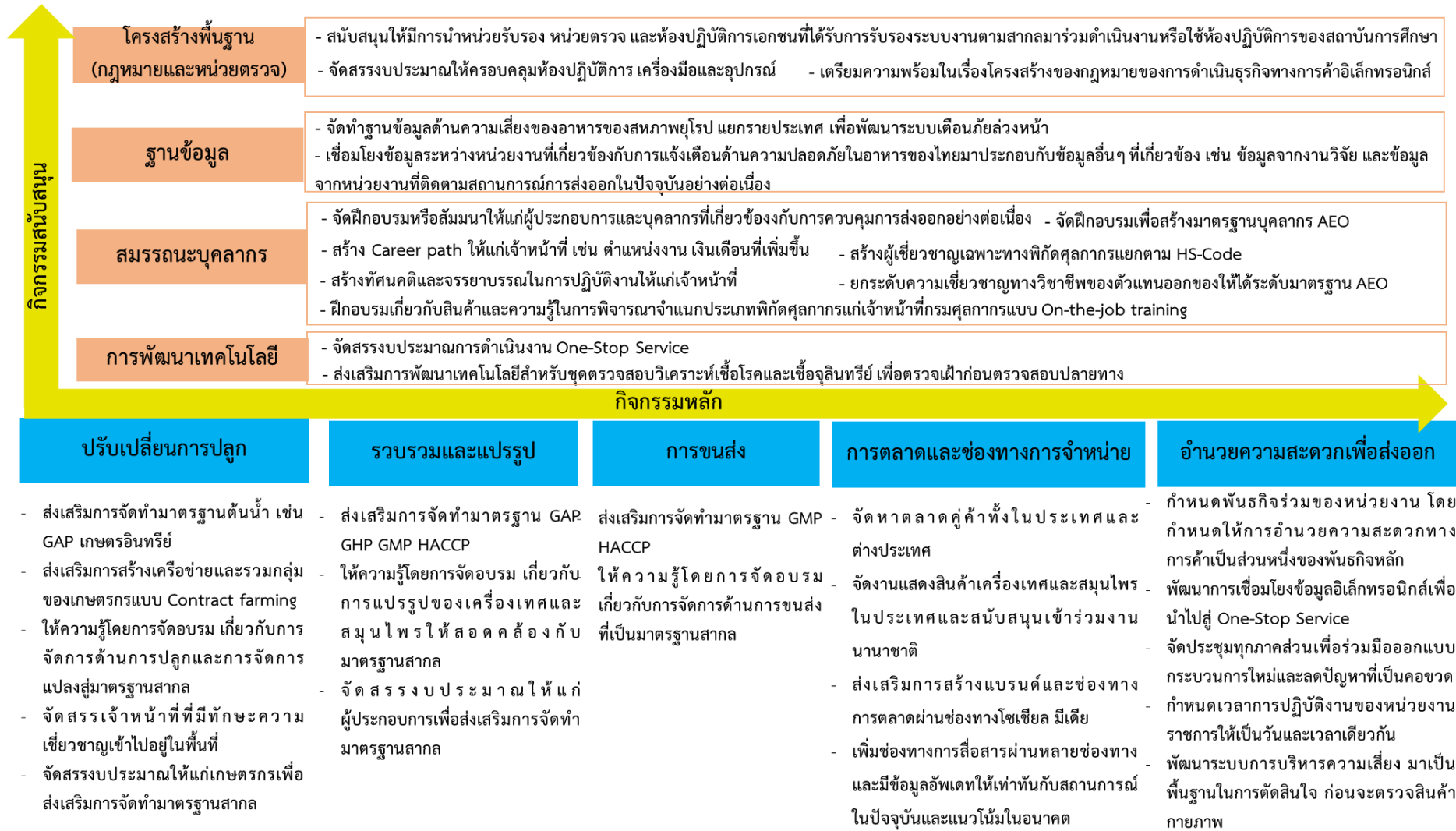
สรุปได้ว่า แนวทางส่งเสริมการสร้างเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปที่น่าเสนอนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้ยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลกขับเคลื่อนไปได้ โดยทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าอาหารไปยังประเทศคู่ค้าดังเช่นสหภาพยุโรปได้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินการที่ไม่จำเป็นให้แก่ผู้ส่งออกไทย จึงควรพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าและกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วขึ้นง่ายขึ้น และลดระยะเวลาและต้นทุนที่เกิดขึ้น ภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ประกอบด้วย ความเรียบง่ายของขั้นตอนและเอกสารทางการค้า ความสอดคล้องของแนวทางการปฏิบัติและกฎระเบียบทางการค้า ความโปร่งใสของข้อมูล และความมีมาตรฐานของข้อมูล เอกสารและขั้นตอน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการตรวจปล่อยสินค้าและระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารที่สอดคล้องกับกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งในงานวิจัยได้มุ่งเน้นไปที่บทบัญญัติที่ 7: การตรวจปล่อยของและพิธีการศุลกากร เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าตั้งแต่กระบวนการตั้งแต่นำสินค้ามาถึงท่าจนกระทั่งสินค้าได้รับการตรวจปล่อย และระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบและรับรองให้สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการส่งออกสินค้า และมีระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารเพื่อการนำเข้า-ส่งออกที่สามารถแข่งขันทางการค้าได้ในระดับโลกได้ โดยผลวิจัยหลักของแผนงานนี้ได้สรุปแนวทางการปรับปรุงกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) และแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจสอบและออกใบรับรอง รวมถึงมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารที่น่าเชื่อถือตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้าอาหารของสหภาพยุโรป เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพสินค้ากลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพรให้แก่ประเทศไทยผ่านการวิเคราะห์ใช้คุณค่าเพื่อหาแนวทางการสร้างใช้คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ครัวโลก สามารถสรุปใจความสำคัญโดยแสดงภาพกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนของใช้คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แนวทางส่งเสริมการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากภาพที่ 5.1 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

กิจกรรมหลัก

1. ปรับเปลี่ยนการปลูก เช่น การส่งเสริมการทำมาตรฐานต้นน้ำ โดยการทำเกษตรอินทรีย์ หรือการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขยาย โดยการทำการเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) สามารถช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยี การตลาด และการบริหารจัดการในการนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานเกษตรกรไทยได้ หรือการให้ความรู้ จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่อยู่ส่วนต้นน้ำ ให้มีความรู้ในการบริหารจัดการแนวทางการปลูก หรือการดูแล เพื่อนำไปสู่ความเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน เป็นต้น

2. รวบรวมและแปรรูป เช่น สนับสนุนนโยบายให้เกษตรกรและผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานผลผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็นการจัดการคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้ “หลักการเชิงป้องกัน” (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออกปศุสัตว์ยุโรป ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เป็นต้น มาใช้ให้เป็นมาตรฐานสากลและพัฒนานำไปสู่มาตรการบังคับต่อไป

3. การขนส่ง เช่น ส่งเสริมการจัดทำมาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) รวมไปถึงระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนกิจกรรมการขนส่งให้สะดวกและปลอดภัย ปราศจากความกังวลในด้านมาตรฐานการขนส่ง

4. การตลาดและช่องทางการจำหน่าย เช่น การจัดตลาดคู่ค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จัดงานแสดงสินค้า เพื่อส่งเสริมการสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. การอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งออก เช่น กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน โดยรัฐบาลควรกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน และการจัดประชุมทุกภาคส่วน เพื่อให้มีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (Key Performance Index: KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นด้านมาตรฐานในการดำเนินงาน ด้านเวลาในการปฏิบัติงาน หรือด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ

กิจกรรมสนับสนุน

1. การพัฒนาเทคโนโลยี เช่น การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับชุดตรวจสอบวิเคราะห์เชื้อโรค และจุลินทรีย์ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้มาตรฐานต่างๆ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณการดำเนินงานแบบ One-Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ติดต่อ ประมาณงาน และแบ่งปันข้อมูลกันได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

2. สมรรถนะบุคลากร เช่น จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างมาตรฐานบุคลากร ให้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าได้ เนื่องจากจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากทางศุลกากร เช่น ให้ผ่านการตรวจสอบใบขนสินค้าขาออกโดยไม่ต้องตรวจสอบพิธีการ (Green line) และได้รับการงดเว้นการตรวจทางกายภาพ ยกเว้นการสุ่มตรวจ รวมถึงการสร้าง Career path ที่ชัดเจนให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อความมั่นคง และก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ดีของเจ้าหน้าที่ ที่จะส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านพิธีการศุลกากรของไทย นอกจากนี้ยังมีการยกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตัวแทนออกของให้ได้ระดับมาตรฐาน AEO (Authorized Economic Operator) ในการทำให้ตัวแทนออกของสามารถปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยความสะดวกรวดเร็ว และได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากรมากยิ่งขึ้น

3. ฐานข้อมูล เช่น การจัดทำข้อมูลด้านความเสี่ยงด้านอาหารของสหภาพยุโรป รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ก่อนการส่งออก หรือนำเข้า นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยอาหารก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีการพัฒนาและอัปเดตอย่างต่อเนื่อง

4. โครงสร้างพื้นฐาน เกี่ยวข้องกับกฎหมายและหน่วยตรวจ เช่น สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานตามสากลมาร่วมดำเนินงาน หรือใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก และเพิ่มจำนวนหน่วยตรวจและห้องปฏิบัติการเอกชน รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องของโครงสร้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ใช้คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจปล่อยเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป รวมถึงระบบตรวจสอบและรับรองมาตรฐานอาหารที่สอดคล้องกับกรอบความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เป็นข้อมูลนำเข้าไปสู่การวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหา หัวข้อถัดไป

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างใช้คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

ในหัวข้อนี้ นำเสนอผลสรุปรวมโดยแสดงข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างใช้คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรปและหน่วยงานรับผิดชอบ รายละเอียดดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. ปรับเปลี่ยนการปลูก	1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานผลผลิตขั้นสุดท้ายมาเป็นการจัดการคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้ “หลักการเชิงป้องกัน” (Preventive approach) ตลอดโซ่อุปทานอาหารเพื่อการส่งออก เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) เกษตรอินทรีย์	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	1.2 สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานแก่เกษตรกร ➢ ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการจัดการด้านการปลูกและการจัดการแปลง ของเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ➢ จัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่และมีทักษะความเชี่ยวชาญในการเข้าไปให้ความรู้ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปอยู่ประจำในหมู่บ้านและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรและทำให้ทราบปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง ➢ จัดสรรงบประมาณให้แก่เกษตรกรเพื่อส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานสากล	- กรมวิชาการเกษตร - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองการขาย โดยการทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) สามารถช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยี การตลาด และการบริหารจัดการในการนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานเกษตรกรไทยได้	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
2. รวบรวมและแปรรูป	2.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการจัดทำมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) ระบบจัดการความปลอดภัยของอาหาร (Good Hygiene Practice: GHP) เป็นต้น	- กระทรวงอุตสาหกรรม
	2.2 สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนการจัดทำมาตรฐานแก่ผู้ประกอบการ ➢ ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการแปรรูปของเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ➢ จัดสรรงบประมาณให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานสากล	- กระทรวงอุตสาหกรรม
3. การขนส่ง	3.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการจัดทำมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis and Critical Point System: HACCP) เป็นต้น	- กระทรวงอุตสาหกรรม
	3.2 ให้ความรู้โดยการจัดอบรม (Training) เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	- กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
4. การตลาดและช่องทางการจำหน่าย	4.1 จัดหาตลาดคู่ค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงจัดงานแสดงสินค้าเครื่องเทศและสมุนไพรในประเทศและสนับสนุนการเข้าร่วมงานนานาชาติเพื่อประชาสัมพันธ์เครื่องเทศและสมุนไพรไทยให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสส่งออกได้มากขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์
	4.2 ส่งเสริมการสร้างแบรนด์และช่องทางการตลาดผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย เช่น Website Facebook Instagram เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์
	4.3 เพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัพเดทให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น ศูนย์บริการศุลกากร กิจกรรมแคมเปญ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมการนำเข้าและส่งออก	- กรมศุลกากร
5. การอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งออก	5.1 กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน โดยกำหนดให้การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (Key Performance Index: KPI) และระยะเวลาการพัฒนาการดำเนินการที่แน่นอน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้แก่การจัดทำระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันจากทุกหน่วยงานภาครัฐ	- รัฐบาล - กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	5.2 กำหนดพันธกิจร่วมของหน่วยงาน ควรกำหนดให้ความปลอดภัยของอาหารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก (Main Mission) ของหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งทุกหน่วยงานภาครัฐต้องมีการดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดร่วมของหน่วยงาน (KPI) และระยะเวลาการพัฒนากำหนดการที่แน่นอน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงสาธารณสุข
	5.3 จัดประชุมทุกภาคส่วนตลอดโซ่คุณค่าของการส่งออกเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ออกแบบกระบวนการใหม่และลดปัญหาที่เป็นคอขวด (Bottleneck) ของกระบวนการส่งออกร่วมกัน เช่น วิเคราะห์ลำดับขั้นตอนการทำงาน (Workflow) และกระบวนการไร้เอกสาร (Paperless) ร่วมกัน เพื่อให้พบสถานการณ์ปัจจุบัน (As-Is) และการออกแบบระบบใหม่ (To-Be)	- กรมศุลกากร
	5.4 ร่วมกันกำหนดเวลาการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการให้เป็นวันและเวลาเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการไม่เกิดคอขวดในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการส่งออก	- กรมศุลกากร
	5.5 พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง (Risk management) มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ก่อนจะตรวจสอบสินค้าทางกายภาพ (Physical inspection) ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดการตรวจสอบสินค้าให้น้อยที่สุด	- กรมศุลกากร
6. การพัฒนาเทคโนโลยี	6.1 ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับชุดตรวจสอบวิเคราะห์เชื้อโรคและเชื้อจุลินทรีย์ การตรวจสอบหาจุดที่มีความบกพร่อง หรือจุดวิกฤตที่ระบบคุณภาพระบุไว้ เช่น การตรวจสอบตามมาตรฐานระบบ GMP หรือ HACCP เป็นต้น เพื่อตรวจเฝ้าระวังและลดความปนเปื้อนก่อนตรวจสอบที่ปลายทาง	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	6.2 ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
7. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร	7.1 สร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career path) เช่น ตำแหน่งงาน เงินเดือนที่เพิ่มขึ้น	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงสาธารณสุข
	7.2 ส่งเสริมให้ความรู้และความเข้าใจโดยการจัดฝึกอบรมหรือสัมมนาให้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการส่งออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักความสำคัญและความเข้าใจของผลกระทบต่อกฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออก โดยเฉพาะกฎระเบียบใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของความน่าเชื่อถือของระบบตรวจสอบและรับรองด้านอาหารเพื่อการส่งออก และมาตรฐานต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทานเครื่องเทศและสมุนไพร เช่น เกษตรอินทรีย์ GAP GMP HACCP เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบความสำคัญและสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานสากล และเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการ	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - กรมศุลกากร

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	ควบคุมการส่งออก เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
	7.3 ส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedures: SOPs) ให้เป็นปัจจุบันและนำมาใช้ในทางปฏิบัติจริง สอดคล้องกับกรอบข้อตกลง TFA เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานได้อีกด้วย	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
	7.4 สร้างทัศนคติและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่	- กรมศุลกากร - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	7.5 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางพิกัดศุลกากรแยกตาม HS-Code และรับผิดชอบงานจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรเพียงหน้าที่เดียว เพื่อลดเวลาการทำงาน และเกิดความถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบการค้าระหว่างประเทศ	- กรมศุลกากร
	7.6 ยกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตัวแทนออกของให้ได้ระดับมาตรฐาน AEO (Authorized Economic Operator) ในการทำให้ตัวแทนออกของสามารถปฏิบัติพิธีการศุลกากรด้วยความสะดวกรวดเร็ว และได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากรมากยิ่งขึ้น	- กรมศุลกากร
	7.7 จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างมาตรฐานบุคลากร AEO (Authorized Economic Operator) โดยเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าตลอดโซ่อุปทาน เช่น ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้รวบรวม ผู้จัดการจำหน่าย ให้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานขององค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและลดระยะเวลาการตรวจปล่อยสินค้าได้ เนื่องจากจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากทางศุลกากร เช่น ให้ผ่านการตรวจสอบใบขนสินค้าขาออกโดยไม่ต้องตรวจสอบพิธีการ (Green line) และได้รับการงดเว้นการตรวจทางกายภาพ ยกเว้นการสุ่มตรวจ	- กรมศุลกากร
	7.8 ฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับสินค้าและความรู้ในการพิจารณาจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรให้แก่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเป็นรูปแบบ On-the-job training เป็นประจำทุกปี เพื่อเสริมสร้างทักษะความเชี่ยวชาญให้แก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น	- กรมศุลกากร

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
8. การจัดทำฐานข้อมูล	8.1 จัดทำกรอบทบทวนแนวทางปฏิบัติที่ดีตามสากลในด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยง และจัดทำฐานข้อมูลด้านความเสี่ยงของอาหารของสหภาพยุโรป โดยพิจารณาแยกรายประเทศ เพื่อกำกับดูแลการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้าและพัฒนาระบบความเสี่ยงแบบบูรณาการและสอดคล้องกับหลักการ CCFICS	- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
	8.2 ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนด้านความปลอดภัยในอาหารของประเทศไทย มาประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลจากงานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานที่ติดตามสถานการณ์การส่งออกในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการแจ้งเตือนความปลอดภัยมีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด และเผยแพร่ผ่านหน่วยงานกลางสำหรับการแจ้งเตือนความปลอดภัยด้านอาหารโดยตรง เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลกลาง นอกจากนี้ ควรเผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงผู้ประกอบการได้มากที่สุด และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้	- สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา - สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	8.3 พัฒนาการสื่อสารระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการระบายนำเข้าและส่งออกเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความคืบหน้าการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่น และทราบข้อมูลที่ถูกต้อง	- กรมศุลกากร
	8.4 เพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านหลายช่องทางให้มากขึ้น และมีข้อมูลอัปเดตให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น ศูนย์บริการศุลกากร กิจกรรมแคมเปญ เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมการนำเข้าและส่งออก	- กรมศุลกากร

ตารางที่ 5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างโซ่คุณค่าเครื่องเทศและสมุนไพรของไทยสู่ตลาดสหภาพยุโรป (ต่อ)

กิจกรรมการสร้างโซ่คุณค่า	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานรับผิดชอบ
9. การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและหน่วยตรวจ	9.1 สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Transition law) กฎหมายลายเซ็นดิจิทัล (Digital privacy law) ข้อมูลความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (Data privacy and security law) กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (Cyber crime law)	- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
	9.2 เตรียมความพร้อมเรื่องโครงสร้างกฎหมายของการดำเนินธุรกิจทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์โดยจัดทำมาตรฐานรายการข้อมูลและมาตรฐานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อกำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกัน และควบคุมการตรวจสอบรับส่งข้อมูลภายในระบบและการคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบว่ามีความปลอดภัยและควบคุมการเข้าถึงข้อมูล	- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
	9.3 ขยายความสามารถในการตรวจสอบและรับรองของประเทศ โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำหน่วยรับรอง หน่วยตรวจ และห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองระบบงานตามสากลมาร่วมดำเนินงานหรือใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันการศึกษาเพื่อควบคุมคุณภาพความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อการส่งออก	- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
	9.4 ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ และการดำเนินงานด้านระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service)	- กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กรมวิทยาศาสตร์บริการ

ที่มา: คณะผู้วิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

1) จากผลกระทบ COVID-19 ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการส่งออกของประเทศไทยในอนาคตอย่างแน่นอน เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าจะกังวลและเข้มงวดเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารกับคนในประเทศมากขึ้น เช่น สารปนเปื้อน เชื้อโรค จุลินทรีย์ และจากมาตรการ Social distancing จะทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเปลี่ยนโลกมากขึ้น (Disruptive technology) ทำให้สินค้าเกษตรไทยต้องปรับตัวใช้หลักการเชิงป้องกัน (Preventive approach) จึงควรมีการศึกษาการใช้หลักการเชิงป้องกัน (Preventive approach) กับสินค้าเกษตรไทยเพื่อควบคุมมาตรฐานและความปลอดภัยสำหรับการส่งออก และเทคโนโลยีพัฒนาสำหรับการตรวจสอบวิเคราะห์เชื้อโรคและเชื้อจุลินทรีย์ที่หน้าฟาร์มเพื่อตรวจเฝ้าระวังและลดความปนเปื้อนก่อนตรวจสอบที่ปลายทาง

2) ควรมีการศึกษาระดับการอำนวยความสะดวกทางการค้าของผู้ประกอบการและเกษตรกรด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อรองรับการเชื่อมโยงทางด้านอิเล็กทรอนิกส์

3) ควรมีการศึกษาแนวทางและวิธีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีการดำเนินการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ให้มีการดำเนินการอย่างพร้อมเพรียงกันทุกหน่วยงาน

4) ควรมีการศึกษาระดับการตรวจสอบและรับรองไทยเชิงลึกกับรายสินค้าเครื่องเทศหรือสมุนไพร

5) ควรมีการศึกษาระบบควบคุมอาหารแห่งชาติ (National Food Control System) ในมุมมองของกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA)

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการประกันภัยทางทะเลและโลจิสติกส์. (2558). Carrier's Liability Policy for Cross Border Countries ความคุ้มครองตามเอกสารแนบท้ายแบบ ขส.3 และ ขส.4. เข้าถึงได้จาก:
https://www.tgia.org/upload/file_group/7/download_450.pdf. (2 กรกฎาคม 2561)
- สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สภาผู้ส่งออก). (2559). โอกาสและความท้าทายของการสร้าง ศักยภาพทางการค้าด้วย Trade Facilitation. (23 กรกฎาคม 2561)
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. ห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains : GVCs) รูปแบบการค้ายุคใหม่. เข้าถึงได้จาก:
http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/globalvaluechains_gvcs_26012558.pdf (12 กรกฎาคม 2561)
- ศูนย์ข้อมูล SME Knowledge Center. (2557). ลักษณะทั่วไปและปัจจัยในการเลือกของการขนส่งสินค้าทาง อากาศ. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.sme.go.th/th/images/data/es/download/%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89%20SMEs%20Knowledge%20Center/03%20%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%98%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B9%8C/03-002%20%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8.PDF>. (2 กรกฎาคม 2561)
- Business Knowledge Center. (2010). The Value Chain. Available on:
<http://www.netmba.com/strategy/value-chain/>. (July 12, 2018)
- Economic Commission for Europe. (2009). International Convention of the Harmonization of frontier Controls of Goods, 1982 ("Harmonization Convention"). Available on:
<https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/bcf/wp30/documents/02-19e.pdf>. (July 5, 2018)
- Grainger, A. (2011). Trade facilitation: a conceptual review. Journal of World Trade, 45 (1), pp. 39-62.
- International Air Transport Association. (2017). Perishables Goods. Available on:
<http://www.iata.org/whatwedo/cargo/Pages/perishables.aspx>. (July 12, 2018)

International Trade Centre. (2013). WTO Trade Facilitation Agreement: A Business Guide for Developing Countries. Available on:

<http://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Publications/C-UsersadeagboDesktopFACILITATIONENGLISHWTO%20.pdf>

(20 July 2018)

Jurevicius, O. (2013). Value Chain Analysis. Available on:

<https://www.strategicmanagementinsight.com/tools/value-chain-analysis.html>. (July 12, 2018)

Massachusetts Institute of Technology. (2012). Value Stream Mapping Basics. Available on:

https://ocw.mit.edu/courses/aeronautics-and-astronautics/16-660j-introduction-to-lean-six-sigma-methods-january-iap-2012/lecture-videos/MIT16_660JIAP12_1-6.pdf.

(July 12, 2018)

Raphael, K. and Mike, M. (2000). A Handbook for Value Chain Research. Available on:

<https://www.ids.ac.uk/ids/global/pdfs/ValuechainHBRKMMNov2001.pdf>. (July 12, 2018)

TIBA. (2017). How to transport perishable goods?. Available on:

<http://www.tibagroup.com/mx/en/transporting-perishable-goods>. (July 15, 2018)

The WCO Time Release Study Guide Version 2. Available on:

www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Procedures%20and%20Facilitation_2/instruments/Final%20TRS%20Guide%20Version%20II%20EN.pdf

(July 15, 2018)

United Nations. (2014). Transport of perishable foodstuffs (ATP) Objective-key provision-benefits. Available on:

https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/events/2014/EuroMed/EuroMed_2014_Presentation_06.pdf. (July 12, 2018)

United Nations ESCAP. (2018). Facilitating Compliance to Food Safety and Quality for Cross-border Trade. Available on:

<https://www.unescap.org/sites/default/files/Facilitating%20Compliance%20to%20Food%20safety%20and%20quality%20for%20cross-border%20trade%20guide.pdf> (February 1, 2019)

ตารางเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้รับจริง

Output		ในกรณีที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%) ให้ระบุสาเหตุและแนวทางแก้ไข
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ (%)	
1. แผนการดำเนินโครงการฯ โดยภาพรวม และโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการ	100%	-
2. ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสถานการณ์การนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตร ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตร การดำเนินงานการตรวจปล่อยสินค้าของกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรในกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) และมาตรฐานระบบการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารตามหลักการของ CCFICS และมาตรฐานความปลอดภัยของสหภาพยุโรปและไทย กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	100%	-
3. ความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเกษตร และระบบการตรวจสอบและรับรองที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร และระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าของประเทศไทย	100%	-
4. ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการตรวจปล่อยสินค้า และระยะเวลาและเอกสารที่ใช้ กรณีศึกษาเครื่องเทศและสมุนไพร	100%	-
5. แนวทางปฏิบัติที่ดีของประเทศต้นแบบที่นำหลักการของ CCFICS มาใช้ในการออกแบบระบบตรวจสอบและรับรองด้านสินค้าเกษตรเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย กรณีศึกษา สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	100%	-
แนวทางการปรับปรุงกระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ที่สอดคล้องกับกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า	100%	-

Output		ในกรณีที่มีความล่าช้าในการ ดำเนินการ (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%) ให้ระบุสาเหตุและแนวทางแก้ไข
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ (%)	
(Trade Facilitation Agreement: TFA)		
แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองตาม มาตรฐานสากลและสอดคล้องกับกฎระเบียบการนำเข้า อาหารของสหภาพยุโรป กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	100%	-
แนวทางการสร้างโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรของไทยให้ไปสู่ ครัวโลก	100%	-

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆต่อ สกว.

☒ ประชุมกับทีมวิจัยในโครงการ จำนวน 5 ครั้ง

ลงชื่อ

ดร.รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข
(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)
วันที่ 24 พฤษภาคม 2563

ภาคผนวก

กิจกรรม	เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. กำหนดแผนการดำเนินโครงการฯ โดยภาพรวม และโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการ	แผน												
	ปฏิบัติ												
2. ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตร ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตร การดำเนินงานการตรวจปล่อยสินค้าของกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรในกรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement: TFA) และมาตรฐานระบบการตรวจสอบและออกใบรับรองด้านอาหารตามหลักการของ CCFICS และมาตรฐานความปลอดภัยของสหภาพยุโรปและไทย กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	แผน												
	ปฏิบัติ												
3. ร่วมสัมภาษณ์ข้อมูลกับโครงการวิจัยย่อยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสอบถามข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเกษตร ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับกระบวนการตรวจปล่อยสินค้าเกษตร และปัญหาและอุปสรรคที่พบในการตรวจปล่อยสินค้าเกษตรทั้งกระบวนการนำเข้าและส่งออก รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันของระบบการตรวจสอบและการออกใบรับรองสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้าและส่งออก กรณีศึกษา กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	แผน												
	ปฏิบัติ												
4. ร่วมสำรวจข้อมูลกับโครงการวิจัยย่อยโดยสำรวจสถานที่การตรวจปล่อยสินค้าและรวบรวมข้อมูลประเทศต้นแบบที่ดีที่น่าหลักการของ CCFICS มาใช้ในการออกแบบระบบตรวจสอบและรับรองด้านสินค้าเกษตร	แผน												
	ปฏิบัติ												

กิจกรรม	เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย กรณีศึกษา สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร													
5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบ กระบวนการการตรวจปล่อยสินค้าของ กระบวนการนำเข้าและส่งออกรายการค้าเกษตร กลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร	แผน												
	ปฏิบัติ												
6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบ สถานการณ์ปัจจุบันและขั้นตอนสำหรับการ รับรองสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและ สมุนไพรเพื่อการส่งออกของไทย	แผน												
	ปฏิบัติ												
7. รวบรวมผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์โอกาส ทางการค้าเพื่อการส่งออกเครื่องเทศและ สมุนไพรไทยที่ผ่านการรับรองคุณภาพตาม มาตรฐานสากล โดยมีหลักการดำเนินงาน ตามขั้นตอนภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยการ อำนวยความสะดวกทางการค้า	แผน												
	ปฏิบัติ												
8. วิเคราะห์แนวทางการสร้างมูลค่าของ สินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและสมุนไพร ไทย	แผน												
	ปฏิบัติ												
9. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษเกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติสำหรับการยกระดับ มาตรฐานสินค้าเกษตรกลุ่มเครื่องเทศและ สมุนไพร แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้อง กรอบข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวก ทางการค้า	แผน												
	ปฏิบัติ												